DİN ÖĞRETİMİ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

10.
SINIF

FIKIH
ETKİNLİK KİTABI

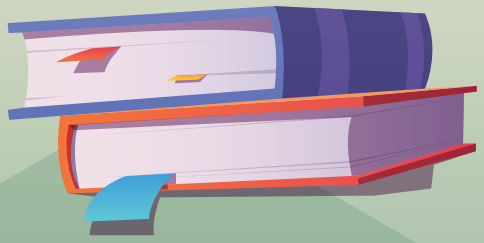

DİN ÖĞRETİMİ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

10. SINIF

FIKIH

ETKİNLİK KİTABI

YAZARLAR

Dr. Fatma BALCI ARVAS
Dr. Numan KONAKLI
Ayşe SAĞLAM
Hüseyin ÇINAR
Süleyman EMİROĞLU

Editör
Süleyman EMİROĞLU

Program Geliştirme Uzmanı Talip
AYDEMİR

Dil Uzmanı
Mehmet Emin SARIKAYA

Ölçme ve Değerlendirme Uzmanı
Hülya ERDUL

Rehberlik ve Psikolojik Danışma Uzmanı
Kenan PINARBAŞI
Mevlüt SELVİ

Grafik Tasarım Uzmanı
Hakan AVLUKARI
Meryem ÜNSEL
Yahya ÖZTÜRK

Kitap Düzenlemesi
Recep KÜÇÜKŞAHİN

KİTABIMIZI TANIYALIM

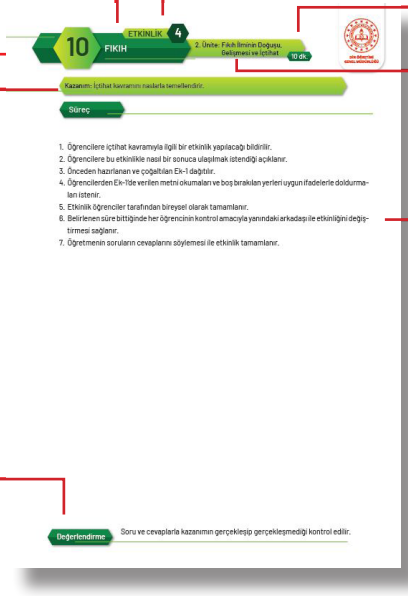

Ders adı

Sınıf

Kazanım

Etkinlik sıra numarası

Etkinlik süresi

Ünite adı

Etkinlik süreci açıklaması

Değerlendirme yöntemi

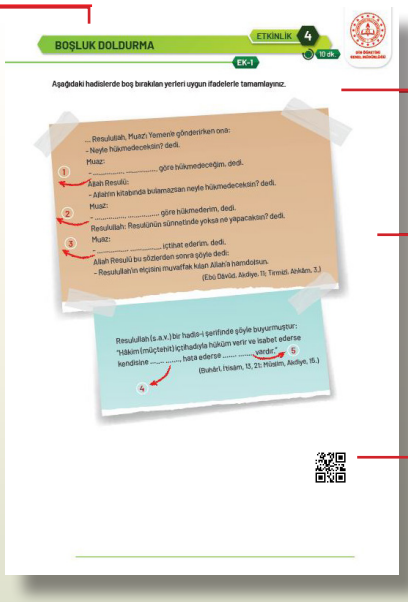

Etkinlik adı

Etkinlik yönergesi

Etkinlik alanı

Cevap anahtarı
Bazı etkinlik cevapları karekod ile verilmiştir.

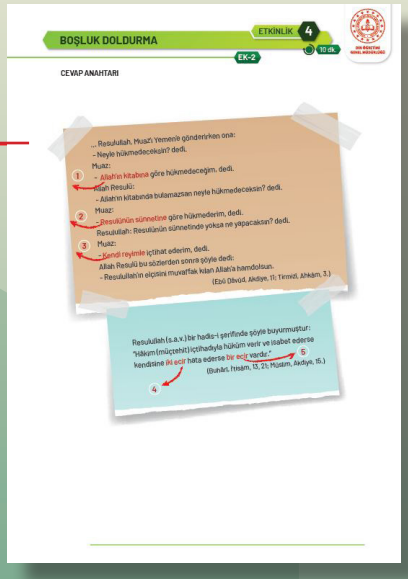

Cevap anahtarı

ÜNİTE 1

FIKIH İLMİ

İÇİNDEKİLER

1. Ünite Fıkıh İlmi

1. KAZANIM: Fıkıh ilminin tanımını, amacını ve önemini açıklar.

1. Etkinlik: Cevaplayalım 2
2. Etkinlik: Cevaplayalım 4

2. KAZANIM: Fıkhın konusunu ve kapsamını açıklar.

3. ETKİNLİK: Boşluk Doldurma 6
4. ETKİNLİK: Eşleştirme 9

3. KAZANIM: Fıkıh ile fıkıh usulü ilişkisini temellendirir.

5. ETKİNLİK: Cevaplayalım 11
6. ETKİNLİK: Eşleştirme 13

4. KAZANIM: Fıkıh ilminin diğer bilimlerle ilişkisini kurar.

7. ETKİNLİK: Boşluk Doldurma 17
8. ETKİNLİK: Oku-Yorum 21

5. KAZANIM: Fıkıh ilminin temel ilkelerini örneklerle açıklar.

9. ETKİNLİK: Eşleştirme 23
10. ETKİNLİK: HADİ ANLAT 26

10 ETKİNLİK 1

FIKIH

1. Ünite: Fıkıh İlmi

10 dk.

DİN ÖĞRETİMİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Kazanım: Fıkıh ilminin tanımını, amacını ve önemini açıklar.

Süreç

1. Öğretmen tarafından öğrencilere fıkıh ilminin tanımını içeren bir etkinlik yapacakları bildirilir.
2. Öğrencilere bu etkinlikle nasıl bir sonuca ulaşmak istendiği açıklanır.
3. Önceden hazırlanan ve çoğaltılan Ek-1 dağıtılır.
4. Ek-1'deki yönergeler doğrultusunda fıkıh ilminin tanımı ile ilgili soruları yanıtlamaları ve kavramları ilgili olduğu tanıma göre eşleştirmeleri istenir.
5. Öğrencilerin bireysel olarak etkinliği tamamlamaları sağlanır.
6. Belirlenen süre bittiğinde her öğrencinin kontrol amacıyla yanındaki arkadaşı ile etkinliğini değiştirmesi istenir.
7. Öğretmenin doğru eşleştirmeleri söylemesi ile etkinlik tamamlanır.

Değerlendirme Soru ve cevaplarla kazanımın gerçekleşip gerçekleşmediği kontrol edilir.

A. Kutularda verilen kavramları ilgili olduğu cümlenin başındaki boşluğa harflerini yazarak eşleştiriniz.

A Fakih	B Fıkıh	C Mecelle	Ç Mekâsidü'şşerîa	D İlmihal

1. ( ) Dinin uygulamayla ilgili meselelerini bilmektir.
2. ( ) Osmanlı Devleti zamanında Ahmed Cevdet Paşa başkanlığında hazırlan ve daha çok borçlar, eşya ve yargılama hukuku esaslarını içeren kanundur.
3. ( ) Kadın ve erkek her Müslüman'ın bilmesi gereken fıkıh bilgilerini içeren kitaplardır.
4. ( ) Fıkıh ilmi ile uğraşan âlimlere verilen isimdir.
5. ( ) İslam dininin temel amaçlarını ifade eden kavramdır.

B. Aşağıdaki çoktan seçmeli soruyu okuyunuz ve doğru seçeneği işaretleyiniz.

6. اَلْفِقْهُ: مَعْرِفَةُ النَّفْسِ مَا لَهَا وَمَا عَلَيْهَا ifadesinde fıkıh ilminin tanımı verilmiştir. Bu tanımın doğru anlamı aşağıdakilerden hangisinde verilmiştir?

A) Kişinin lehinde ve aleyhinde olan hükümleri bilmesidir.
B) Tafsilî delillerden (ayet ve hadislerden) elde edilen dinî amelî hükümleri bilmektir.
C) Mesâil-i şer'iyyeyi ameliyyeyi bilmektir.
D) İslam dininin temel amaçlarını bilmektir.
E) Kişinin nefsini terbiye etmek için gerekli tüm hükümleri bilmesidir.

7. Fıkıh ilminin tanımı ve bu tanımlamayı ifade eden âlim aşağıdakilerden hangisinde doğru eşleştirilmiştir?

A) İmam Ahmed b. Hanbel: Kişinin lehinde ve aleyhinde olan hükümleri bilmesidir.
B) İmam Mâlik: İlmi fıkıh, mesâil-i şer'iyyeyi ameliyyeyi bilmektir.
C) İmam Âzam Ebû Hanife: Tafsilî delillerden (ayet ve hadislerden) elde edilen dinî amelî hükümleri bilmektir.
D) İmam Şâfiî: Tafsilî delillerden (ayet ve hadislerden) elde edilen dinî amelî hükümleri bilmektir.
E) Ahmed Cevdet Paşa: Kişinin lehinde ve aleyhinde olan hükümleri bilmesidir.

DİN ÖĞRETİMİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Kazanım: Fıkıh ilminin tanımını, amacını ve önemini açıklar.

Süreç

1. Öğretmen tarafından öğrencilere fıkıh ilminin tanımını, amacını ve önemini içeren bir etkinlik yapacakları bildirilir.
2. Öğrencilere bu etkinlikle nasıl bir sonuca ulaşmak istendiği açıklanır.
3. Önceden hazırlanan ve çoğaltılan Ek-1 dağıtılır.
4. Ek-1'deki yönergeler doğrultusunda fıkıh ilminin tanımı, amacı ve önemi ile ilgili soruları yanıtlamaları istenir.
5. Öğrencilerin bireysel olarak etkinliği tamamlamaları sağlanır.
6. Belirlenen süre bittiğinde her öğrencinin kontrol amacıyla yanındaki arkadaşı ile etkinliğini değiştirmesi istenir.
7. Öğretmenin doğru eşleştirmeleri söylemesi ile etkinlik tamamlanır.

Değerlendirme Soru ve cevaplarla kazanımın gerçekleşip gerçekleşmediği kontrol edilir.

CEVAPLAYALIM

A. Verilen tabloda fıkıh ilminin genel amaçlarını doğru şekilde ifade eden maddeleri işaretleyiniz.

.....	**1**	Varoluş gayemizin Yüce Allah'a kulluk olduğu bilincini kazandırmak
.....	**2**	Allah'ın (c.c.) rızasına uygun bir hayat yaşamamıza katkı sağlamak
.....	**3**	Dinleri, ortaya çıktığı ve yayıldığı coğrafi bölgelere göre tasnif etmek
.....	**4**	Kur'an ve sünnette yer alan hükümleri, yaşam tarzına dönüştürmek
.....	**5**	Dinî hükümleri muhataplarına etkili ve güzel bir şekilde aktarmak
.....	**6**	Kişilerin hak ve sorumluluklarını belirlemek
.....	**7**	Hakların ihlalini ve vazifelerin ihmalini önlemek
.....	**8**	Toplumda adalet, barış, huzur ve güveni tesis etmek
.....	**9**	Allah'ın (c.c.) insanlar için gönderdiği son ilahî tebliği inceleyerek her seviyeden insana anlatıp tanıtmak
.....	**10**	İslam dininin inanç esaslarını ve bunlara dair hakikatleri öğretmek
.....	**11**	Hukuk ile ahlak bütünlüğünü sağlamak ve hukuka saygılı bireyler yetiştirmek
.....	**12**	Hz. Muhammed'in (s.a.v.) nübüvvetini inkâr edenlerin iddia ve isnatlarına cevap vermek
.....	**13**	İslam dininin bütününe yönelik iddia ve eleştirileri cevaplamak
.....	**14**	Güven ve huzur içinde istikrarlı bir toplum oluşturmak

B. Ayetten yararlanarak soruları cevaplayınız.

"Müminlerin hepsinin toptan sefere çıkmaları doğru değildir. Onların her kesiminde bir grup dinde (dinî ilimlerde) derin bilgi elde etmek (tefakkuh etmek) ve kavimleri (savaştan) döndüklerinde onları ikaz etmek için geride kalmalıdır. Umulur ki sakınırlar."

(Tevbe suresi, 122. ayet.)

15. I. Tefakkuh, uzmanlık ve maharet gerektiren bir iş olduğundan onunla meşgul olan kimsenin savaşa katılmamasını gerektirecek kadar önemlidir.
II. Zor ve çaba isteyen bir uğraş olduğundan ilmî bir disiplin olmaya namzet bir alandır.
III. Tefakkuh sahibi insanlar uzun yıllar ilimle meşgul olduklarından yaşları ilerlemiş olmakta ve savaşa katılmaları mümkün olmamaktadır.
IV. Din üzerinde yapılan bir derin bilgi edinme ve anlama faaliyetidir.
V. Tefakkuh sahibi alimlere insanları uyarma yetkisi ve görevi düşer.

Ayetinde yer alan "tefakkuh etmek-derinlemesine bilgi edinmek" ifadesi ile bu ayetten çıkarılabilecek sonuçlar aşağıdakilerin hangisinde doğru şekilde verilmiştir?

A) I ve II B) II ve III C) III, IV, V D) I, II, IV ve V E) II, III, IV ve V

16. Fıkıh ilminin insan ve toplum için önemi nedir?

.....
.....
.....

DİN ÖĞRETİMİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Kazanım: Fıkhın konusunu ve kapsamını açıklar.

Süreç

1. Öğretmen tarafından öğrencilerefıkhın konusunave kapsamını içeren bir etkinlik yapacakları bildirilir.
2. Öğrencilere bu etkinlikle nasıl bir sonuca ulaşmak istendiği açıklanır.
3. Önceden hazırlanan ve çoğaltılan Ek-1 dağıtılır.
4. Ek-1'de yer alan yönergeler doğrultusunda fıkhın konusuna ve kapsamına dair boşlukların doldurularak soruların cevaplandırılması istenir.
5. Öğrencilerin bireysel olarak etkinliği tamamlamaları sağlanır.
6. Belirlenen süre bittiğinde her öğrencinin kontrol amacıyla yanındaki arkadaşı ile etkinliğini değiştirmesi istenir.
7. Öğretmenin doğru eşleştirmeleri söylemesi ile etkinlik tamamlanır.

Değerlendirme Soru ve cevaplarla kazanımın gerçekleşip gerçekleşmediği kontrol edilir.

BOŞLUK DOLDURMA

DİN ÖĞRETİMİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

A. Şemada açıklamaları verilen fıkhi kavramları açıklamaların yer aldığı ifadelerin altındaki boşluklara yazınız.

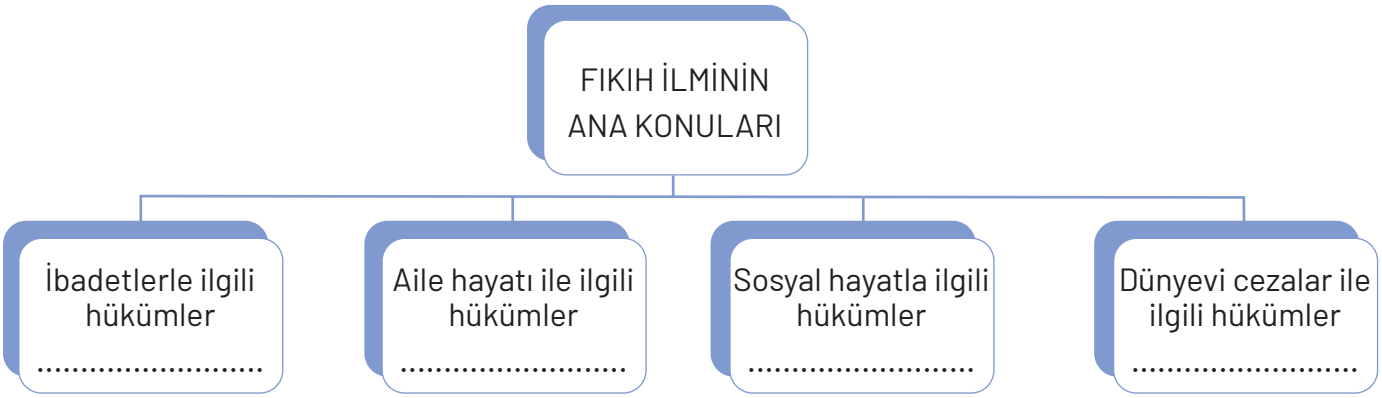

B. Aşağıda verilen ayet ve hadislerin başına ilgili olduğu fıkhi konu alanını yazınız.

1. (.....) "Hiçbiriniz kardeşinin herhangi bir metaını ciddi olarak veya şaka yoluyla almasın, biriniz arkadaşının bir değneğini alsa bile onu iade etsin."

(Ebû Dâvûd, Edeb, 93.)

2. (.....) "Ben namazı nasıl kılıyorsam siz de öyle kılın."

(Buhârî, Ezân, 18.)

3. (.....) "... Kişi kardeşinin pazarlığı üzerine pazarlık yapmasın."

(Müslim, Büyu', 9.)

4. (.....) "İçinizden kendileriyle huzura kavuşacağınız eşler yaratıp aranızda muhabbet ve rahmet var etmesi O'nun varlığının belgelerindendir. Bunda düşünen insanlar için dersler vardır."

(Rûm suresi, 21. ayet.)

C. Aşağıda verilen konularla fıkıh ilminin hangi alanları ilgilenmektedir?

5. Futbol oynarken kolunu kıran Mehmet'in alçılı koluyla nasıl abdest alacağının cevabı ile ..... alanı ilgilenir.

6. Kira gelirleri olan Hasan Bey'in ne kadar zekât vermesi gerektiği ile ..... alanı ilgilenir.

7. Zeyneb ve Ali'nin dedelerinden miras kalan mülkleri kendi aralarında nasıl paylaşacakları ile ..... alanı ilgilenir.

8. Fatma'yı bebekliğinde emziren Elif teyzenin oğlu Hüseyin ile Fatma'nın ablası Betül'ün evlenmesinde süt kardeşliğinden dolayı bir engelin olup olmaması ile ..... alanı ilgilenir.

CEVAP ANAHTARI

A.

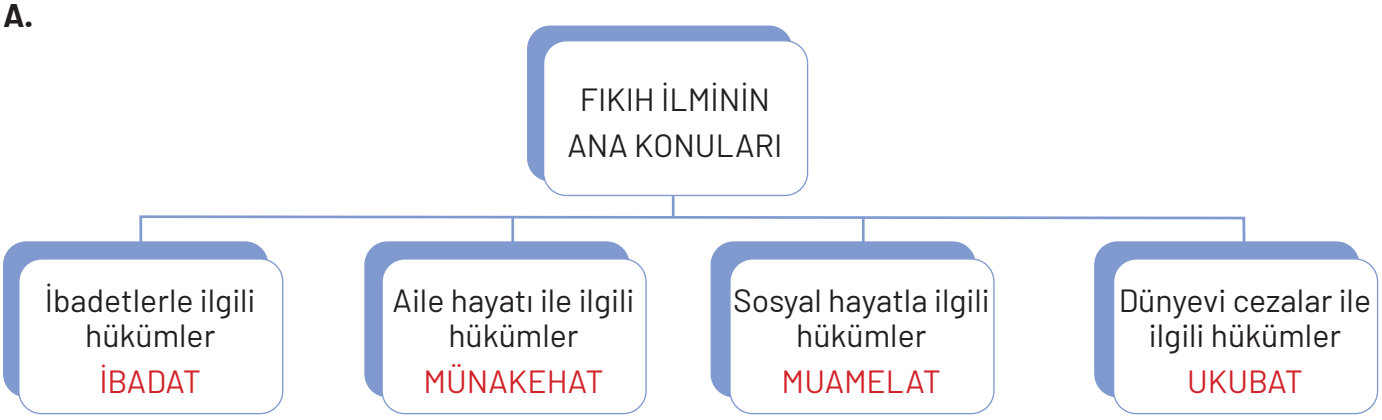

B.

1. (UKUBAT) "Hiçbiriniz kardeşinin herhangi bir metaını ciddi olarak veya şaka yoluyla almasın, biriniz arkadaşının bir değneğini alsa bile onu iade etsin."

(Ebû Dâvûd, Edeb, 93.)

2. (İBADAT) "Ben namazı nasıl kılıyorsam siz de öyle kılın."

(Buhârî, Ezân, 18.)

3. (MUAMELAT) "... Kişi kardeşinin pazarlığı üzerine pazarlık yapmasın."

(Müslim, Büyu', 9.)

4. (MÜNAKEHAT) "İçinizden kendileriyle huzura kavuşacağınız eşler yaratıp aranızda muhabbet ve rahmet var etmesi O'nun varlığının belgelerindendir. Bunda düşünen insanlar için dersler vardır."

(Rûm suresi, 21. ayet.)

C.

5. Futbol oynarken kolunu kıran Mehmet'in alçılı koluyla nasıl abdest alacağının cevabı ile İBADAT alanı ilgilenir.

6. Kira gelirleri olan Hasan Bey'in ne kadar zekât vermesi gerektiği ile İBADAT alanı ilgilenir.

7. Zeyneb ve Ali'nin dedelerinden miras kalan mülkleri kendi aralarında nasıl paylaşacakları ile MUAMELAT alanı ilgilenir.

8. Fatma'yı bebekliğinde emziren Elif teyzenin oğlu Hüseyin ile Fatma'nın ablası Betül'ün evlenmesinde süt kardeşliğinden dolayı bir engelin olup olmaması ile MÜNAKEHAT alanı ilgilenir.

DİN ÖĞRETİMİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Kazanım: Fıkhın konusunu ve kapsamını açıklar.

Süreç

1. Öğretmen tarafından öğrencilere fıkhın konusuna ve kapsamını içeren bir etkinlik yapacakları bildirilir.
2. Öğrencilere bu etkinlikle nasıl bir sonuca ulaşmak istendiği açıklanır.
3. Önceden hazırlanan ve çoğaltılan Ek-1 dağıtılır.
4. Ek-1'de yer alan yönergeler doğrultusunda fıkhın konusuna ve kapsamına dair eşleştirmelerin yapılması ve soruların cevaplandırılması istenir.
5. Öğrencilerin bireysel olarak etkinliği tamamlamaları sağlanır.
6. Belirlenen süre bittiğinde her öğrencinin kontrol amacıyla yanındaki arkadaşı ile etkinliğini değiştirmesi istenir.
7. Öğretmenin doğru eşleştirmeleri söylemesi ile etkinlik tamamlanır.

Değerlendirme

Soru ve cevaplarla kazanımın gerçekleşip gerçekleşmediği kontrol edilir.

Tabloda verilen konu örneklerinin fıkhın alanlarından hangisi ile ilgili olduğunu bularak örnekteki gibi işaretleyiniz.

KONULAR		FIKHIN ALANLARI			
		A İBADAT	B MÜNAKEHAT	C MUAMELAT	D UKUBAT
1	ABDEST	✓			
2	SÜT HISIMLIĞI				
3	NAFAKA				
4	HAC				
5	KISAS				
6	TALAK				
7	GUSÜL				
8	KİRA				
9	CEZA				
10	ZEKÂT				
11	TAZMİNAT				
12	NİKÂH				
13	REHİN				
14	NAMAZ				
15	HIRSIZLIK				
16	NESEP				
17	ALIM SATIM				
18	KURBAN				
19	ANARŞİ				
20	DİYET				
21	KEFARET				
22	ZİNA				
23	HAVALE				
24	TERÖR				

DİN ÖĞRETİMİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Kazanım: Fıkıh ile fıkıh usulü ilişkisini temellendirir.

Süreç

1. Öğretmen tarafından öğrencilere fıkıh ile fıkıh usulü ilişkisini içeren bir etkinlik yapacakları bildirilir.
2. Öğrencilere bu etkinlikle nasıl bir sonuca ulaşmak istendiği açıklanır.
3. Önceden hazırlanan ve çoğaltılan Ek-1 dağıtılır.
4. Ek-1'de yer alan yönergeler doğrultusunda fıkıh ile fıkıh usulü ilişkisine dair soruların cevaplandırılması istenir.
5. Öğrencilerin bireysel olarak etkinliği tamamlamaları sağlanır.
6. Belirlenen süre bittiğinde her öğrencinin kontrol amacıyla yanındaki arkadaşı ile etkinliğini değiştirmesi istenir.
7. Öğretmenin doğru eşleştirmeleri söylemesi ile etkinlik tamamlanır.

Değerlendirme

Soru ve cevaplarla kazanımın gerçekleşip gerçekleşmediği kontrol edilir.

A. Aşağıdaki boşlukları ilgili olduğu kavram ve ifadelerle doldurunuz.

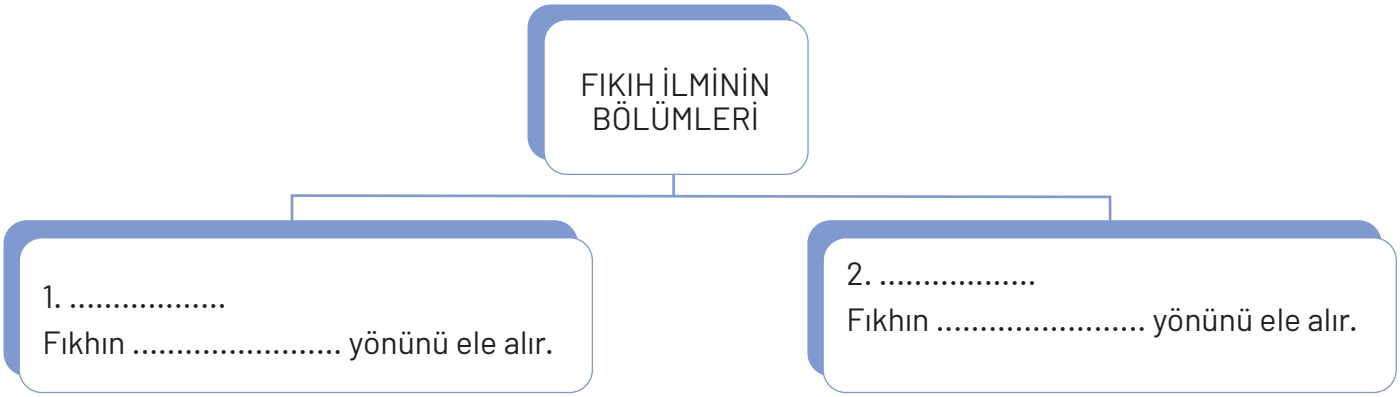

2. Fakihin tafsilî delillerden (ayet ve hadislerden) elde ettiği şeri ve amelî hükümlere ..... denir.

3. Fakihin amelî hükümleri çıkarabilmesi için takip etmesi gereken yönteme ..... denir.

B. Aşağıda verilen çoktan seçmeli soruyu cevaplayınız.

4.

I. Şeri deliller ve kaideler
II. Mekâsidü'ş-şerîa (Şeriatın gayeleri)
III. Şeri hükümler
IV. Muamelat
V. Müçtehit ve içtihat yöntemleri

Fıkıh usulünün ana konuları aşağıdakilerden hangisinde doğru verilmiştir?

A) I ve II B) II ve III C) I, III ve V D) II, III ve IV E) III, IV ve V

C. Aşağıda verilen açık uçlu soruyu cevaplandırınız.

5. "Usul olmadan vüsûl olmaz." düsturundan yola çıkarak fıkıh ve fıkıh usulü arasındaki ilişkinin önemini yorumlayınız.

.....
.....
.....
.....
.....
.....

CEVAP ANAHTARI

A.

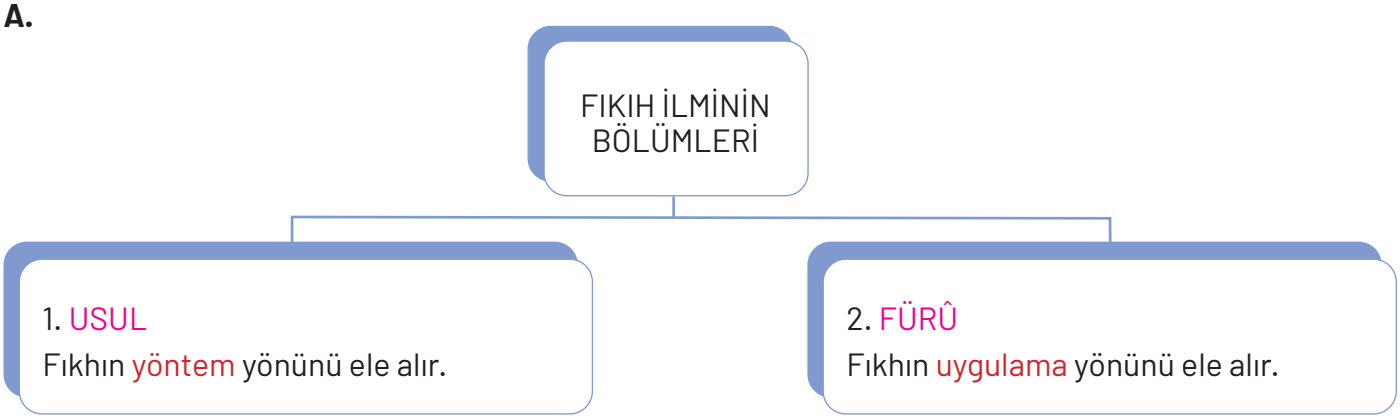

2. Fakihin tafsilî delillerden (ayet ve hadislerden) elde ettiği şeri ve amelî hükümlere fürû denir.

3. Fakihin amelî hükümleri çıkarabilmesi için takip etmesi gereken yönteme usul denir.

B.

4. C

DİN ÖĞRETİMİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Kazanım: Fıkıh ile fıkıh usulü ilişkisini temellendirir.

Süreç

1. Öğretmen tarafından öğrencilere fıkıh ile fıkıh usulü ilişkisini içeren bir etkinlik yapacakları bildirilir.
2. Öğrencilere bu etkinlikle nasıl bir sonuca ulaşmak istendiği açıklanır.
3. Önceden hazırlanan ve çoğaltılan Ek-1 dağıtılır.
4. Ek-1'de yer alan yönergeler doğrultusunda fıkıh ile fıkıh usulü ilişkisine dair eşleştirmelerin yapılması ve soruların cevaplandırılması istenir.
5. Öğrencilerin bireysel olarak etkinliği tamamlamaları sağlanır.
6. Belirlenen süre bittiğinde her öğrencinin kontrol amacıyla yanındaki arkadaşı ile etkinliğini değiştirmesi istenir.
7. Öğretmenin doğru eşleştirmeleri söylemesi ile etkinlik tamamlanır.

Değerlendirme

Soru ve cevaplarla kazanımın gerçekleşip gerçekleşmediği kontrol edilir.

EŞLEŞTİRME

ETKİNLİK 6

15 dk.

EK-1

Tabloda sıralanan kitapların ilgili oldukları fıkhi bölümleri işaretleyerek müelliflerini yazınız.

KİTAPLAR		FIKIH İLMİNİN BÖLÜMLERİ VE MÜELLİFLER		
		Usul-i Fıkıh	Fürû-i Fıkıh	Kitabın Müellifi (Yazarı)
1	Usul	✓		Fahru'l İslam Pezdevî
2	Kitabü'l Harac			.....
3	el-Mebsût			.....
4	Mustasfâ			.....
5	Hukuki İslâmiyye Kamusu			.....
6	Kitabü'l Asl			.....
7	el-Fusul fi'l Usul			.....
8	el-Umm			.....
9	Usulü'l Fıkıh			.....
10	Mukayeseli İslam Hukuku			.....
11	Risale			.....
12	el-Mesâil			.....
13	Fıkıh Usulü			.....

CEVAP ANAHTARI

KİTAPLAR		FIKIH İLMİNİN BÖLÜMLERİ VE MÜELLİFLER		
		Usul-i Fıkıh	Fürû-i Fıkıh	Kitabın Müellifi (Yazarı)
1	Usul	✓		Fahru'l İslam Pezdevî
2	Kitabü'l Harac	✓		İmam Yusuf
3	el-Mebsût		✓	Serahsî
4	Mustasfâ	✓		İmam Gazzâli
5	Hukuki İslâmiyye Kamusu		✓	Ömer Nasuhi Bilmen
6	Kitabü'l Asl		✓	İmam Muhammed
7	el-Fusul fi'l Usul	✓		Cessas
8	el-Umm		✓	İmam Şâfii
9	Usulü'l Fıkıh	✓		Muhammed Ebu Zehra
10	Mukayeseli İslam Hukuku		✓	Hayreddin Karaman
11	Risale	✓		İmam Şâfii
12	el-Mesâil		✓	İmam Ahmed b. Hanbel
13	Fıkıh Usulü	✓		Fahrettin Atar

DİN ÖĞRETİMİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Kazanım: Fıkıh ilminin diğer bilimlerle ilişkisini kurar.

Süreç

1. Öğretmen tarafından öğrencilere fıkıh ilminin diğer bilimlerle ilişkisini içeren bir etkinlik yapacakları bildirilir.
2. Öğrencilere bu etkinlikle nasıl bir sonuca ulaşmak istendiği açıklanır.
3. Önceden hazırlanan ve çoğaltılan Ek-1 dağıtılır.
4. Ek-1'de yer alan yönergeler doğrultusunda fıkıh ilminin diğer bilimlerle ilişkisine dair boşlukların doldurularak soruların cevaplandırılması istenir.
5. Öğrencilerin bireysel olarak etkinliği tamamlamaları sağlanır.
6. Belirlenen süre bittiğinde her öğrencinin kontrol amacıyla yanındaki arkadaşı ile etkinliğini değiştirmesi istenir.
7. Öğretmenin doğru eşleştirmeleri söylemesi ile etkinlik tamamlanır.

Değerlendirme Soru ve cevaplarla kazanımın gerçekleşip gerçekleşmediği kontrol edilir.

BOŞLUK DOLDURMA

EK-1

Fıkıh ilminin ilişkili olduğu ilimleri şemada verilen boşluklara yazınız.

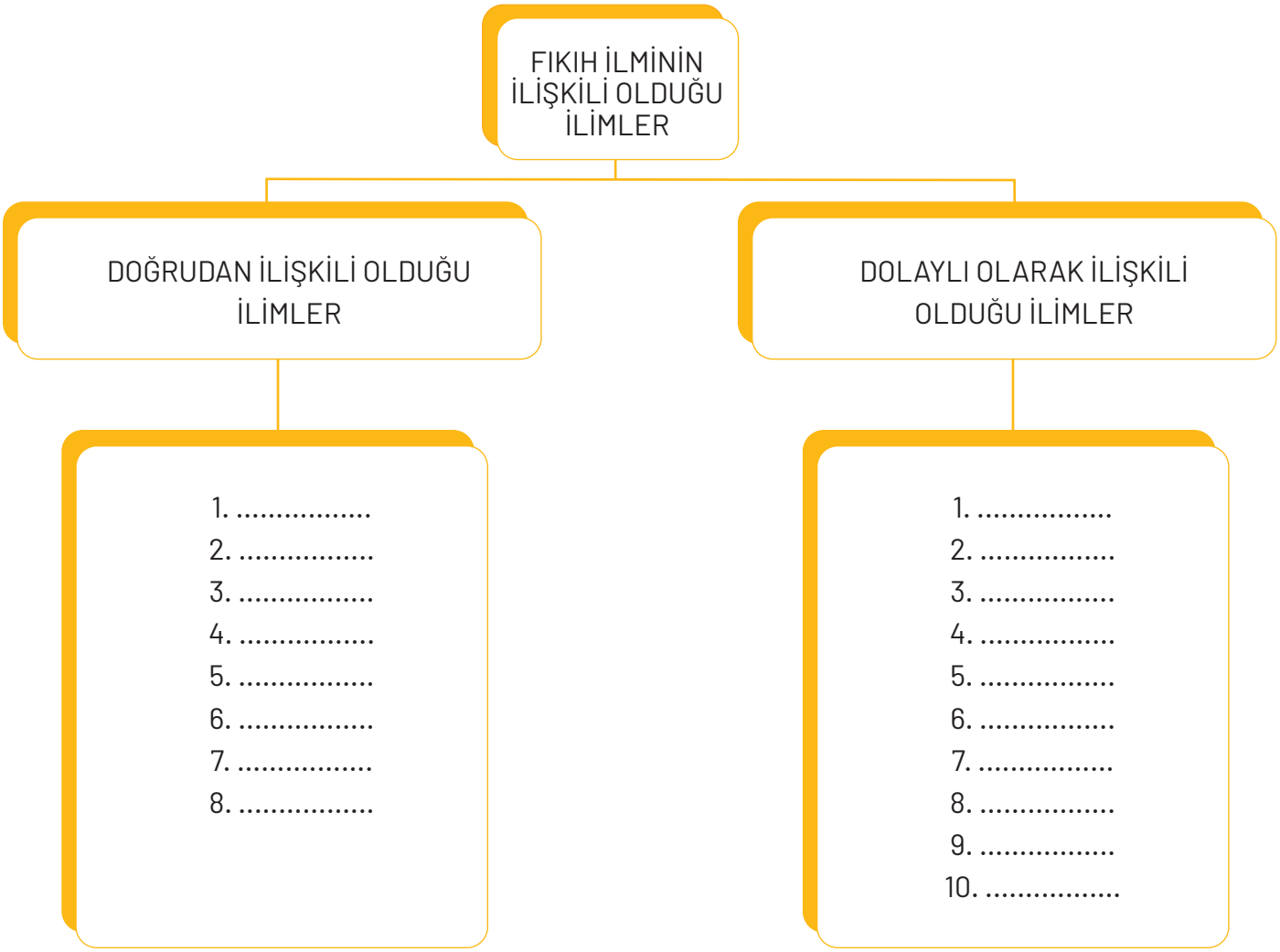

BOŞLUK DOLDURMA

CEVAP ANAHTARI

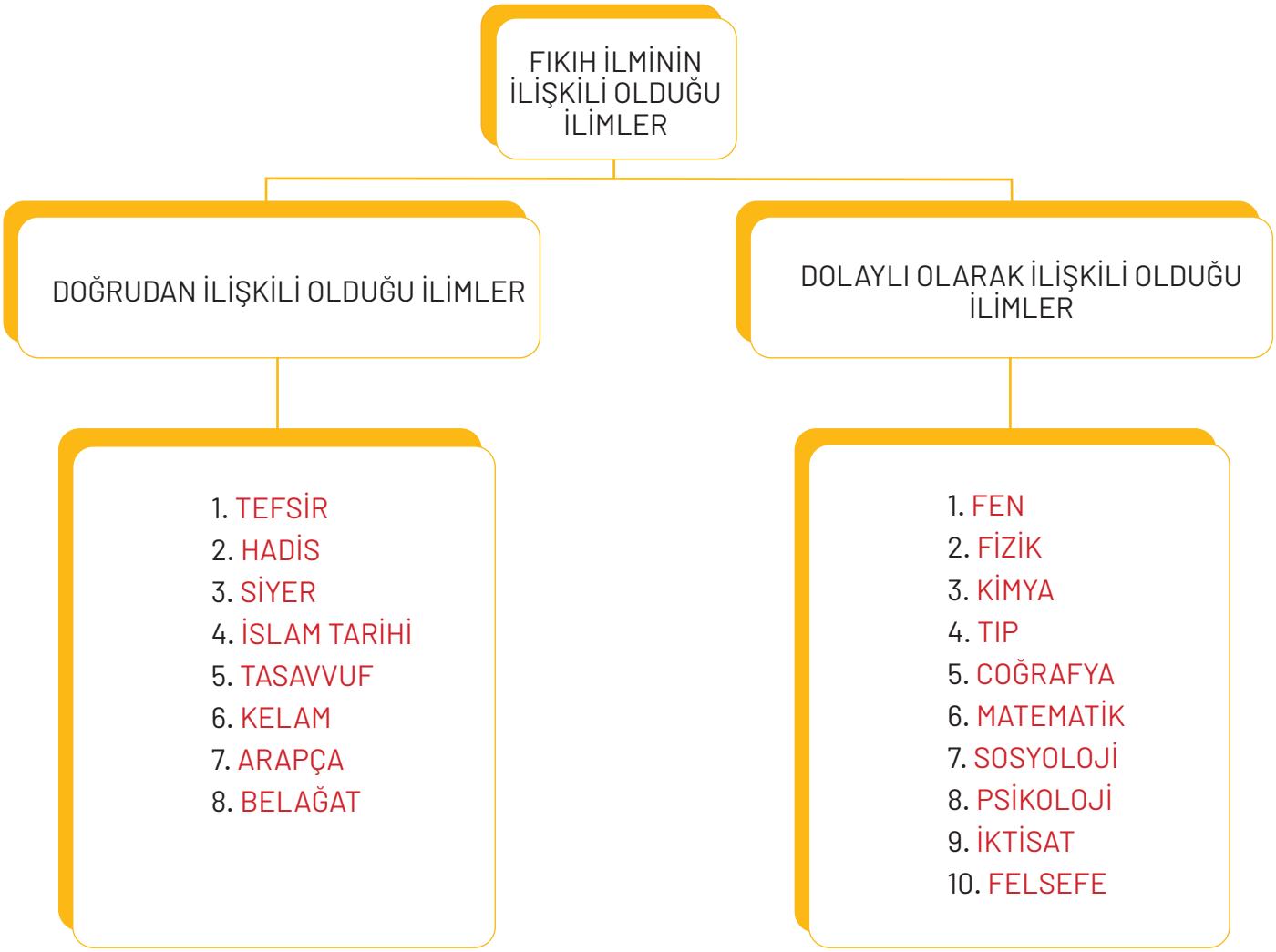

DİN ÖĞRETİMİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Kazanım: Fıkıh ilminin diğer bilimlerle ilişkisini kurar.

Süreç

1. Öğrencilere İslam'ı anlamada fıkıh ilminin diğer bilimlerle ilişkisinin önemi ile ilgili bir etkinlik yapacakları bildirilir.
2. Öğrencilere bu etkinlikle nasıl bir sonuca ulaşılmak istendiği açıklanır.
3. Önceden hazırlanan ve çoğaltılan Ek-1 dağıtılır.
4. Öğrencilerden Ek-1'deki yönerge doğrultusunda soruları yanıtlamaları istenir.
5. Soruların yanıtlanmasından sonra gönüllü öğrencilere söz hakkı verilir. Cevapların sınıfla paylaşılması sağlanır.
6. Cevaplar öğretmen tarafından değerlendirilerek etkinlik tamamlanır.

Değerlendirme Soru ve cevaplarla kazanımın gerçekleşip gerçekleşmediği kontrol edilir.

Aşağıdaki soruları metinlerden yararlanarak cevaplayınız.

Yurt dışında yaşayan bir Müslüman ailenin orada tıp okuyan kızı, İslam Hukuku Profesörü Hayrettin Karaman'a şu soruyu soruyor: '... Ötenazi konusunda doğruluğu yanlışlığı tartışılabilir ama teleolojik argümanlara ihtiyaç vardır. Hasta gelir ötenazi talebinde bulunur. Siz yıllardır tanırsınız hastayı, çektiği ağrıyı(zihinsel/fiziksel)bilirsiniz, bu durumda nasıl hareket edilmeli?..' Hayrettin Karaman hoca soruya şu şekilde cevap verir:
"Dinin hükümlerinde yalnızca ifadelere değil, hikmet ve maksada da bakmak (teleolojik yaklaşım) gerekir." diyorsunuz. Buradan yola çıkarak da "Acılara dayanamaz hâle gelen bir hastası, kendini iyi tanıyan doktorundan ölmesine yardımcı olmasını (ötenazi) isterse doktor bunu yapabilmeli." demek istiyorsunuz. Bir de "Tıp bilimi ile fıkıh çatışırsa burada bilim tercih edilmeli, fıkıh bilime uymalı." demek istiyorsunuz.
Dinin hükümler araştırılırken nasların ve fıkıh metinlerinin ifadeleri yanında maksat ve hikmetin de göz önüne alınması gerektiğini İslam alimleri zaten kabullenmiş ve uygulamışlardır. Ayrıca tıbbın gerekli gördüğü bir tedavi veya tasarrufu fıkıh reddetmez, bu alanda genellikle fıkıh tıbba tabi olur. Ancak verdiğiniz örneğin bu kurallarla alakasını kuramadım. Benim bildiğime göre tıp ötenaziyi -tartışmasız bir ilke, meşru bir tasarruf- olarak kabul etmiş değil. Konu yalnızca dini platformlarda değil, hukuk, ahlak ve tıp alanlarında da tartışılmaktadır. Bu sebeple bizim diyeceğimiz şudur: Acı çeken ve tedavisi de kabil görülmeyen bir hastayı öldürmek yerine acısını dayanılabilir boyutlara indirmenin çareleri aranmalıdır."

(http://www.hayrettinkaraman.org/makale/0734.htm, 28 Ağustos 2020.)

İstihâle, necis maddenin bir şekilde farklılaşarak farklı bir maddeye dönüşmesi anlamında kullanılmıştır. Örneğin Mâide suresi,90-91. ayetlerle haram kılınmış içkinin herhangi bir şey ilave edilmeden kendiliğinden sirkeye dönüşmesi halinde tâhir (temiz) olacağı, necislik durumunun ortadan kalkacağı hususunda fakihler ittifak etmişlerdir. Konuyla ilgili deliller incelendiği takdirde öncelikli olarak rivayetler esas alınmakla birlikte kıyas ve diğer şer'i delillere de başvurulduğu görülmektedir. Ümmü Seleme'den rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: "Tabaklama ölü hayvan derisini helal kıldığı gibi sirke(leşme) de içkiyi helal kılmaktadır."

(https://dergi.diyanet.gov.tr/makaledetay.php?ID=29899#_ftnref58, 28 Ağustos 2020.)

1. Dinî hükümler araştırılırken öncelikle göz önüne alınması gerekenler nelerdir?

.....
.....

2. Tıp ve fıkıh ilmi arasında nasıl bir ilişki vardır?

.....
.....

3. Ötenazi ile ilgili olarak fıkıh ilminin ve tıbbın tutumu nedir?

.....
.....

4. Ötenazi konusunda sonuca varmak için hangi ilimler birbiriyle ilişkili olarak değerlendirmelerde bulunmaktadır?

.....
.....

5. I. Hadis
II. Kimya
III. Tıp
IV. Kıyas
V. Kur'an

Fıkıh ilminin "içkinin sirkeleşerek helal hâle gelmesi" konusundaki hükmünü verirken bağlantılı olduğu ilimler aşağıdakilerin hangisinde doğru verilmiştir?

A) I ve II B) II ve III C) I, II ve III D) I, IV ve V E) I, II, IV, V

6. Aşağıdaki bilgilerden hangisi yanlıştır?

A) İstihâle, necis maddenin bir şekilde farklılaşarak farklı bir maddeye dönüşmesidir.
B) İçki müdahale edilmeksizin kendiliğinden sirkeye dönüşürse helaldir.
C) Tabaklama suretiyle ölü hayvan derisi helal hâle gelmektedir.
D) İçki, İslam âlimlerinin ittifakı üzere aslı itibariyle necistir ve istihale yolu ile helal olmaz.
E) Mâide suresi, 90-91. ayetlerle içki kesin bir dille haram kılınmıştır.

DİN ÖĞRETİMİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Kazanım: Fıkıh ilminin temel ilkelerini örneklerle açıklar.

Süreç

1. Öğretmen tarafından öğrencilere fıkıh ilminin temel ilkelerini içeren bir etkinlik yapacakları bildirilir.
2. Öğrencilere bu etkinlikle nasıl bir sonuca ulaşmak istendiği açıklanır.
3. Önceden hazırlanan ve çoğaltılan Ek-1 dağıtılır.
4. Ek-1 ve Ek-2'deki sıralanmış olan ayet, hadis ve örneklerle ilgili oldukları fıkıh ilminin ilkelerini eşleştirmeleri istenir.
5. Öğrencilerin bireysel olarak etkinliği tamamlamaları sağlanır.
6. Belirlenen süre bittiğinde her öğrencinin kontrol amacıyla yanındaki arkadaşı ile etkinliğini değiştirmesi istenir.
7. Öğretmenin doğru eşleştirmeleri söylemesi ile etkinlik tamamlanır.

Değerlendirme Soru ve cevaplarla kazanımın gerçekleşip gerçekleşmediği kontrol edilir.

EŞLEŞTİRME

ETKİNLİK 9

20 dk.

EK-1

DİN ÖĞRETİMİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

A. Kutularda verilen ilkeleri ilgili olduğu ayet ve hadis ile eşleştiriniz.

A	B	C	Ç
Tekliflerde Kolaylık	Helallerde Genişlik	Kamu Yararının Gözetilmesi	Adaletin Gözetilmesi

1 ..... "Şüphesiz Allah; adaleti, iyilik yapmayı, yakınlara yardım etmeyi emreder; hayâsızlığı, fenalık ve azgınlığı da yasaklar. O, düşünüp tutasınız diye size öğüt verir." (Nahl suresi, 90. ayet.)

2 ..... "Allah bir kimseyi ancak gücünün yettiği şeyle yükümlü kılar..." (Bakara suresi, 286. ayet.)

3 ..... "... O sizi seçti ve dinde üzerinize hiçbir güçlük yüklemedi..." (Hac suresi, 78. ayet.)

4 ..... "Helal, Allah'ın kitabında helal kıldığı haram da Allah'ın kitabında haram kıldığı şeydir. Hakkında bir şey söylemedikleri ise sizin için yasaklanmayıp serbest (mübah) bırakılmıştır." (Buhârî, Tefsir, 99.)

5 ..... "Kolaylaştırınız, zorlaştırmayınız; sevdiriniz, nefret ettirmeyiniz." (Buhârî, İlim, 12.)

6 ..... "Ümmetimin hata, unutma ve zorluk karşısında yaptıkları affedilmiştir." (İbn Mâce, Talâk, 16.)

7 ..... "... Yoldaki rahatsızlık veren şeyleri kaldırman sadakadır." (Müslim, Zekât, 56.)

8 ..... "Sizden önceki milletlerin helak olma sebebi şudur: İçlerinden ileri gelen birisi hata yaptığında onu serbest bırakıyor, zayıf ve fakir bir kimse yaptığında ise onu cezalandırıyorlardı. Allah'a yemin ederim ki Muhammed'in kızı Fâtıma suç işlemiş olsaydı onun da cezasını verirdim." (Buhârî, Enbiyâ, 54.)

B. Aşağıda tabloda sıralanan örneklerin, fıkıh ilmi ilkelerinden hangileri ile ilgili olduğunu bularak örnekteki gibi işaretleyiniz. Boş bırakılan son iki alana dilediğiniz ilkelerden örnek yazarak hangi ilkelere ait olduklarını işaretleyiniz.

	ÖRNEKLER	FIKIH İLMİNİN İLKELERİ			
		A Tekliflerde Kolaylık	B Helallerde Genişlik	C Kamu Yararının Gözetilmesi	D Adaletin Gözetilmesi
1	Hastaların oturarak namaz kılması	✓			
2	Oruçluyken unutarak yiyip içen kimsenin orucunun bozulmaması				
3	Çevreye zarar verdiği kesinleşen bir fabrikanın kapatılması				
4	Dinimizde haramlar az sayıda olduğu için belirtilmesi, helallerin ise çok olduklarından sayılmaması				
5	Seferî (yolcu) olan kimsenin dört rekâtlı farz namazları iki rekât kılması				
6	Sarhoşluk veren ve necis olan içeceklerin haram olup bunların dışındaki içeceklerin mübah olması				
7	Abdest alırken mest üzerine mesh yapmak				
8	Baraj yapımı için en uygun alanda yer alan bahçenin devlet tarafından sahibinden satın alınması				
9	Suyun temas etmesi hâlinde hastalığın artması durumunda teyemmüm etmek				
10	Zengin olup hacca gidemeyecek derecede hasta olanların yerlerine vekil göndermeleri				
11	Kardeşini suç işlerken gören birinin mahkemede aleyhinde şahitlik etmesi				

DİN ÖĞRETİMİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Kazanım: Fıkıh ilminin temel ilkelerini örneklerle açıklar.

Süreç

1. Öğretmen tarafından öğrencilere fıkıh ilminin temel ilkelerini içeren bir etkinlik yapacakları bildirilir.
2. Öğrencilere bu etkinlikle nasıl bir sonuca ulaşmak istendiği açıklanır.
3. Ek-1'de yer alan ayetler, hadisler, Mecellede yer alan kurallar ve özlü sözler hazırlanarak öğrencilerin kura çekimine hazır hale getirilir.
4. Sınıftaki öğrenciler dört gruba ayrılır. Her bir grup kendi aralarından kendilerini anlatımda temsil edecek üç kişiyi ve kullanılan sürenin kontrolünü sağlamak adına da bir kişiyi seçer.
5. Sırayla her gruptan bir temsilci gelerek bir pusula çeker ve pusulada yazan ifadeyi verilen süre içerisinde kendi grubuna anlatmaya çalışır. Bulunan her biri ifade için 10 puan verilir. Grubun bu ifadeyi zamanında bilmesinden sonra hangi Fıkıh ilkesine ait olduğunu bulmaları istenir. Başarılı olunduğu takdirde yine 10 puan verilir. Sırayla diğer grupların temsilcileri de kendi pusulalarını anlatırlar.
6. Her grup üç pusula anlatır, eşitliğin olması halinde geride kalan son pusula kullanılır.
7. Pusula anlatımı esnasında yanlışlıkla anlatımını yaptıkları ifadelerdeki bir kelimenin kullanılması durumunda diğer arkadaş gruplarına 5'er puan verilir.
8. Öğrencilerin gruplar hâlinde etkinliği tamamlamaları sağlanır.
9. Öğretmenin doğru ifadelerle ve fıkıh ilminin ilkelerinin eşleştirmelerini söylemesi ile etkinlik tamamlanır.

Değerlendirme Soru ve cevaplarla kazanımın gerçekleşip gerçekleşmediği kontrol edilir.

HADİ ANLAT

DİN ÖĞRETİMİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

A. Aşağıda verilen ifadeleri içinde geçen kelimeleri kullanmadan anlatınız.
Bulunan ayet, hadis ve Mecelle kaidesindeki ifadenin hangi fıkıh ilkesi ile ilgili olduğunu söyleyiniz.

1	"Allah bir kimseyi ancak gücünün yettiği şeyle yükümlü kılar..." (Bakara suresi, 286. ayet.
	.....
2	"... O sizi seçti ve dinde üzerinize hiçbir güçlük yüklemedi..." (Hac suresi, 78. ayet.)
	.....
3	"Kolaylaştırınız, zorlaştırmayınız; sevdiriniz, nefret ettirmeyiniz." (Buhârî, İlim, 12.)
	.....
4	"Ümmetimin hata, unutma ve zorluk karşısında yaptıkları affedilmiştir." (İbn Mâce, Talâk, 16.)
	.....
5	"... Yoldaki rahatsızlık veren şeyleri kaldırman sadakadır." (Müslim, Zekât, 56.)
	.....
6	Meşakkat teysiri celbeder (Zorluk ve sıkıntı kolaylığı gerektirir.).
	.....
7	Bir iş dîk oldukta müttesi olur (Bir işte meşakkat görülürse kolaylaştırma yoluna gidilir.).
	.....
8	Zaruretler memnu (yasak) olan şeyleri mübah kılar.
	.....
9	Eşyada asıl olan mübahlıktır.
	.....
10	Helaller asıl, haramlar istisnadır.
	.....
11	Toplumla ilgili düzenlemeler, maslahata bağlıdır.
	.....
12	Zulüm ile abat olanın, ahiri berbat olur.
	.....
13	Küfür devam eder ancak zulüm devam etmez.
	.....

CEVAP ANAHTARI

1	"Allah bir kimseyi ancak gücünün yettiği şeyle yükümlü kılar..." (Bakara suresi, 286. ayet.) Tekliflerde Kolaylık
2	"... O sizi seçti ve dinde üzerinize hiçbir güçlük yüklemedi..." (Hac suresi, 78. ayet.) Tekliflerde Kolaylık
3	"Kolaylaştırınız, zorlaştırmayınız; sevdiriniz, nefret ettirmeyiniz." (Buhârî, İlim, 12.) Tekliflerde Kolaylık
4	"Ümmetimin hata, unutma ve zorluk karşısında yaptıkları affedilmiştir." (İbn Mâce, Talâk, 16.) Tekliflerde Kolaylık
5	"... Yoldaki rahatsızlık veren şeyleri kaldırman sadakadır." (Müslim, Zekât, 56.) Kamu Yararının Gözetilmesi
6	Meşakkat teysiri celbeder (Zorluk ve sıkıntı kolaylığı gerektirir.). Tekliflerde Kolaylık
7	Bir iş dîk oldukta müttesi olur (Bir işte meşakkat görülürse kolaylaştırma yoluna gidilir.). Tekliflerde Kolaylık
8	Zaruretler memnu (yasak) olan şeyleri mübah kılar. Tekliflerde Kolaylık
9	Eşyada asıl olan mübahlıktır. Helallerde Genişlik
10	Helaller asıl, haramlar istisnadır. Helallerde Genişlik
11	Toplumla ilgili düzenlemeler, maslahata bağlıdır. Kamu Yararının Gözetilmesi
12	Zulüm ile abat olanın, ahiri berbat olur. Adaletin Gözetilmesi
13	Küfür devam eder ancak zulüm devam etmez. Adaletin Gözetilmesi

ÜNİTE

2

FIKIH İLMİNİN DOĞUŞU, GELİŞMESİ VE İÇTİHAT

İÇİNDEKİLER

2. Ünite Fıkıh İlminin Doğuşu, Gelişmesi ve İçtihat

1. KAZANIM: Başlangıç dönemi fıkhi faaliyetleri açıklar.

1. Etkinlik: Boşluk Doldurma 2
2. Etkinlik: Boşluk Doldurma 4

2. KAZANIM: İctihad kavramını naslarla temellendirir.

3. Etkinlik: Oku-Yorum 7
4. Etkinlik: Boşluk Doldurma 10

3. KAZANIM: İctihadın şartlarını ve gerekliliğini açıklar.

5. Etkinlik: Kavram Haritası 13
6. Etkinlik: Başlık Bulma 16

4. KAZANIM: Sosyal değişim ile ictihadın gerekliliği arasında ilişki kurar.

7. Etkinlik: Oku-Yorum 18
8. Etkinlik: Listeleyelim 20

5. KAZANIM: Fıkhi mezheplerin oluşumunu hazırlayan sebepleri değerlendirir.

9. Etkinlik: Eşleştirme 22
10. Etkinlik: Başlık Bulma 24

4. KAZANIM: Fıkhi mezheplerin belirgin özelliklerini sıralar.

11. Etkinlik: Eşleştirme 26
12. Etkinlik: Doğru-Yanlış 28

7. KAZANIM: Müctehidlerin fıkhi sorunlara çözüm üretme yöntemlerini örneklerle açıklar.

13. Etkinlik: Oku-Yorum 30
14. Etkinlik: Oku-Yorum 32

8. KAZANIM: Fıkhi mezheplerin İslam'ı yaşamada gerekliliğini fark eder.

15. Etkinlik: Oku-Yorum 34
16. Etkinlik: Oku-Yorum 36

9. KAZANIM: Fıkıh tarihinde kanunlaştırma çalışmalarını açıklar.

17. Etkinlik: Grafik-Yorum 38
18. Etkinlik: Eşleştirme 40

5. KAZANIM: Fıkıh ilmindeki yeni gelişmelerin farkında olur.

19. Etkinlik: Bulalım 43
20. Etkinlik: Haber-Yorum 45

11. KAZANIM: Fıkhi mirasımızdaki ilkelerle güncel meselelerin çözülebileceğini kavrar.

21. Etkinlik: Ropörtaj-Yorum 48
22. Etkinlik: Oku-Yorum 51

10 FIKIH

ETKİNLİK 1

2. Ünite: Fıkıh İlminin Doğuşu, Gelişmesi ve İçtihat

15 dk.

DİN ÖĞRETİMİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Kazanım: Başlangıç dönemi fıkhi faaliyetleri açıklar.

Süreç

1. Öğrencilere fıkhın başlangıç dönemi ile ilgili bir etkinlik yapılacağı bildirilir.
2. Öğrencilere bu etkinlikle nasıl bir sonuca ulaşılmak istendiği açıklanır.
3. Önceden hazırlanan ve çoğaltılan Ek-1 dağıtılır.
4. Öğrencilerden Ek-1'de açıklaması verilen fıkhın başlangıç döneminin öne çıkan özelliklerini ilgili boşluklara doldurmaları istenir.
5. Etkinlik öğrenciler tarafından bireysel olarak tamamlanır.
6. Belirlenen süre bittiğinde her öğrencinin kontrol amacıyla yanındaki arkadaşı ile etkinliğini değiştirmesi sağlanır.
7. Öğretmenin doğru cevapları söylemesi ile etkinlik tamamlanır.

Değerlendirme

Soru ve cevaplarla kazanımın gerçekleşip gerçekleşmediği kontrol edilir.

BOŞLUK DOLDURMA

ETKİNLİK 1

15 dk.

EK-1

DİN ÖĞRETİMİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Aşağıdaki metni okuduktan sonra açıklamasına yer verilen başlangıç döneminin öne çıkan özelliklerini ilgili yerlere yazınız.

Fıkhın doğuşundan günümüze kadar geçirdiği değişme ve gelişmelerde bazen kişiler ve nesiller bazen de siyasi, sosyal ve kültürel şartlar belirleyici rol oynamıştır. Bu dönemlerden kuşkusuz en önemli olanı Hz. Peygamber Dönemi'dir. Çünkü vahye dayanan veya vahyin denetimi altında gerçekleşen yasama ve uygulama bu dönem içinde tamamlanmış, dolayısıyla bu devir daha sonraki dönemlere de kaynak ve örnek olmuştur.

Bu devrin hicretten önce Mekke'de geçen kısmında sosyal ilişkilerin düzenlenmesinden çok inanç, ibadet ve ahlak konuları üzerin de durulmuş, bir anlamda fıkıh için altyapı oluşturulmuştur. Hz. Muhammed'in (s.a.v.) toplum lideri olarak benimsenip davet edildiği Medine'de ise İslam Allah-fert ilişkileri yanında sosyal hayatı da düzenlemeye yönelmiş; bir taraftan ibadetler, cihad, aile ve mirasla; diğer taraftan anayasa, ceza, muhakeme usulü, muamelat, devletler arası münasebetlerle ilgili birtakım hüküm ve kaideler konulmuştur.

Fıkıh ilminin bu döneminde ön plana çıkan temel özellikler şunlardır:

1	2	3	4
.....	.....	.....	.....
Hüküm koyma kaynağı Allah (c.c.) ve Resulüdür (s.a.v.). Allah Tealâ'nın Kur'an'ı Kerim'de hüküm bildirmediği konularda, Peygamberimiz (s.a.v.) Allah'ın (c.c.) emriyle hükümler koymuştur.	İslam dininde kolaylık esastır ve insanın gücünü aşan bir şey emredilmemiştir. İslam, insanı sorumlu tuttuğu emirlerin yerine getirilmesinde birçok kolaylaştırıcı hüküm koymuştur. Peygamberimiz de (s.a.v.) her şeyin en hayırlısının orta yol ve denge hâli olduğunu bizlere bildirmiş ve aşırılıklardan kaçınmamızı öğütlemiştir.	Son hükme varmak için aşama aşama, ara hükümler koyarak sonunda esas hükmü ortaya koymaya denir.	Daha önce konmuş bir hükmün yeni bir hükümle yürürlükten aldırılmasıdır.

Kazanım: Başlangıç dönemi fıkhi faaliyetleri açıklar.

Süreç

1. Öğrencilere fıkhın başlangıç dönemi ile ilgili bir etkinlik yapılacağı bildirilir.
2. Öğrencilere bu etkinlikle nasıl bir sonuca ulaşılmak istendiği açıklanır.
3. Önceden hazırlanan ve çoğaltılan Ek-1 dağıtılır.
4. Öğrencilerden Ek-1'de açıklaması verilen fıkhın başlangıç döneminin öne çıkan özelliklerini ilgili boşluklara doldurmaları istenir.
5. Etkinlik öğrenciler tarafından bireysel olarak tamamlanır.
6. Belirlenen süre bittiğinde her öğrencinin kontrol amacıyla yanındaki arkadaşı ile etkinliğini değiştirmesi sağlanır.
7. Öğretmenin doğru eşleştirmeleri söylemesi ile etkinlik tamamlanır.

Değerlendirme

Soru ve cevaplarla kazanımın gerçekleşip gerçekleşmediği kontrol edilir.

BOŞLUK DOLDURMA

ETKİNLİK 2

15 dk.

EK-1

DİN ÖĞRETİMİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Aşağıdaki metni okuduktan sonra açıklamasına yer verilen başlangıç döneminin öne çıkan özelliklerini ilgili yerlere yazınız.

Fıkıh ilminin başlangıç dönemini Hz. Peygamber, Sahabe ve Tâbiîn dönemleri olmak üzere üç ana başlık altında incelemek mümkündür. Bu dönemin öne çıkan özellikleri ise şu şekildedir:

1 Hz. Peygamber Dönemi

Bu dönemde vahiy gelmekte ve hükümler yeni ortaya konmaktadır. Kur'an-ı Kerim ve onun açıklayıcısı olarak Resulullah (s.a.v.) peyderpey hükümleri beyan etmiştir. Önceki şeriatlerde var olan kimi hükümleri aynen, kimi hükümleri de uyarlama ile geçerli kılmış ve yeni hükümler ortaya koymuştur. Hz. Peygamber Dönemi'ndeki fıkıh; _____, _____, _____ ve _____ ilkeleri çerçevesinde şekillenmiştir.

2 Sahabe Dönemi

Sahabe Dönemi, Peygamberimizin (s.a.v.) vefatından sonra dört halife ve Emeviler dönemlerinin ilk zamanlarını kapsar. Bu dönemde sahabenin fakihleri, ortaya çıkan yeni meseleleri ele almıştır. Sahabe arasında kendi reyi ile içtihat yapanlar olmuştur. Sahabe hata yapma endişesinden dolayı kendi reyleri ile içtihat yapmak yerine çoğunlukla şûra yoluyla ictihat yapmayı tercih etmişlerdir. Böylece sahabe _____ ortaya çıkmıştır

3 Tâbiîn Dönemi

Emeviler Devri'nin sonlarını teşkil eden dönemdir. Bu dönemde Medine, Mekke, Basra, Kufe, Şam ve Mısır'da sahabenin öğrencileri olan tabiîn fakihleri, dinî hayata yön vermişlerdir. Fıkhın alanı genişlemiş, büyük şehirlerde fıkıh meclisleri oluşmaya başlamıştır. Hoca ve bölge farklılığından dolayı ekoller/mezhepler ortaya çıkmıştır.
Tabiin Dönemi'nde iki fıkıh merkezi ön plana çıkmıştır: _____ ve _____. Tabiin Dönemi'nde yetişen Medineli yedi meşhur İslam hukukçusu vardır. Bu fakihlere _____ _____ adı verilir. Bu âlimler, fıkıhla birlikte hadis ve tefsir alanında da şöhret kazanmıştır.

BOŞLUK DOLDURMA

EK-2

CEVAP ANAHTARI

Fıkıh ilminin başlangıç dönemini Hz. Peygamber, Sahabe ve Tâbiîn dönemleri olmak üzere üç ana başlık altında incelemek mümkündür. Bu dönemin öne çıkan özellikleri ise şu şekildedir:

1 Hz. Peygamber Dönemi

Bu dönemde vahiy gelmekte ve hükümler yeni ortaya konmaktadır. Kur'an-ı Kerim ve onun açıklayıcısı olarak Resulullah (s.a.v.) peyderpey hükümleri beyan etmiştir. Önceki şeriatlerde var olan kimi hükümleri aynen, kimi hükümleri de uyarlama ile geçerli kılmış ve yeni hükümler ortaya koymuştur. Hz. Peygamber Dönemi'ndeki fıkıh; **teşri**, **kolaylık**, **tedriç** ve **nesih** ilkeleri çerçevesinde şekillenmiştir.

2 Sahabe Dönemi

Sahabe Dönemi, Peygamberimizin (s.a.v.) vefatından sonra dört halife ve Emeviler dönemlerinin ilk zamanlarını kapsar. Bu dönemde sahabenin fakihleri, ortaya çıkan yeni meseleleri ele almıştır. Sahabe arasında kendi reyi ile içtihat yapanlar olmuştur. Sahabe hata yapma endişesinden dolayı kendi reyleri ile içtihat yapmak yerine çoğunlukla şûra yoluyla ictihat yapmayı tercih etmişlerdir. Böylece sahabe **icması** ortaya çıkmıştır

3 Tâbiîn Dönemi

Emeviler Devri'nin sonlarını teşkil eden dönemdir. Bu dönemde Medine, Mekke, Basra, Kufe, Şam ve Mısır'da sahabenin öğrencileri olan tabiîn fakihleri, dinî hayata yön vermişlerdir. Fıkhın alanı genişlemiş, büyük şehirlerde fıkıh meclisleri oluşmaya başlamıştır. Hoca ve bölge farklılığından dolayı ekoller/mezhepler ortaya çıkmıştır.
Tabiin Dönemi'nde iki fıkıh merkezi ön plana çıkmıştır: **Hicaz (Medine)** ve **Irak (Kufe)**. Tabiin Dönemi'nde yetişen Medineli yedi meşhur İslam hukukçusu vardır. Bu fakihlere **fukaha-i seb'a** adı verilir. Bu âlimler, fıkıhla birlikte hadis ve tefsir alanında da şöhret kazanmıştır.

Kazanım: İçtihat kavramını naslarla temellendirir.

Süreç

1. Öğrencilere içtihat kavramıyla ilgili bir etkinlik yapılacağı bildirilir.
2. Öğrencilere bu etkinlikle nasıl bir sonuca ulaşılmak istendiği açıklanır.
3. Önceden hazırlanan ve çoğaltılan Ek-1 dağıtılır.
4. Öğrencilerden Ek-1'de verilen metni okumaları istenir. Metinde verilen bilgilerden hareketle sorulara cevap vermesi istenir.
5. Etkinlik öğrenciler tarafından bireysel olarak tamamlanır.
6. Belirlenen süre bittiğinde her öğrencinin kontrol amacıyla yanındaki arkadaşı ile etkinliğini değiştirmesi sağlanır.
7. Öğretmenin soruların cevaplarını söylemesi ile etkinlik tamamlanır.

Değerlendirme

Soru ve cevaplarla kazanımın gerçekleşip gerçekleşmediği kontrol edilir.

OKU-YORUM

ETKİNLİK 3

15 dk.

EK-1

Aşağıdaki soruları metinden hareketle cevaplayınız.

İslâm'da Kur'an ve Hz. Peygamber'in sünneti dinî hükümlerin asli kaynağı ve belirleyicisi olarak kabul edilir. Bu iki kaynağın kabulü, anlaşılması ve yorumlanması akılla mümkündür. Bu sebeple nakil ve akıl birbirini dengeleyen bir işlev ve öneme sahip olmuş, içtihat da nakil karşısında aklın bu işlevini temsil eden kavramlar arasında merkezi bir yer işgal etmiştir.

Bütün şeri hükümler içtihada konu olamaz. İçtihat, sadece hakkında kesin hüküm bulunmayan bazı meselelerde söz konusu olur. Manaya ve hükme delaleti kesin olan, kendisiyle şeri bir hükmün açıkça anlaşıldığı ve başka türlü anlaşılmasına imkân olmayan delillere, sübutu ve delaleti kati deliller adı verilir. Sübutu ve delaleti kat'î olan nasların belirlediği hükümlerde içtihat yapılamaz.

Dolaylı şekilde hüküm bildiren, yorum ve izaha muhtaç olan ayet ve mütevatir hadisler ise sübut bakımından kat'i, delalet bakımından ise zannî delillerdir. Bu tür naslar, içtihada açıktır. Farklı ihtimaller sebebiyle değişik görüşler ortaya çıkabilmektedir. Tek kişiden rivayet edilen ahad haberler ve meşhur hadisler sübut bakımından zannî delillerdir. Bu türden rivayetler, sübut bakımından kesin değildir.

1. Aşağıdakilerden hangisi hakkında içtihat yapılabilecek hükümlerden biridir?

A) Usulüne uygun kesilmemiş murdar hayvanın etinin yenmesi
B) Kurban Bayramı'nda kurban kesmek
C) Ramazan ayında oruç tutmak
D) Miras hükümleri
E) Had cezaları

2. İçtihada açık naslardan birine örnek veriniz.

.....
.....
.....
.....

3. İçtihat kavramını temellendiren naslardan birine örnek veriniz.

.....
.....
.....
.....

CEVAP ANAHTARI

1. B

2. Kurban Bayramı'nda, kurban kesme hükmü örnek olarak verilebilir. Kurban ibadeti ile ilgili ayetlerin delaletinin zan ifade etmesi nedeniyle kurban kesmek, Hanefi mezhebine göre vacip, diğer mezheplere göre ise sünnet sayılmıştır.

3. Sübutu ve delaleti kat'i olan nasların belirlediği hükümlerde içtihat yapılamaz. Örneğin, Bakara suresinin 163. ayetinde Yüce Allah şöyle buyurmuştur: "Ey iman edenler oruç size farz kılındı..." Bu ayet, manaya delaletinin açık olması ve Kur'an-ı Kerim ayeti olması nedeniyle sübutu ve delaleti kati bir delildir. Çünkü Kur'an'ı Kerim, bütün ayetleriyle Allah'tan (c.c.) geldiği şekliyle korunmuş sabit bir kitaptır. Yani sübutu katidir. Ayet, kendisinden başka bir anlam çıkarılamayacak açıklıkta ve kesinlikte Ramazan orucunun farz kılındığını ifade etmektedir. Dolayısıyla bu konu içtihada kapalıdır.

Kazanım: İçtihat kavramını naslarla temellendirir.

Süreç

1. Öğrencilere içtihat kavramıyla ilgili bir etkinlik yapılacağı bildirilir.
2. Öğrencilere bu etkinlikle nasıl bir sonuca ulaşılmak istendiği açıklanır.
3. Önceden hazırlanan ve çoğaltılan Ek-1 dağıtılır.
4. Öğrencilerden Ek-1'de verilen metni okumaları ve boş bırakılan yerleri uygun ifadelerle doldurmaları istenir.
5. Etkinlik öğrenciler tarafından bireysel olarak tamamlanır.
6. Belirlenen süre bittiğinde her öğrencinin kontrol amacıyla yanındaki arkadaşı ile etkinliğini değiştirmesi sağlanır.
7. Öğretmenin soruların cevaplarını söylemesi ile etkinlik tamamlanır.

Değerlendirme

Soru ve cevaplarla kazanımın gerçekleşip gerçekleşmediği kontrol edilir.

BOŞLUK DOLDURMA

ETKİNLİK 4

10 dk.

EK-1

DİN ÖĞRETİMİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Aşağıdaki hadislerde boş bırakılan yerleri uygun ifadelerle tamamlayınız.

... Resulullah, Muaz'ı Yemen'e gönderirken ona:
- Neyle hükmedeceksin? dedi.
Muaz:
- .... göre hükmedeceğim, dedi.
Allah Resulü:
- Allah'ın kitabında bulamazsan neyle hükmedeceksin? dedi.
Muaz:
- .... göre hükmederim, dedi.
Resulullah: Resulünün sünnetinde yoksa ne yapacaksın? dedi.
Muaz:
- .... içtihat ederim, dedi.
Allah Resulü bu sözlerden sonra şöyle dedi:
- Resulullah'ın elçisini muvaffak kılan Allah'a hamdolsun.

(Ebû Dâvûd, Akdiye, 11; Tirmizî, Ahkâm, 3.)

Resulullah (s.a.v.) bir hadis-i şerifinde şöyle buyurmuştur:
"Hâkim (müçtehit) içtihadıyla hüküm verir ve isabet ederse kendisine ...., hata ederse .... vardır."

(Buhârî, İ'tisâm, 13, 21; Müslim, Akdiye, 15.)

BOŞLUK DOLDURMA

EK-2

CEVAP ANAHTARI

... Resulullah, Muaz'ı Yemen'e gönderirken ona:
- Neyle hükmedeceksin? dedi.
Muaz:
1 - Allah'ın kitabına göre hükmedeceğim, dedi.
Allah Resulü:
- Allah'ın kitabında bulamazsan neyle hükmedeceksin? dedi.
Muaz:
2 - Resulünün sünnetine göre hükmederim, dedi.
Resulullah: Resulünün sünnetinde yoksa ne yapacaksın? dedi.
Muaz:
3 - Kendi reyimle içtihat ederim, dedi.
Allah Resulü bu sözlerden sonra şöyle dedi:
- Resulullah'ın elçisini muvaffak kılan Allah'a hamdolsun.
(Ebû Dâvûd, Akdiye, 11; Tirmizî, Ahkâm, 3.)

Resulullah (s.a.v.) bir hadis-i şerifinde şöyle buyurmuştur:
"Hâkim (müçtehit) içtihadıyla hüküm verir ve isabet ederse kendisine iki ecir 4 hata ederse bir ecir 5 vardır."
(Buhârî, İ'tisâm, 13, 21; Müslim, Akdiye, 15.)

Kazanım: İçtihadın şartlarını ve gerekliliğini açıklar.

Süreç

1. Öğrencilere içtihat kavramıyla ilgili bir etkinlik yapılacağı bildirilir.
2. Öğrencilere bu etkinlikle nasıl bir sonuca ulaşılmak istendiği açıklanır.
3. Önceden hazırlanan ve çoğaltılan Ek-1 dağıtılır.
4. Öğrencilerden Ek-1'de verilen kavram haritasında boş bırakılan yerleri uygun ifadelerle doldurmaları istenir.
5. Etkinlik öğrenciler tarafından bireysel olarak tamamlanır.
6. Belirlenen süre bittiğinde kavram haritası tahtaya çizilerek her öğrencinin etkinliğinin kontrol edilmesi sağlanır.

Değerlendirme

Soru ve cevaplarla kazanımın gerçekleşip gerçekleşmediği kontrol edilir.

KAVRAM HARİTASI

İçtihat, uzmanlık derecesinde ilmî bir faaliyettir. Dolayısıyla içtihat yapmak için yeterli donanıma sahip olmak gerekir.

Buna göre aşağıdaki kavram haritasında boş bırakılan yerleri bir içtihat yapabilmek için gerekli olan yeterlilik şartları ile tamamlayınız.

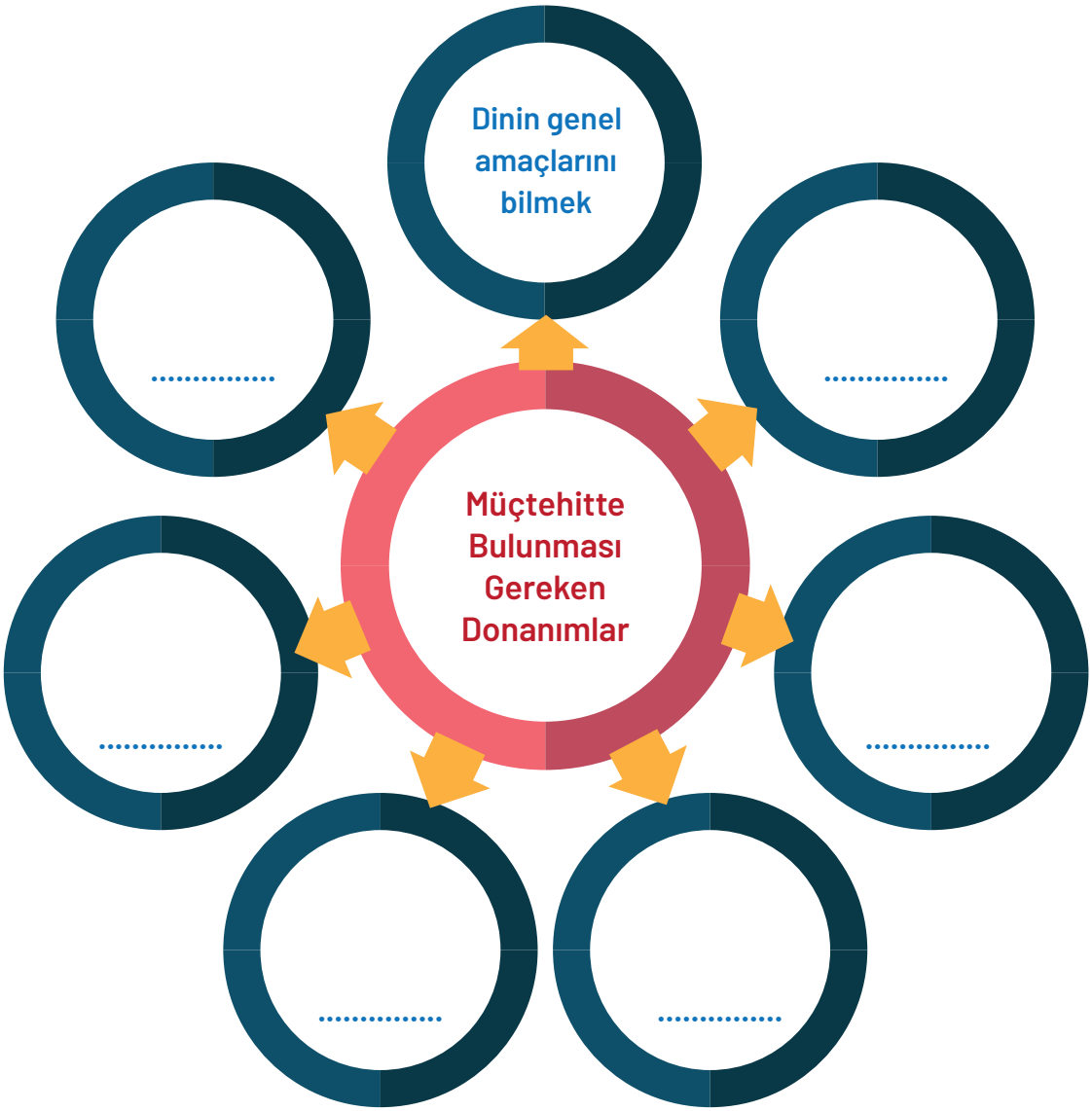

CEVAP ANAHTARI

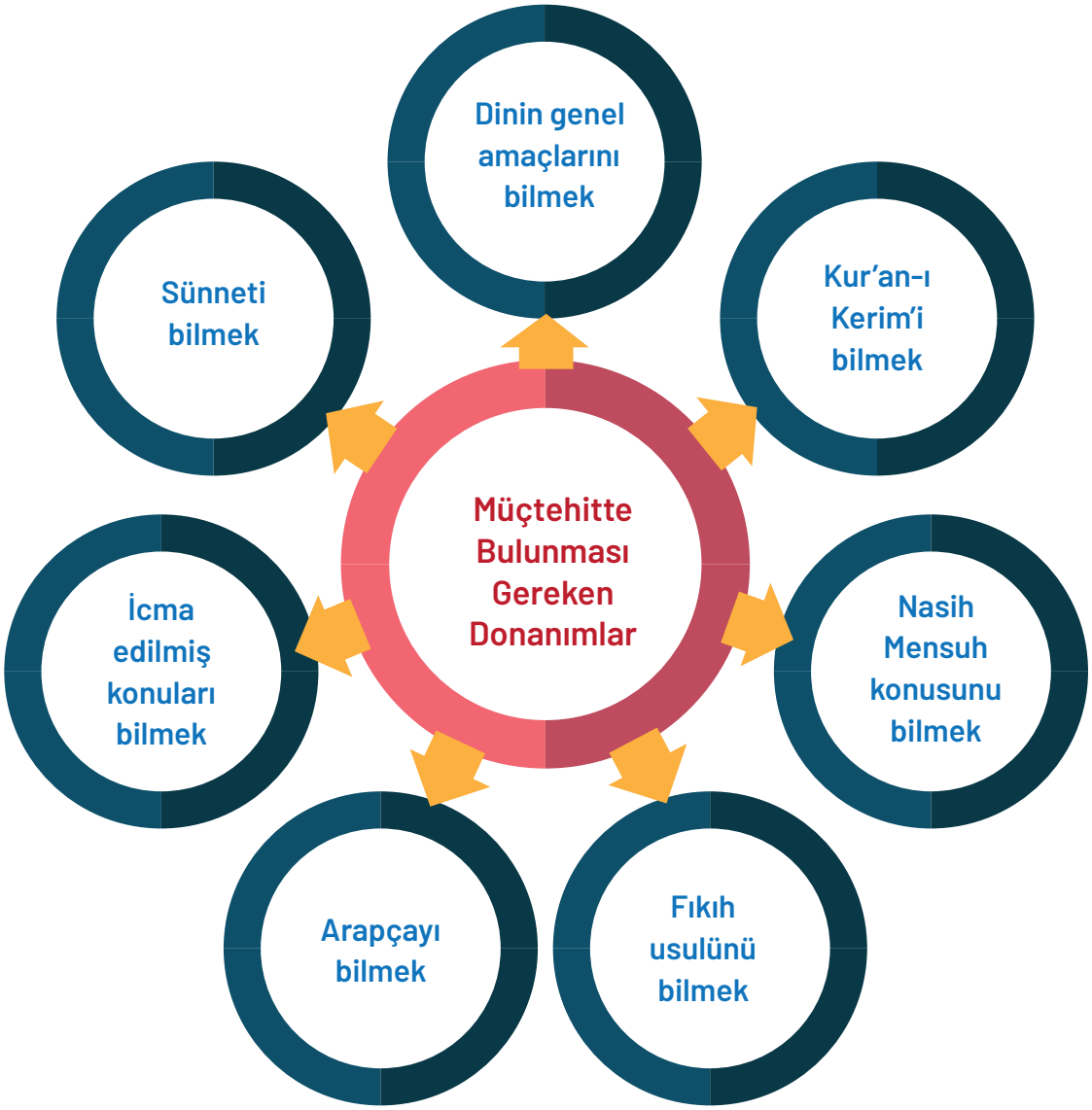

Kazanım: İçtihadın şartlarını ve gerekliliğini açıklar.

Süreç

1. Öğrencilere içtihat kavramıyla ilgili bir etkinlik yapacakları bildirilir.
2. Öğrencilere bu etkinlikle nasıl bir sonuca ulaşılmak istendiği açıklanır.
3. Önceden hazırlanan ve çoğaltılan Ek-1 dağıtılır.
4. Öğrencilerden Ek-1'de verilen içtihadın gerekliliği ile ilgili metni okuması istenir. Ek-1'deki yönerge doğrultusunda öğrencilerin buldukları başlıklar tahtaya yazılarak sıralanır. Bu başlıklar öğrenciler tarafından puanlanarak en yüksek puanlı başlık belirlenir.
5. Başlık belirlendikten sonra metne eklenir ve İçtihatla ilgili metin sınıf panosuna asılır.

Değerlendirme

Soru ve cevaplarla kazanımın gerçekleşip gerçekleşmediği kontrol edilir.

BAŞLIK BULMA

ETKİNLİK 6

15 dk.

EK-1

Aşağıdaki parçayı okuyarak metnin başına gelebilecek başlığı boş bırakılan yere yazınız.

.....

XIX. yüzyılda bazı isimler, İslam'ın öz itibariyle modern dünyanın ihtiyaçlarına cevap verebilecek kapasite ve potansiyele sahip olduğunu, İslam dünyasının içinde bulunduğu geri kalmışlığın sebeplerinin başında içtihat kapısının kapatılması ve taklidin yaygınlaşması olduğunu ileri sürerek yeniden içtihat çağrısı yapmışlardır. Bu yeniden içtihat ve ıslah projesinin temelini, mevcut olumsuz durumun baş sorumlusu görülen geleneksel anlayışların terkedilip Kur'an ve sünnet naslarında mündemiç bulunan ilkelerden hareketle çağın ihtiyaçlarına cevap verme ve İslam'ın yeterliliğini gösterme düşüncesi oluşturmaktaydı. Bu çağrı İslam dünyasının birçok bölgesinde yankı buldu. Bu söylemi sahiplenen aydınlar müstakil içtihadın sadece önceki nesillerin hakkı olmadığını, dinle hayat arası uyumu sağlayabilmek için bunun bir hak olmaktan öte üzerlerine düşen dinî bir yükümlülük olduğunu dile getiriyorlardı. Ancak o dönemdeki bu içtihat çağrısının içeriğinin herkes tarafından farklı şekilde doldurulduğunu, kiminin bununla fıkhî içtihadı, kiminin de bunu aşan bir anlamı kastettiğini belirtmek gerekir. Aynı çizgide ve felsefî derinliği ağır basan bir içtihat çağrısı yapan Muhammed İkbal de mutlak anlamıyla içtihadı İslam düşüncesinde hareket ve tecdidin mihveri olarak görür. Ona göre fakihler içtihadın bu türüne öyle kayıtlar getirmişlerdir ki bunların bir şahısta gerçekleşmesi mümkün değildir. Bağdat'ın Moğollar tarafından tahrip edilmesi, sûfîliğin yayılması gibi birçok sebebe bağlanabilecek olan düşünme tembelliğine rağmen İslam düşüncesi İkbal'e göre güçlü tecdid potansiyelini bir takım alimlerin şahsında göstermiştir. Yeni nesil Müslüman alimlerin fıkhî esasları kendi özel tecrübeleri ve değişen hayat şartları doğrultusunda tekrar yorumlamaları meşru olduğu kadar gereklidir de.

(Yunus Apaydın, "İctihad", DİA, C 21, s. 444.)

Kazanım: Sosyal değişim ile içtihadın gerekliliği arasında ilişki kurar.

Süreç

1. Öğrencilere içtihat kavramıyla ilgili bir etkinlik yapılacağı bildirilir.
2. Öğrencilere bu etkinlikle nasıl bir sonuca ulaşılmak istendiği açıklanır.
3. Önceden hazırlanan ve çoğaltılan Ek-1 dağıtılır.
4. Öğrencilerden Ek-1'de verilen içtihadın gerekliliği ile ilgili metni okuması istenir. Metinden hareketle öğrencilerin sosyal değişimle içtihat kavramı arasında ilişki kurması beklenir.
5. Etkinlikten sonra öğrencilerin konuyla ilgili düşüncelerini arkadaşlarına ifade etmeleri sağlanır.

Değerlendirme

Soru ve cevaplarla kazanımın gerçekleşip gerçekleşmediği kontrol edilir.

OKU-YORUM

ETKİNLİK 7

15 dk.

EK-1

Verilen metinden hareketle aşağıdaki soruları cevaplayınız.

İslam'ın insana, tarihe ve tabiata bakışını yansıtan İslam düşüncesinin pratik hayat ile iç içe olan yönünü ifade eden İslam hukuku, içerdiği dinî ve ahlâki hükümlerle hayatı anlamlı kılmak noktasında düşünsel bir arka plan sunar. Bu sayede değişimle birlikte gelen olayları anlamayı ve yorumlamayı mümkün kılacak kavramsal bir çerçeve oluşturur. Değişim olgusunun etkisi altındaki toplum yaşamını bir ilkeye göre yorumlama ve yönlendirme imkânı verir. Böylece insanları, toplumun sahip olduğu normlar ve manevi değerler çizgisi üstünde tutar, onların toplumsal düzen içerisinde kalmasını temin eder.

İslam hukuku söz konusu gayeleri gerçekleştirirken ilahî/değişmeyen hükümleri ve içtihadi/değişebilen ilke ve hükümleri birlikte dikkate alır. Bu yönüyle de Müslüman birey ve topluma değişim ve istikrar bilincini kazandırır. Nitekim İslam Hukukunda, değişebilen hükümler toplumsal değişimi, değişmeyen külli kaideler de toplum istikrarını sağlar.

(Şirin Gül, "Toplumsal Değişim ve İslam Hukuku", Yakın Doğu Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, C 5, S 1, s. 19-52.)

1. Sosyal değişim ve içtihat arasında nasıl bir ilişki vardır? Yorumlayınız.

.....

.....

.....

.....

2. Sosyal hayatın değişken yapısı nedeniyle içtihatlar mekân, zaman ve şartlara göre farklılık gösterebilir mi? Düşüncelerinizi yazınız.

.....

.....

.....

.....

Kazanım: Sosyal değişim ile içtihadın gerekliliği arasında ilişki kurar.

Süreç

1. Öğrencilere içtihat kavramıyla ilgili bir etkinlik yapılacağı bildirilir.
2. Öğrencilere bu etkinlikle nasıl bir sonuca ulaşılmak istendiği açıklanır.
3. Önceden hazırlanan ve çoğaltılan Ek-1 dağıtılır.
4. Öğrencilerden Ek-1'de verilen içtihat faaliyeti yürütülürken dikkat edilmesi gereken hususlarla ilgili metni okunması istenir. Metinden hareketle öğrencilerin günümüzde içtihada ihtiyaç duyulan konuları listelemesi beklenir.
5. Etkinlikten sonra öğrencilerden yaptığı listeyi okumaları istenir. Hakkında nas bulunmayan konular tahtaya sıralanır.
6. Hakkında nas bulunan konular silinir.
7. Öğrencilere, hakkında içtihat yapılan konularla ilgili hükümlere ulaşabilecekleri kaynaklar hakkında bilgilendirmelerde bulunulur (Örneğin Diyanet İşleri Başkanlığının "Fetvalar" kitabı).

Değerlendirme

Soru ve cevaplarla kazanımın gerçekleşip gerçekleşmediği kontrol edilir.

LİSTELEYELİM

ETKİNLİK 8

15 dk.

EK-1

DİN ÖĞRETİMİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Aşağıdaki metni okuyunuz.

İçtihat, her zaman ve her yerde dinin hayat ile bağlantısını kuran, dinin pratiğe yansımasını sağlayan faaliyettir. Günümüzde birçok yeni meselenin çözümünde içtihada ihtiyaç vardır. Ancak içtihatlar kitap ve sünnetin açık hükümlerine aykırı olamayacağı gibi nas varken içtihada da lüzum olmaz. Bununla birlikte sosyal hayatın değişken yapısı nedeniyle içtihatlar mekân, zaman ve şartlara göre farklılık arz edebilir. Örneğin Peygamberimizin (s.a.v.) döneminde olmayıp günümüzde yetiştirilen/üretilen gıdaları tüketmenin hükmünü veya bankacılık, bireysel emeklilik, sigorta gibi tartışma konularını örnek olarak zikredilebiliriz.

Buna göre günümüzde içtihada ihtiyaç duyulduğunu düşündüğünüz konuları listeleyiniz.

1.
2.
3.
4.
5.

Kazanım: Fıkhi mezheplerin oluşumunu hazırlayan sebepleri değerlendirir.

Süreç

1. Öğrencilere fıkhi mezheplerin oluşumunu hazırlayan sebepler ile ilgili bir etkinlik yapılacağı bildirilir.
2. Öğrencilere bu etkinlikle nasıl bir sonuca ulaşılmak istendiği açıklanır.
3. Önceden hazırlanan ve çoğaltılan Ek-1 dağıtılır.
4. Öğrencilerden Ek-1'de verilen fıkhi mezheplerin doğuşunu hazırlayan sebepleri ilmî ve sosyal etkenler olarak iki gruba ayırmaları istenir.
5. Etkinlikten sonra doğru eşleştirme tahtaya çizilir. Etkinliğin bir örneği sınıf panosuna asılır.
6. Mezheplerin doğuşunu hazırlayan siyasi ve kültürel sebeplere de kısaca değinildikten sonra etkinlik tamamlanır.

Değerlendirme

Soru ve cevaplarla kazanımın gerçekleşip gerçekleşmediği kontrol edilir.

EŞLEŞTİRME

ETKİNLİK 9

15 dk.

EK-1

Mezheplerin ekol olarak ortaya çıkmasına sebep olan etkenleri ilgili olduğu başlıkla eşleştiriniz.

İlmi Etkenler

Sosyal Etkenler

1. Müslüman nüfusunun çoğalması
2. Âlimler arasındaki farklı bakış açıları ve ilmî tartışmalar
3. Farklı kültüre sahip milletlerin Müslüman olması
4. Farklı ilmî yaklaşımların ön plana çıktığı ilim merkezlerinin kurulması
5. Siyasi, sosyal ve ticari münasebetlerin gelişmesi
6. Müteârız (çelişkili görünen) nasların anlaşılmasında ve yorumlanmasındaki ihtilaflar
7. İslam'ın Endülüs'ten Orta Asya'ya kadar çok geniş bir coğrafyaya yayılması
8. Nasların sübutu, müçtehidlerin bazı hadislere ulaşması veya ulaşamamasından kaynaklanan ihtilaflar
9. Hüküm çıkarma metotlarındaki (usul) farklılıklar
10. Yeni toplumsal ihtiyaçların ve fıkhi sorunların ortaya çıkması

Kazanım: Fıkhi mezheplerin oluşumunu hazırlayan sebepleri değerlendirir.

Süreç

1. Öğrencilere fıkhi mezheplerin oluşumunu hazırlayan sebepler ile ilgili bir etkinlik yapılacağı bildirilir.
2. Öğrencilere bu etkinlikle nasıl bir sonuca ulaşılmak istendiği açıklanır.
3. Önceden hazırlanan ve çoğaltılan Ek-1 dağıtılır.
4. Öğrencilerden Ek-1'de verilen fıkhi mezheplerin doğuşunu hazırlayan sebepleri ilmî ve sosyal etkenler olarak iki gruba ayırmaları istenir.
5. Etkinlikten sonra doğru eşleştirme tahtaya çizilir. Etkinliğin bir örneği sınıf panosuna asılır.
6. Mezheplerin doğuşunu hazırlayan siyasi ve kültürel sebeplere de kısaca değinildikten sonra etkinlik tamamlanır.

Değerlendirme

Soru ve cevaplarla kazanımın gerçekleşip gerçekleşmediği kontrol edilir.

BAŞLIK BULMA

EK-1

Aşağıdaki parçayı okuyarak metnin başına gelebilecek başlığı boş bırakılan yere yazınız.

.....

"Kültürel etkileşme, insanın sosyal bir varlık oluşunun getirdiği sonuçlardan birisidir. Tarih boyunca güçlü kültür ve medeniyetler daima zayıf kültür ve medeniyetleri etkisi altına almıştır. Bunun yanında bir kültüre ait birtakım motifler zaman zaman hem başka kültürleri etkilemiş hem de o kültürün içinde bazı yeni oluşumlara yol açmıştır. Mezheplerin oluşumunda kendisini gösteren farklılaşmaların bir kısmı da muhtelif kültür unsurlarının etkisiyle vücut bulmuştur. İslam mezheplerinin doğuşuna etki eden kültür unsurlarını ararken işe Cahiliye Dönemi Arap kültüründen başlamakta fayda vardır. İslam dini doğuş döneminde Arap kültüründen gelen, İslam'a aykırı olan unsurları dışlamış fakat İslam'a ters düşmeyenler konusunda ya sessiz kalmış ya da onu benimsemiştir. İslam'ın dışladığı unsurlardan bir kısmı zamanla tekrar etkin olmaya başlamıştır. Mesela kabilecilik İslam'ın hoş görmediği, reddettiği bir kültür unsurudur. Buna rağmen, Hz. Peygamber'in vefatını müteakip ortaya çıkan olaylarda hemen, yeniden etkisini hissettirmeye başlamıştır. Diğer taraftan, Arapların tarihî kabilecilik anlayışına bağlı olarak ortaya çıkan siyasi olaylar, Arapların diğer kavimlere üstten bakışları da ister istemez yeni Müslüman olanların muhtelif alanlarda birtakım farklılaşmaların içine girmelerine sebep olmuştur. İslam'ın geldiği ortamda özellikle Medine'de yaşayan Yahudiler ve bunların sahip oldukları bir Yahudi kültürü vardır. İslam'ın yayılma sürecinin hızlanması ile birlikte anlayış planında Yahudi kültürünün fevkalâde etkili olduğunu görmezlikten gelmek mümkün değildir.

Hızla yayılan İslam bir yandan oturma sürecini devam ettirirken diğer yandan da o dönemin üç büyük medeniyeti olan Mısır, Roma ve Sasani medeniyeti ile yüz yüze gelmiştir. Bilhassa hicrî ikinci asırdaki mezhebî oluşumlarda bu üç medeniyetin de derin izlerini bulmak imkân dahilindedir. Her şeyden önce İslam'ın yayılması ile birlikte bu üç medeniyete mensup insanlar Müslüman olmuşlardır. Bunlar, eskiden mensup oldukları dine ve kültüre ait unsurları, ister istemez din anlayışlarına yansıtmak durumunda kalmışlardır. Hicrî ikinci asırda tarih sahnesine çıkan Şiîlik daha çok Sasanî medeniyetinin ve Fars kültürünün izlerini taşımaktadır. Şia'nın imamet nazariyesinin temelinde, 'yarı tanrı kral' kültünün yattığı söylenebilir. Bu kültürde var olan karizmatik lider anlayışı, Hz. Ali'nin ve soyundan gelen imamların yanılmaz, hatasız, günahsız masum kimseler oldukları şeklinde ifadesini bulmuştur. Şiilikteki 'ızdırap çekme' motifinin de Hıristiyan kültürüyle irtibatlandırılması mümkün gözükmektedir."

(bk. W. Montgomery Watt, İslâm Düşüncesinin Teşekkül Devri, Sarkaç Yayınları, İstanbul, 2010, s.13.)

Kazanım: Fıkhi mezheplerin belirgin özelliklerini sıralar.

Süreç

1. Önceden hazırlanan ve çoğaltılan Ek-1 dağıtılır.
2. Öğrencilere bu etkinlikle nasıl bir sonuca ulaşmak istendiği açıklanır.
3. Ek-1'de fıkhi mezheplerin özellikleri ile ilgili maddeler olduğu belirtilir. Öğrencilerden her bir maddenin hangi mezhebin özelliklerinden olduğunu bulmaları ve ilgili sütuna işaretlemeleri istenir.
4. Öğrencilerin bireysel olarak etkinliği tamamlamaları sağlanır.
5. Verilen süre tamamlandığında gönüllü öğrencilere söz hakkı verilir.
6. Yanlış cevap verilmesi durumunda öğretmen doğru cevabı belirtir.
7. Tüm maddeler doğru eşleştirme ile okunduğunda etkinlik tamamlanır.

Değerlendirme Soru ve cevaplarla kazanımın gerçekleşip gerçekleşmediği kontrol edilir.

EŞLEŞTİRME

ETKİNLİK 11

15 dk.

EK-1

DİN ÖĞRETİMİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Mezheplerin özellikleri ile ilgili aşağıdaki maddeleri okuyunuz Her bir özelliğin hangi mezhebe ait olduğunu bularak işaretleyiniz.

		A	B	C	D
		Hanefi Mezhebi	Şâfii Mezhebi	Mâliki Mezhebi	Hanbeli Mezhebi
1	Özellikle Kuzey ve Orta Afrika'ya yayılmıştır.				
2	Bu mezhebin imamı herkes tarafından Hadis ilminde otorite kabul edilmiştir.				
3	İmam Âzam Ebû Hanife'nin görüşleri ve eğitim çalışmaları ile oluşmuştur.				
4	Bu mezhebin imamı mesâlih-i mürseleyi en çok kullanan müçtehit imamdır.				
5	Yirmi sekiz bin hadisten oluşan el-Müsned adlı kitap bu mezhebin imamının temel eserlerindendir.				
6	Günümüzde Türkiye, Orta Asya, Türk Cumhuriyetleri, Balkanlar, Kafkasya, kısmen Hindistan'da, Orta Doğu ve Mısır'da yayılmıştır.				
7	Güneydoğu Asya, kısmen Hint kıtasında, Kafkasya, Türkiye'de, Ortadoğu ve Afrika'nın batısında yayılmıştır. Her dönemde fıkhi sorunlara çözüm üretmede en aktif mezhep olmuştur.				
8	er-Risale adlı kitap, bu mezhebin önemli kaynaklarından olup mezhep imamının kendi fıkıh yöntemini (fıkıh usulü) yazdığı kitaptır.				
9	Bu mezhebin imamı ilk tahsilini Mekke'de yapmış, Medine'de İmam Mâlik'ten, Bağdat'ta ise İmam Ebû Yusuf'tan ders almıştır.				
10	Suudi Arabistan'da ve kısmen Orta Doğu'da yayılmıştır. Bu mezhebin imamının el-Muvatta adlı hadis kitabı, ilk hadis kaynaklarından biridir.				

Kazanım: Fıkhi mezheplerin belirgin özelliklerini sıralar.

Süreç

1. Öğrencilere fıkhi mezheplerin özellikleri ile ilgili biretkinlik yapılacağı bildirilir.
2. Bu etkinlikle nasıl bir sonuca ulaşılmak istendiği açıklanır.
3. Ek-1 öğrenci sayısınca çoğaltılarak dağıtılır.
4. Öğrencilerden verilen ifadelerden doğru olanların başına "D", yanlış olanların başına "Y" koymaları istenir.
5. Öğrencilerin etkinliği bireysel olarak tamamlamaları sağlanır.
6. Öğrencilere söz hakkı verilerek ifadeleri okumaları ve doğru mu yanlış mı olduğunu söylemeleri sağlanır.
7. Yanlış olan cevaplandırmalar öğretmen tarafından düzeltilir.
8. Bütün maddeler tek tek cevaplandıktan sonra etkinlik tamamlanır.

Değerlendirme

Verilen cevapların değerlendirilmesiyle kazanımın gerçekleşip gerçekleşmediği kontrol edilir.

DOĞRU-YANLIŞ

ETKİNLİK 12

15 dk.

EK-1

Fıkhi mezheplerin özellikleri ile ilgili verilen bilgilerden doğru olanlara (D), yanlış olanlara (Y) harfi koyunuz.

	D/Y	
1		Fıkhi mezhepler din değil, dinin yorumudur.
2		İmam Âzam Ebû Hanife'nin (h.80/m.699-h.150/m.767) asıl adı Nu'man b. Sâbit'tir.
3		el-Fıkhu'l-Ekber, el-Fıkhu'l-Ebsat, el-Âlim ve'l-Müteallim, er-Risâle, el-Vasiyye adlı eserler İmam Şâfii'ye aittir.
4		Yemen'de varlığını sürdüren Zeydi mezhebi ise bir Şii mezhebi kabul edilmekle birlikte fıkıhta Hanefi mezhebine yakın görüşlere sahiptir.
5		Ahmed b. Hanbel'in el-Muvatta adlı kitabı, ilk hadis kaynaklarından biridir.
6		Medinelilerin yaşantısına fıkıhta özel önem veren İmam Mâlik, mesâlih-i mürseleyi en çok kullanan müçtehit imamdır.
7		Hanbeli mezhebi genel olarak Türkiye, Orta Asya, Türk Cumhuriyetleri, Balkanlar ve Kafkasya'da yayılmıştır.
8		İmam Âzam Ebû Hanife'nin Bağdat'taki görüşlerine mezheb-i kadim, Mısır'daki görüşlerine ise mezheb-i cedid denilmektedir.
9		Fıkıh mezhepleri değişim ve yeni gelişmeler karşısında farklı çözümler üreterek İslam'ın daha rahat yaşanmasını sağlar.
10		İmam Malik'in en önemli eseri yirmi sekiz bin hadisten oluşan el-Müsned adlı kitabıdır.
11		Şii mezhepler içerisinde Hanbeli mezhebi en yaygın olandır. Sünnet olarak sadece ehli beyt ve belli kişiler yoluyla gelen rivayetleri kabul etmiştir. İran ve Irak bölgelerinde yaygındır.
12		İmam Âzam'ın görüşleri ve ilmî mirası öğrencileri aracılığıyla yayılmıştır. Öğrencilerinden İmam Muhammed ile İmam Ebû Yusuf'a "imameyn" adı verilir.

Kazanım: Müçtehitlerin fıkhi sorunlara çözüm üretme yöntemlerini örneklerle açıklar.

Süreç

1. Öğrencilere Ek-1 dağıtılır.
2. Öğrencilere bu etkinlikle nasıl bir sonuca ulaşılmak istendiği açıklanır.
3. Öğrencilerden metni okumaları ve soruların cevaplarını bulmaları istenir.
4. Verilen süre sonunda gönüllü öğrencilerin cevapları sınıfta okutularak etkinlik tamamlanır.
5. Etkinlik kâğıdını sergilemek isteyen öğrencilerin çalışmaları sınıf panosunda sergilenir.

Değerlendirme

Soru ve cevaplarla kazanımın gerçekleşip gerçekleşmediği kontrol edilir.

Aşağıdaki soruları metne göre cevaplayınız.

"Ebû Hanîfe, ilmî müzakerelerin yanı sıra ticaretle de meşgul olması sebebiyle daima hayatın ve fıkhi problemlerin içinde bulunmuş, karşılaştığı meseleler veya kendisine yöneltilen sorularla ilgili olarak hayatı boyunca sayısız içtihat yapmıştır. Ancak bunları yazmadığı gibi içtihat metodunu açıklayan herhangi bir eser de bırakmamıştır. Bundan dolayı aleyhine bazı şeyler söylenmiş, çok kıyas yapmakla, kıyası nassa tercih etmekle suçlanmıştır. Ebû Hanîfe'nin, "Biz önce Allah'ın kitabında olanı alırız. Onda bulamazsak Hz. Peygamber'in sünnetine bakarız. Orada da bir şey bulamazsak ashabın ittifak ettiğini benimseriz, ihtilâf etmişlerse dilediğimizin görüşünü alırız. Başkalarının görüşlerini onlara (ashabın görüşlerine) tercih etmeyiz..." sözünden içtihat metodu anlaşılmaktadır.

Ebû Hanîfe kıyas metodunu da sıkça kullanmıştır. Çünkü bulunduğu bölge karmaşık birçok olayın meydana geldiği ve çözümünün arandığı bir yerdi. Fıkhi meseleleri çeşitli yönleriyle ele alıp tartıştığı için farklı ihtimal ve durumlara göre fikir ve çözümler üretmiş, bunun sonucu olarak ehl-i hadisin aksine bir tutumla, henüz vuku bulmamış farazi meselelerin hükümlerini de içtihadına konu etmiştir."

(bk. Mustafa Uzunpostalcı, "Ebû Hanîfe", DİA, C 10, s. 131-138.)

1. Verilen parçadan İmam Azam Ebû Hanife'nin fıkhi sorunlara çözüm üretme yöntemleri ile ilgili;

I. Kıyası naslara tercih etmiştir.
II. İcma ile varılan hükümleri kullanmamıştır.
III. Öncelikle Kur'an-ı Kerim'i kaynak olarak kullanmıştır.
IV. Kullandığı hadislerdeki râvilerin güvenilir olmasına dikkat etmiştir.
V. Henüz vuku bulmamış farazi meselelerin hükümlerini de içtihadına konu etmiştir.

bilgilerinden hangilerine ulaşılamaz?

A) Yalnız I
B) II ve III
C) III ve V
D) I, II ve IV
E) I, III, IV ve V

2. Ebû Hanîfe'nin fıkhi sorunlara çözüm üretirken öncelikle hangi kaynakları esas aldığını sırasıyla yazınız.

.....
.....
.....
.....

Kazanım: Müçtehitlerin fıkhi sorunlara çözüm üretme yöntemlerini örneklerle açıklar.

Süreç

1. Öğrencilere Ek-1 dağıtılır.
2. Öğrencilere bu etkinlikle nasıl bir sonuca ulaşılmak istendiği açıklanır.
3. Öğrencilerden metni okumaları ve soruların cevaplarını bulmaları istenir.
4. Verilen süre sonunda gönüllü öğrencilerin cevapları sınıfta okutularak etkinlik tamamlanır.
5. Etkinlik kâğıdını sergilemek isteyen öğrencilerin çalışmaları sınıf panosunda sergilenir.

Değerlendirme

Soru ve cevaplarla kazanımın gerçekleşip gerçekleşmediği kontrol edilir.

Aşağıdaki soruları metne göre cevaplayınız.

"Yorumlama sürecinde birer veri şeklinde dikkate alınması gereken unsurlar arasına Kur'an'ın yanı sıra mütevâtir ve âhâd türleriyle bütün sahih hadisleri de katan Şâfiî, müçtehidin bu veriler arasında çeşitli düzenlemeler yaparak hüküm çıkarması gerektiğini düşünür. Bu aynı zamanda Şâfiî'nin iç içe geçmiş olan beyan ve içtihat teorilerinin ifadesidir. Şâfiî, vahiy ürünü verilerin bir Müslüman'ın dünyada ihtiyaç duyacağı bütün çözümleri ya açıkça (nas) ya da üstü kapalı bir şekilde (delâlet) barındırıp açıkladığını (beyan) düşünür. Gerekli donanıma sahip bir müçtehit bu veriler arasında kuracağı ilişkilerle, yapacağı yorumlamalarla ilgili hükümleri keşfedebilir.

Nebevî sünneti Kur'an'ın doğru anlaşılmasının ve sakat yorumlardan korunmasının güvencesi olarak gören Şâfiî, sünneti içeren sahih hadisleri belirlemeye ve bunları başarılı şekilde yorum sürecine katmaya da gayret sarf etmiştir."

(bk. Bilal Albakan, "Şâfiî", DİA, C 38, s. 223-233.)

1. Metne göre;

I. Mesâlih-i mürsele (maslahat) hüküm çıkarmada önemli bir yöntemdir.
II. Bir müçtehit Kur'an ve sünnetten elde ettiği verilerle hüküm çıkarabilir.
III. Şâfiî, hüküm çıkarmada Arap dilindeki kullanımları esas almıştır.
IV. Sünnet, Kur'an'ın doğru anlaşılmasını güvence altına almaktadır.
V. Şâfiî sahih hadislerin mütevatir ve âhâd bütün türlerini kaynak olarak kabul etmektedir.

hangileri söylenebilir?

A) Yalnız II
B) I ve II
C) III ve V
D) I, III ve IV
E) II, IV ve V

2. İmam Şâfiî'nin fıkhi sorunlara çözüm üretme yöntemi ile ilgili başvurduğu ilk kaynaklar hangi şıkta doğru bir şekilde verilmiştir?

A) Kıyas ve içtihat
B) Kur'an ve sünnet
C) İstishâb ve istihsan
D) İçtihat ve Kur'an
E) İcmâ ve sahâbî kavli

Kazanım: Fıkhi mezheplerin İslam'ı yaşamada gerekliliğini fark eder.

Süreç

1. Öğrencilere Fıkhi mezheplerin İslam'ı yaşamada gerekliliğine dair bir etkinlik yapacakları bildirilir.
2. Öğrencilere bu etkinlikle nasıl bir sonuca ulaşılmak istendiği açıklanır.
3. Önceden hazırlanan ve çoğaltılan Ek-1 dağıtılır.
4. Öğrencilerden Ek-1'deki yönerge doğrultusunda soruları yanıtlamaları istenir.
5. Soruların yanıtlanmasından sonra gönüllü öğrencilere söz hakkı verilir. Cevapların sınıfla paylaşılması sağlanır.
6. Cevaplar öğretmen tarafından değerlendirilerek etkinlik tamamlanır.

Değerlendirme

Soru ve cevaplarla kazanımın gerçekleşip gerçekleşmediği kontrol edilir.

Aşağıdaki soruları metinden yararlanarak cevaplayınız.

"Fıkıh mezhepleri toplum içerisinde önemli görevleri yerine getirmektedir. Her şeyden önce mezhepler hayatı kolaylaştıran, insanların gönül rahatlığı ile hayatlarını sürdürmelerine katkı sunan müesseselerdir. Bu yönü ile mezhepler Müslümanlar için bir rahmet, bir kolaylık olarak değerlendirilmiştir. Çünkü coğrafi farklılıkların sebep olduğu zorluklar mezheplerin farklı yorumlarıyla kolaylığa dönüşebilmektedir. Öte yandan yöneticilerin uygulamada yararlanacağı kaynak metinler olması yönüyle de mezheplerin toplum yaşamına olumlu destekleri olmuştur. Ayrıca fıkıh ve onu sürekli geliştiren müçtehitler bir tür sivil toplum görevi üstlenmek suretiyle yöneticilerden gelebilecek muhtemel hak ihlallerinin azalmasına vesile olabilmişlerdir. Ayrıca müçtehitler, bireysel ve toplumsal beklentileri de dikkate aldıklarından nassı yorumlamada veya nassın doğrudan hükmünü belirtmediği durumlarda maslahat ilkesi ekseninde içtihat faaliyetlerinde bulunma suretiyle bu görevi yerine getirme gayreti içerisinde olmuşlardır... İçtihat karşılaşılan bir problemle ilgili hüküm vererek günü kurtarma faaliyeti de değil, aksine o yerdeki ve hatta diğer Müslüman coğrafyadaki insanların ortak hareket içerisinde yaşamalarına zemin hazırlayan ve katkı sunan sosyal ve dinî bir kurumdur... Mezhepler dinin özü aynı olan ancak ayrıntıları farklı yorumlarıdır. Dinin anlaşılmasına yardımcı olan ve dinin yaşanmasını kolaylaştıran İslami kurumlardandır."

(Tevhit AYENGİN, "Fıkhî Mezheplerin Bağlayıcılığına Dair",
İlahiyat Akademi Dergisi, 2017, S 5, s. 59-74.)

1. Fıkhi mezheplerin İslam'ı yaşamada katkılarını yazınız?

.....
.....
.....
.....

2. "Mezhepler dinin özü aynı olan ancak ayrıntıları farklı yorumlarıdır." ifadesini bir örnekle açıklayınız.

.....
.....
.....
.....

3. Aşağıda verilen sorulardan hangisinin cevabı metinde yoktur?

A) Fıkıh mezheplerinin toplum içindeki görevleri nelerdir?
B) Fıkıh mezheplerinin toplum hayatına olumlu destekleri nelerdir?
C) Teşekkül dönemi müçtehidlerinin çalışmaları hangi yönde gerçekleşmiştir?
D) Müçtehitler maslahat ilkesini hangi durumlardaki içtihadlarında kullanabilmektedirler?
E) Mezhepler nasıl kurumlardır?

Kazanım: Fıkhi mezheplerin İslam'ı yaşamada gerekliliğini fark eder.

Süreç

1. Öğrencilere İslam'ı anlamada Fıkhi mezheplerin İslam'ı yaşamada gerekliliğine dair bir etkinlik yapılacağı bildirilir.
2. Öğrencilere bu etkinlikle nasıl bir sonuca ulaşılmak istendiği açıklanır.
3. Önceden hazırlanan ve çoğaltılan Ek-1 dağıtılır.
4. Öğrencilerden Ek-1'deki yönerge doğrultusunda soruları yanıtlamaları istenir.
5. Soruların yanıtlanmasından sonra gönüllü öğrencilere söz hakkı verilir. Cevapların sınıfla paylaşılması sağlanır.
6. Cevaplar öğretmen tarafından değerlendirilerek etkinlik tamamlanır.

Değerlendirme

Soru ve cevaplarla kazanımın gerçekleşip gerçekleşmediği kontrol edilir.

OKU-YORUM

ETKİNLİK 16

15 dk.

EK-1

Aşağıdaki soruları metinden yararlanarak cevaplayınız.

Şafii mezhebince sabah namazlarının olabildiğince erken eda etmek, Hanefilere göre ise "isfâr" yani havanın biraz aydınlanmasını beklemek, sabah namazını son vaktine yakın kılmak sünnet kabul edilmiştir.

Şafii mezhebinde bu sünnetin tercih sebebi mezhebin yaygın olduğu bölgelerde tarla, bağ, bahçe ile uğraşarak çiftçilik ve çobanlık yapan halkın yaşam şartlarına daha uygun olmasıdır. Bu bölgelerde yaşayanlar erkenden kalkarak namazlarını kılar sonra da tarlasına, yetiştirdiği hayvanlarının bakımına giderler. Kimi vakit geceden tarlalarına giderek namazın vaktinin girmesi ile namazı hemen eda ederler ve işlerine koyulurlardı. Erken kılınmayan son vaktine bırakılan sabah namazı meşguliyet ve işler sebebi ile namaz ihmale, vaktini geçirme tehlikesi ile karşı karşıya kalmaya sebep olmaktaydı.

İlk dönemlerde Hanefi mezhebinin görüşlerinin yaygın olduğu şehirlerde ise sabah namazını güneşin doğmasına yakın kılmak şehir hayatının getirdiği sosyal hayatta maslahata daha uygundu. İnsanlar güne sabah namazıyla başlayabilir, esnaf, sabah namazının ardından dükkânını açar ve işine koyulabilirdi. İslam şehirlerinde çarşının açıldığı ve ticari hareketin başladığı saatler sabah namazı vakitleriydi.

Hz. Peygamber'in sünnetinde hem Hanefi hem de Şafii mezhebinin görüşünü savunurken delil alınabilecek farklı uygulamalar vardır. Peygamberimizin (s.a.v.) bu gibi farklı uygulamalarında ya da aynı meselede farklı hükümler içeren hadislerinde bile ümmeti için rahmet ve hikmetli bir genişlik söz konusudur. Bunlar arasından yapılacak bir amelî tercihi de mezhepler sosyal şartlar ve toplumun ihtiyaçlarını dikkate alarak belirlemişler ve İslam'ı sosyal hayatta kolaylaştırmışlardır.

(bk. Abdullāh b. Mahmûd b. Mevdûd el-Mevsılî, el-İhtiyâr li-Ta'lîl'il-Muhtâr, Çağrı Yay., 1996, s. 39-40.)

1. Bu metne gelebilecek en uygun başlığı yazınız.

.....

2. Metinden çıkarılabilecek <u>en kapsamlı</u> sonuç size göre nedir?

.....

.....

.....

3. Mezheplerin olmaması halinde Müslümanların İslam'ı yaşamada karşılaşabilecekleri sıkıntılar neler olabilirdi? Kısaca belirtiniz.

.....

.....

.....

4. Mezheplerle ilgili olarak aşağıda verilen ifadelerden hangisi <u>yanlıştır</u>?

A) Mezhepler, sorulara muhatabın ihtiyacını göz önünde bulundurarak cevap verir.

B) Mezhepler, dinin dinamik ve en pratik yönünü temsil eder.

C) Fakih meseleleri kendi hevasına ve keyfine göre değerlendirmez.

D) Kur'an meali okuyarak ibadetlerini ve günlük hayatını düzenleyebilen bir Müslüman için mezhepler ihtiyaç değildir.

E) "Kolaylaştırınız, zorlaştırmayınız..." hadisi gereğince zorluk karşısında kolaylık umumun faydası gereği tercih edilmiştir.

Kazanım: Fıkıh tarihinde kanunlaştırma çalışmalarını açıklar.

Süreç

1. Öğrencilere İslam'ı anlamada Fıkıh tarihinde kanunlaştırma çalışmalarına dair bir etkinlik yapacakları bildirilir.
2. Öğrencilere bu etkinlikle nasıl bir sonuca ulaşılmak istendiği açıklanır.
3. Önceden hazırlanan ve çoğaltılan Ek-1 dağıtılır.
4. Öğrencilerden Ek-1'deki yönerge doğrultusunda soruları yanıtlamaları istenir.
5. Soruların yanıtlanmasından sonra gönüllü öğrencilere söz hakkı verilir. Cevapların sınıfla paylaşılması sağlanır.
6. Cevaplar öğretmen tarafından değerlendirilerek etkinlik tamamlanır.

Değerlendirme

Soru ve cevaplarla kazanımın gerçekleşip gerçekleşmediği kontrol edilir.

DİN ÖĞRETİMİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Aşağıdaki soruları grafikten ve metinden yararlanarak cevaplayınız.

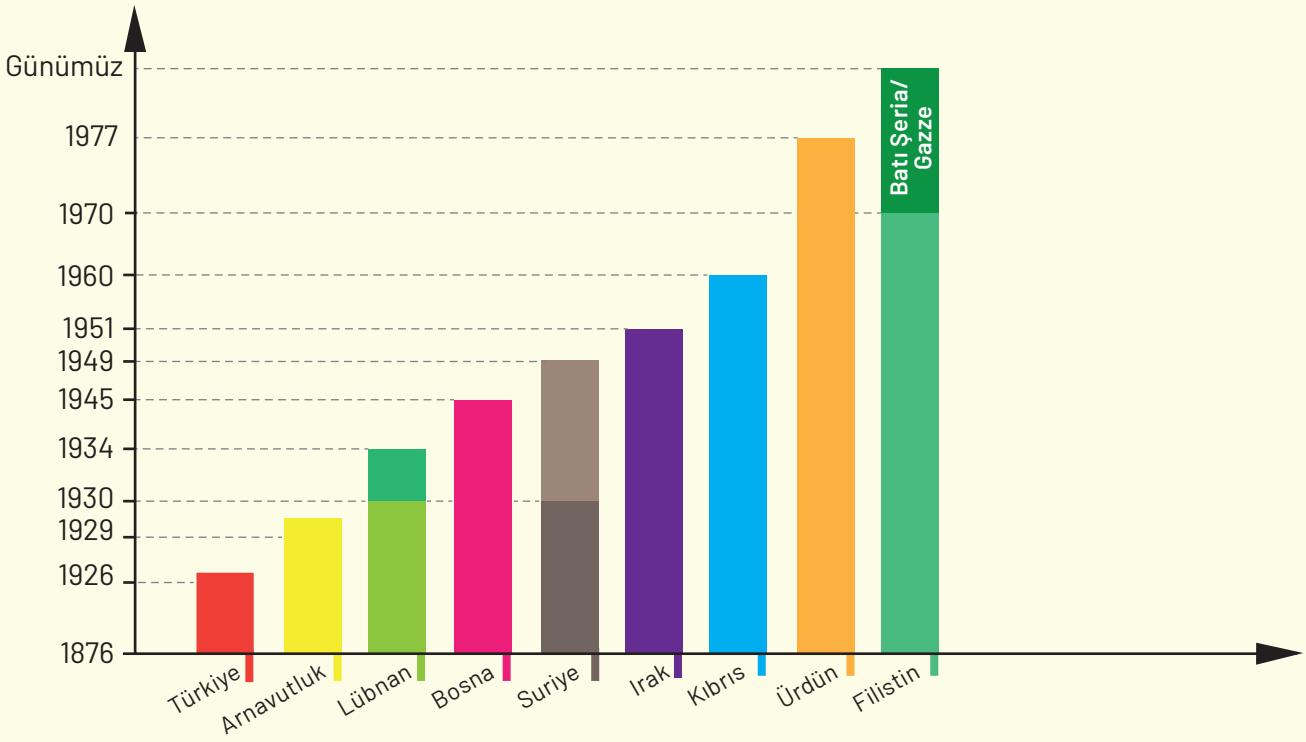

Osmanlı Devleti zamanında Ahmed Cevdet Paşa başkanlığındaki ilmî bir heyet tarafından İslam hukukuna bağlı kalınarak 1851 madde olarak hazırlanan borçlar, eşya ve yargılama hukuku esaslarını içeren ve 1876 yılında II. Abdülhamit Han zamanında yürürlüğe giren bir kanun olan Mecelle'nin çeşitli devletlerde yürürlükte kalma süreleri verilmiştir.

Bu devletlerin dışında Mecelle, Güneydoğu Asya'da Johore'da da (Malezya'yı oluşturan eyaletlerden biri) bir süre (1913-1956 arasında) uygulanmıştır.

1906 tarihli Tunus Akidler ve Borçlar Kanunu, Mecelle'nin mukaddimesinde yer alan 100 maddenin önemli bir kısmını almıştır. Mecelle daha sonraki Fas Borçlar Kanunu'nu da etkilemiştir. Benzer bir etki Irak Borçlar Kanunu için de söz konusudur. Karadağ'da 1888'de kabul edilen Genel Mülkiyet Kanunu'na Mecelle'nin sınırlı bir etkisinin olduğundan söz edilir.

(bk. Mehmet Âkif Aydın, "Mecelle-i Ahkâm-ı Adliyye", DİA, C 28, s. 231-235.)

1. Mecelle'nin etki alanını coğrafya ve zaman dilimi açısından değerlendiriniz.

.....

.....

.....

2. Mecelle ile ilgili olarak aşağıdaki bilgilerden hangisi yanlıştır?

A) İslam dünyasında kendisinden sonra yapılan kanunlaştırma faaliyetlerine bir temel teşkil etmiştir.

B) Mecelle'nin hükümleri günümüz dünyasında uygulanabilirliği ve hükmü kalmamıştır.

C) İslam hukukunun borç, eşya ve yargılamaya dair hukuk alanlarını içeren bir kanundur.

D) Türkiye'ye İsviçre Medeni Kanunu'nun getirildiği 1926 yılında yürürlükten kaldırılmıştır.

E) Osmanlı Devleti teb'asından olmayan Müslüman devletler için de kaynak teşkil eden bir kanundur.

Kazanım: Fıkıh tarihinde kanunlaştırma çalışmalarını açıklar.

Süreç

1. Öğretmen tarafından öğrencilere Fıkıh tarihinde kanunlaştırma çalışmalarını içeren bir etkinlik yapılacağı bildirilir.
2. Öğrencilere bu etkinlikle nasıl bir sonuca ulaşmak istendiği açıklanır.
3. Önceden hazırlanan ve çoğaltılan Ek-1 dağıtılır.
4. Ek-1'deki yönergeler doğrultusunda Fıkıh tarihinde kanunlaştırma çalışmaları ile ilgili doğru eşleştirmeleri yapmaları ve soruları yanıtlamaları istenir.
5. Öğrencilerin bireysel olarak etkinliği tamamlamaları sağlanır.
6. Belirlenen süre bittiğinde her öğrencinin kontrol amacıyla yanındaki arkadaşı ile etkinliğini değiştirmesi istenir.
7. Öğretmenin doğru yanıtları söylemesi ile etkinlik tamamlanır.

Değerlendirme

Soru ve cevaplarla kazanımın gerçekleşip gerçekleşmediği kontrol edilir.

A. Aşağıda tabloda sıralanan özellikleri, ilgili olduğu Fıkıh ilminin gelişim dönemlerini işaretleyerek eşleştiriniz.

	DÖNEME AİT ÖZELLİKLER	Fıkıh İlminin Gelişim Dönemleri	
		Teşekkül Dönemi	İstikrar Dönemi
1	Meselelere mezheplerin bakış açısına göre çözüm aranmıştır.		
2	Mezhepler kuruluşunu tamamlamıştır.		
3	Mezheplerin usul ve ilkeleri ortaya konmuştur.		
4	Ortaya konan çalışmalarda önceki müçtehit imamların yöntemlerinden yararlanılmıştır.		
5	Temel usul ve fürû kitapları yazılmıştır.		
6	Mezhepler kurumsallaşmıştır.		
7	Usul çalışmaları önem kazanmış ve fıkıh konularının çözümünde bu usullere bağlı kalınmıştır.		
8	Mezhep usullerine göre öğrenci yetiştirilmiş ve sosyal-hukuki hayata yön verilmiştir.		
9	Kendisinden sonra gelen döneme bir temel teşkil etmiştir.		
10	Yaklaşık 925 yılında başlar ve 1869 yılına kadar devam eder.		
11	Fıkha hâkim olan genel kurallar belirlenmiş ve bunlarla Kavaid-i Külliye eserleri kaleme alınmıştır.		
12	Fıkıh eserlerinde geçen hadislerin tahrici yapılmış ve bu hadislerin sıhhat durumu ortaya konmuştur.		

B. Aşağıda verilen cümlelerin başına ilgili olduğu eserin adını yazınız.

13. (.....) Mısır'da Kadri Paşa, tarafından İslam hukukuna bağlı olarak hazırlanan bir kanun metnidir.

14. (.....) İslam hukukuna bağlı kalınarak medeni hukuku içerecek şekilde 1851 madde olarak hazırlanan ve 1876 yılında yürürlüğe giren kanun metnidir.

15. (.....) Devlet tarafından Hanefi mezhebine göre heyetlere resmî olarak Hindistan'da hazırlatılan fıkıh kitaplarındandır.

16. (.....) Şeyhülislam Ebû's-Suud'un fetva alanında yazmış olduğu ve Osmanlı Devleti'nde resmî olarak kabul edilen bir eserdir.

CEVAP ANAHTARI

A.

	DÖNEME AİT ÖZELLİKLER	Fıkıh İlminin Gelişim Dönemleri	
		Teşekkül Dönemi	İstikrar Dönemi
1	Meselelere mezheplerin bakış açısına göre çözüm aranmıştır.		✓
2	Mezhepler kuruluşunu tamamlamıştır.	✓	
3	Mezheplerin usul ve ilkeleri ortaya konmuştur.	✓	
4	Ortaya konan çalışmalarda önceki müçtehit imamların yöntemlerinden yararlanılmıştır.		✓
5	Temel usul ve fürû kitapları yazılmıştır.	✓	
6	Mezhepler kurumsallaşmıştır.		✓
7	Usul çalışmaları önem kazanmış ve fıkıh konularının çözümünde bu usullere bağlı kalınmıştır.		✓
8	Mezhep usullerine göre öğrenci yetiştirilmiş ve sosyal-hukuki hayata yön verilmiştir.	✓	
9	Kendisinden sonra gelen döneme bir temel teşkil etmiştir.	✓	
10	Yaklaşık 925 yılında başlar ve 1869 yılına kadar devam eder.		✓
11	Fıkha hâkim olan genel kurallar belirlenmiş ve bunlarla Kavaid-i Külliye eserleri kaleme alınmıştır.		✓
12	Fıkıh eserlerinde geçen hadislerin tahrici yapılmış ve bu hadislerin sıhhat durumu ortaya konmuştur.		✓

B.

13. (**Mürşidü'l Hayran**) Mısır'da Kadri Paşa, tarafından İslam hukukuna bağlı olarak hazırlanan bir kanun metnidir.

14. (**Mecelle**) İslam hukukuna bağlı kalınarak medeni hukuku içerecek şekilde 1851 madde olarak hazırlanan ve 1876 yılında yürürlüğe giren kanun metnidir.

15. (**Fetava-yı Hindiyye**) Devlet tarafından Hanefi mezhebine göre heyetlere resmî olarak Hindistan'da hazırlatılan fıkıh kitaplarındandır.

16. (**Fetava**) Şeyhülislam Ebû's-Suud'un fetva alanında yazmış olduğu ve Osmanlı Devleti'nde resmî olarak kabul edilen bir eserdir.

Kazanım: Fıkıh ilmindeki yeni gelişmelerin farkında olur.

Süreç

1. Ek-1'deki etkinlik öğrenci sayısı kadar çoğaltılarak dağıtılır.
2. Ek-1'de fıkıh ilminin çeşitli dönemlerine ait gelişmeleri yansıtan kutucukların bulunduğu öğrencilere gösterilir.
3. Öğrencilerden öncelikle kutucuklardaki ifadeleri dikkatli bir şekilde okumaları istenir.
4. Daha sonra öğrencilere fıkıh ilmindeki yeni gelişmeleri yansıtan kutucuklara (✓), bunun dışında kalanlara da (x) işareti koymaları iletilir.
5. Öğrencilerin kutucuklara yapacakları işaretlemelerden sonra etkinlik sona ermektedir.

Değerlendirme

Soru ve cevaplarla kazanımın gerçekleşip gerçekleşmediği kontrol edilir.

Aşağıda fıkıh ilmindeki yeni gelişmeleri açıklayan ifadelerin yanına (✓), bunun dışında kalanlara da (x) işareti koyunuz.

1 ( ) Fıkha hâkim olan genel kuralların belirlenmesi ve bunlarla ilgili Kavaid-i Külliye tarzı eserlerin yazılması

2 ( ) Fıkıhla ilgili akademik tez ve çalışmaların yayımlanması

3 ( ) Halkın ihtiyaç duyduğu konularda müstakil fetva kitaplarının yazılması

4 ( ) İslam dünyasında ortaya çıkan fıkhi mezheplerin kuruluşunu tamamlaması

5 ( ) Çeşitli üniversitelerde İslam hukuku bölümlerinin açılması

6 ( ) İslam hukukuna dayalı kanunların hazırlanması için komisyonlar oluşturulması ve kanun tekliflerinin hazırlanması

7 ( ) Müçtehit imamların yöntemlerinden yararlanılarak meselelere mezheplerin bakış açısına göre çözüm aranması

8 ( ) Kısa adı Mecelle olan Mecelle-i Ahkâm-ı Adliye isimli çalışmayla fıkıhta kanunlaştırmanın başlaması

9 ( ) Müslüman ülkelerde, Türkiye'deki Diyanet İşleri Başkanlığı gibi, din hizmetlerini yürütmek üzere bazı kurumların oluşturulması

10 ( ) Mezheplerin ilkelerinin ortaya konması ve temel usul ve fürû kitaplarının yazılması

11 ( ) Helal ve Sağlıklı Gıda Kongresi gibi fıkhi meselelerle ilgili kongre ve sempozyumların düzenlenmesi

12 ( ) Mezheplerin görüşlerini genişçe açıklayan şerh ve haşiye kitaplarının yazılması

DİN ÖĞRETİMİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Kazanım: Fıkıh ilmindeki yeni gelişmelerin farkında olur.

Süreç

1. Ek-1'deki etkinlik öğrenci sayısı kadar çoğaltılarak dağıtılır.
2. Ek-1'de uluslararası helal ürün ekonomisiyle ilgili bir sempozyum haberi yer almaktadır.
3. Öğrencilerden verilen gazete haberini dikkatli bir biçimde okumaları istenir.
4. Ardından öğrencilere bu sempozyum haberi çerçevesinde sorulan üç soruyu yazılı şekilde yorumlamaları iletilir.
5. Öğrencilerin yapacakları yazılı yorumlarla birlikte etkinlik sona ermektedir.

Değerlendirme

Soru ve cevaplarla kazanımın gerçekleşip gerçekleşmediği kontrol edilir.

Aşağıdaki haberi okuyarak soruları cevaplayınız.

HABER

EKONOMİ

"Helal ürün ekonomisi konuşulacak."

Suudi Arabistan Uluslararası İslam Finans ve Ekonomi Kurulu (Islamic International Foundation for Economics&Finance) ve Sakarya Üniversitesi iş birliği ile düzenlenen sempozyum, 19-20 Mart 2015 tarihleri arasında Sakarya Üniversitesinde gerçekleştirilecek… Dünya nüfusunun yaklaşık beşte birini oluşturan Müslümanların helal ürünler konusundaki farkındalığının artmasıyla birlikte tüm dünyada helal ürün ekonomisi önem kazanmaya başladı. Helal ürünlere olan talep Orta Doğu, Güneydoğu Asya, Kuzey Afrika, Amerika, Avrupa, Kanada ve Avustralya başta olmak üzere dünyanın her yerinde artmakta. Helal ürün ekonomisinin hacminin 3,5 trilyon dolardan fazla olduğu tahmin ediliyor. Günümüzde de helal ürün standartları gerek dünyada gerekse Türkiye'de tartışılmakta ve sınırları belirlenmeye çalışılmakta.

Uluslararası Helal Ürün Ekonomisi Sempozyumu, dünyanın çeşitli ülkelerinden akademisyenleri bir araya getirerek helal ürün standartlarını tartışmaya açmak ve belli konularda sonuca varmayı hedefliyor. Helal gıda sektörünün gün geçtikçe büyüdüğünü belirten sempozyum koordinatörü Prof. Dr. Ahmet Bostancı, sempozyumun Müslümanların helal ürün standartlarının belirlenmesine ve helal belgelendirme süreçlerinin düzenlenmesine katkıda bulunacağını ifade etti. Prof. Dr. Ahmet Bostancı sempozyumun hedefleri ile ilgili şunları söyledi: "Sempozyumun her gün tüketilen temel gıda maddelerinin yanı sıra, ilaçlar, kozmetik ürünler gibi sıklıkla kullanılan ürünlerin de helalliğini tartışmaya açması, dünya üzerindeki 1.7 milyar Müslüman'ın helal ve temiz ürünleri kullanması açısından büyük önem taşımaktadır.

Helal gıda sektörü helal ve temiz ürün ihtiyacına binaen gün geçtikçe büyümektedir. Bu büyümenin ve yayılmanın fıkhi ve bilimsel araştırmalarla birlikte gerçekleşmesi gerekmektedir.

Bunun için araştırmalar, sempozyumlar ve kongreler aracılığı ile oluşturulan ve bu ürünlerin gereksinmelerine uygun, gelişmiş bir fıkhi birikime ihtiyaç duyulmaktadır. Bu sempozyum ilgili birikimin oluşmasına, günümüz Müslümanlarının helal ürün standartlarının belirlenmesine ve helal belgelendirme süreçlerinin düzenlenmesine katkıda bulunacaktır."

Sempozyumda Kur'an ve sünnete göre helal-haram standardı, gıda üretiminde helal niteliğinin gerçekleşme yolları, emülsiyon, jelatin, alkol, bazı tatlandırıcılar gibi gıda katkı maddelerinin fıkhi hükmü, genetiği değiştirilmiş ürünleri üretme ve tüketmenin dinî boyutu, Müslüman olmayanların kestikleri hayvanların hükmü, hayvan kesiminde besmelenin önemi, helal belgelendirme süreci, helal gıda ürünlerinin başarısına etki eden faktörler, helal gıda güvencesinin önemi, helal ürün ekonomisinin sorunları, helal gıda ürünlerinin reklam ve tanıtımında güvenilirlik kuralları gibi konular ele alınacak.

(http://www.adapostasi.com/16855-helal-uuml-r-uuml-n-ekonomisi-konusulacak-ciktisi.html)

1. Böyle bir sempozyum düzenlenmesinin altında yatan temel dinî sebep nedir? Açıklayınız.

.....
.....
.....
.....

2. Güncel meselelerle ilgili uluslararası kongre ve sempozyum düzenlemek fıkıh ilminde yeni bir gelişme midir?

.....
.....
.....
.....

3. Başka hangi konularda fıkıh ilmî alanına giren ilmî kongre ve toplantılar düzenlenmektedir?

.....
.....
.....
.....

Kazanım: Fıkhi mirasımızdaki ilkelerle güncel meselelerin çözülebileceğini kavrar.

Süreç

1. Ek-1'deki etkinlik öğrenci sayısı kadar çoğaltılarak dağıtılır.
2. Ek-1'de iktisat ve fıkıh konulu bir röportaj haberi yer almaktadır.
3. Öğrencilerden verilen haberi dikkatli bir biçimde okumaları istenir.
4. Ardından öğrencilere bu röportaj çerçevesinde sorulan üç soruyu yazılı şekilde yorumlamaları iletilir.
5. Öğrencilerin yapacakları yazılı yorumlarla birlikte etkinlik sona ermektedir.

Değerlendirme

Soru ve cevaplarla kazanımın gerçekleşip gerçekleşmediği kontrol edilir.

Aşağıdaki röportajı okuyarak soruları cevaplayınız.

FIKIH KONUŞUYORUZ

…

Bazı âlimlerin "İçtihat kapısı kapanmıştır!" şeklindeki kabulü fıkhın günümüz ihtiyaçları karşısında gelişiminin engellenmesi anlamına gelmez mi?

… Açacak olursak biraz, fıkıh usulü konusunda ne söylersen söyle, hepsi söylenmiştir. Hatta Hicri 2.-3. asırda bile söylenenlerin hepsi bitmiştir. O kadar çok çalışma yapılmıştır ki âlimler tarafından, fıkıh usulü konusunda konuşulmadık bir konu bırakılmamıştır. Bu konu için İmam Gazali'nin el-Mustasfâ'sına bakın, hayret edersiniz ve dersiniz ki bu kadar uzun bir usul çalışması olur mu? Söylenmedik bir konu yoktur kısacası. Dolayısıyla fıkıh usulü konusunda söylenilecek bir şey olmadığını düşünüyorum ben. Ancak fıkıh usulü nasıl kolay yolla anlatılabilir, nasıl yeni bir şekilde anlatılabilir diye üzerine konuşulabilir. Bunun dışında ekleyeceğiniz bir şey yoktur. Gelelim fıkhın fürû konusuna yani o usulü kullanarak, hüküm çıkarma meselesine. İşte bu kapı kapalı değildir. Ve günümüz meselelerini hallederken, içtihat verme kapısı kapalı olsaydı İbn-i Âbidîn'in konuşamaması ve sigorta konusunda fetva vermemesi gerekirdi. Demek ki fıkhın fürû konusunda, fetva verme konusunda kapı kapalı değildir.

Fıkhi mezheplerin ticaret konusundaki hükümleri günümüz dünyasının ticari faaliyetlerine cevap verebilecek nitelikte midir? Ortaya çıkan yeni gelişmelere cevap verecek hükümler mevcut mudur?

Şimdi biz fıkıhta ticarete "muamelat" diyoruz. Muamelat konusunda o kadar müthiş ilkeler ortaya koymuşlardır ki bunlar şaşılacak düzeydedir. Ve o ilkeleri hakkıyla öğrenmeden fıkhın içindeki muamelat konularını kavramanın imkânı yoktur. Fıkıhçıların (mezheplerin) ortaya koyduğu iktisadi ve ticari ilkelere şaşarsınız ve hayran kalırsınız.

Prof. Dr. Orhan ÇEKER

Özel Röportaj

O ilkeleri düşündüğümüz zaman fazlasıyla yeteceği kanaatindeyim. Yetmez diyenler olursa bilin ki o ilkeleri henüz okumuş ya da kavramış değildir. Tekrar söylüyorum fıkıh ince anlayıştır. O ince anlayışı göremiyorsan olmaz. Şöyle bir örnek vereyim bu soruda, çokça sorulan bir promosyon meselesi vardır. Memur maaşlarının bankalardan alınması neticesinde bankaların geçtiği belli bir ödenek vardır. Bu konu için şöyle diyorum ben: Maaşı veren kurum ile promosyonu veren kurum aynı çatıda birleşiyorsa bunu biz ayrı muamele değil, maaşa zam sayıyoruz. Ama çatıda birleşmiyor aynı kurum değilse biz buna caiz değildir diyoruz. Bir akitte tarafın birisi bir bedel verir, karşı taraf başka bir bedel verir. Karşılıklı verirler. İki bedel bir tarafta birleşmez. Buradaki inceliği anlayabilmemiz gerekiyor işte. Promosyonu veren kim? Banka. Hizmeti veren kim? Banka. İşte bu muamelata ters bir durumdur. Bu inceliği görmezseniz hem yanılırsınız hem de konuyu anlamamış olursunuz. Bunu fıkıhçıların en eski metinlerinde satır aralarında söyledikleri ilkelere göre söylüyorum. Fıkıhçıların ticari görüşlerini okumamış olanlar, bu ilkeleri anlayamazlar. Geçmişte çok emek verdiğimiz için, o ilkeleri toplu düşünebiliyorum. O ilkeler gerçekten muazzam ilkelerdir. Yani toparlarsak, fıkıhçıları gerçekten hakkını vererek okuduğumuz zaman, zamanımızın ticari meselelerine çok rahat cevap verebildiğini görüyoruz…

https://www.katilimbulteni.com/prof-dr-orhan-ceker-ile-iktisat-ve-fikih-konulu-ozel-roportaj/

1. Bankaların verdiği promosyon işlemi için hangi referansa dayanılarak çözüm üretilmiştir?

.....
.....
.....
.....

2. Fıkıh ilminin geliştirdiği ilkelerle güncel meseleler çözüme kavuşturulabilir mi?

.....
.....
.....
.....

3. Fıkıh ilminin ilkeleriyle ilgili bilgi sahibi olmak için neler yapmak gerekir?

.....
.....
.....
.....

Kazanım: Fıkhi mirasımızdaki ilkelerle güncel meselelerin çözülebileceğini kavrar.

Süreç

1. Ek-1'deki etkinlik öğrenci sayısı kadar çoğaltılarak dağıtılır.
2. Ek-1'de fıkıh ilminin yapısıyla ilgili bir metin verilmiş ve metinden hareketle sorular hazırlanmıştır.
3. Öğrencilerden verilen metni dikkatli bir biçimde okumaları istenir.
4. Üç soruyu dikkatlice okumaları ve özgün bir şekilde cevaplamaları öğrencilere iletilir.
5. Öğrencilerin sorulara verecekleri yazılı cevaplarla birlikte etkinlik sona ermektedir.

Değerlendirme

Soru ve cevaplarla kazanımın gerçekleşip gerçekleşmediği kontrol edilir.

Aşağıdaki metinden yararlanarak soruları cevaplayınız.

Fıkıh ilminde içtihat insanın kendinden hüküm koyması değil ilahî hükmü bulup ortaya çıkarması şeklinde anlaşılır. Her müçtehidin içtihadı kendisini bağlamakla birlikte, devlet ve yetkili merciler için kanunlaştırma ve uygulanacak hukuki hükmü belirleme açısından zengin bir kaynak teşkil eder. Fıkıh kendine has bir tasnife sahiptir. Her hüküm ve uygulamada ilahî iradenin aranılıp bulunması esas olduğu ve ilk planda mükellefin tabi olacağı dinî-hukuki hükmün belirlenmesi amaç edinildiği için gelişme ve teşekkül dönemi itibariyle fıkıh ilmi nazariyeler ve kapsamı geniş normlar üzerine bina edilmemiş bu ilimde her meselenin ayrı olarak ele alınıp hükme bağlanması yolu (kazuistik, meseleci metot) tercih edilmiştir. Bu özellik fıkhın kuralcı ve dogmatik bir yapı kazanmasını önlemiş, farklı şart ve çevrelere göre farklı hüküm ve çözümler üretilebilmesine imkân vermiştir. Bununla birlikte meseleci bir metotla tedvin edilen fıkıh literatüründe benzer hukuki mesele ve hükümlere ortak açıklama getirildiği, varılan çözümlerin hukuki tahlili yapıldığı ve hukukî hükümlerin nazari ve doktriner tartışmasına girildiği için fer'i mesele ve hükümlerden fıkhın çeşitli alt dallarıyla ilgili genel hükümleri ve nazariyeleri çıkarmak da mümkündür. Nitekim özellikle XX. yüzyılda bu metotla kaleme alınan eserlerin sayısı bir hayli artmıştır. Toplum hayatının bir kısım ilişkilerini de düzenleyen fıkhın, değişmez ilahî hükümlerle değişen toplum şartları arasında bağ kurmaya ve yeni meseleleri bu çerçevede çözümlemeye imkân vermiş olmasının temelinde, her mesele için bağlayıcı bir hüküm koymak yerine -bunlar oldukça azdır- geniş çerçeveli hükümler getirip zaruret ve kamu yararına riayet edilmesine fırsat vermiş ve içtihada geniş bir alan bırakmış olması yatmaktadır.

1. Fıkıh ilmine dinamik bir yapı kazandıran yöntem nedir? Açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

2. Fıkıh ilminin güncel meseleleri çözebilmesini sağlayan özellikleri nelerdir?

.....

.....

.....

.....

3. Pandemi döneminde cemaatle namaz kılarken kişilerin birbirinden uzaklaşması fetvası fıkıh ilminin hangi özelliğine dayandırılabilir?

.....

.....

.....

.....

ÜNİTE

3

FIKHİ HÜKÜMLER VE KAYNAKLARI

İÇİNDEKİLER

3. Ünite Fıkhi Hükümler ve Kaynakları

1. KAZANIM: Ehliyetin şartlarını ve ehliyeti kısıtlayan durumları açıklar.

1. Etkinlik: Çengel Bulmaca 2
2. Etkinlik: Bulalım-Yazalım 5

2. KAZANIM: Teklif ve hüküm kavramlarını açıklar.

3. Etkinlik: Eşleştirme 8
4. Etkinlik: Eşleştirme 10

3. KAZANIM: Ef'âl-i Mükellefin ile ilgili hükümleri sınıflandırır.

5. Etkinlik: Sarmal Bulmaca 13
6. Etkinlik: Eşleştirme 17

4. KAZANIM: Mükellefiyetin şartlarını ve mükellefiyeti ortadan kaldıran durumları açıklar.

7. Etkinlik: Oku-Yorum 19
8. Etkinlik: Oku-Yorum 22

5. KAZANIM: Zaruri durumlara göre farklı hükümlerin olabileceğini kavrar.

9. Etkinlik: Oku-Bul-Doldur 25
10. Etkinlik: Oku-Yorum 27

6. KAZANIM: Fıkhi hükümlerin delillerini açıklar.

11. Etkinlik: Çengel Bulmaca 29
12. Etkinlik: Eşleştirme 32

7. KAZANIM: Kaynaklardan fıkhi hüküm çıkarma ilkelerini kavrar.

13. Etkinlik: Oku-Yorum 34
14. Etkinlik: Eşleştirme 36

DİN ÖĞRETİMİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Kazanım: Ehliyetin şartlarını ve ehliyeti kısıtlayan durumları açıklar.

Süreç

1. Öğrencilere ehliyetin şartlarını ve ehliyeti kısıtlayan durumları içeren bir etkinlik yapılacağı bildirilir.
2. Öğrencilere bu etkinlikle nasıl bir sonuca ulaşılmak istendiği açıklanır.
3. Ek-1'deki bulmaca öğrenci sayısı kadar çoğaltılır.
4. Ehliyetin şartlarını ve ehliyeti kısıtlayan durumları içeren soruların cevaplarının bulmacada olduğu belirtilir.
5. Öğrencilerin bireysel olarak etkinliği tamamlamaları sağlanır.
6. Belirlenen süre bittiğinde her öğrencinin kontrol amacıyla yanındaki arkadaşı ile etkinliğini değiştirmesi istenir.
7. Öğretmenin doğru cevapları söylemesi ile etkinlik tamamlanır.

Değerlendirme Soru ve cevaplarla kazanımın gerçekleşip gerçekleşmediği kontrol edilir.

ÇENGEL BULMACA

ETKİNLİK 1

15 dk.

EK-1

DİN ÖĞRETİMİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Aşağıdaki bulmacayı çözünüz.

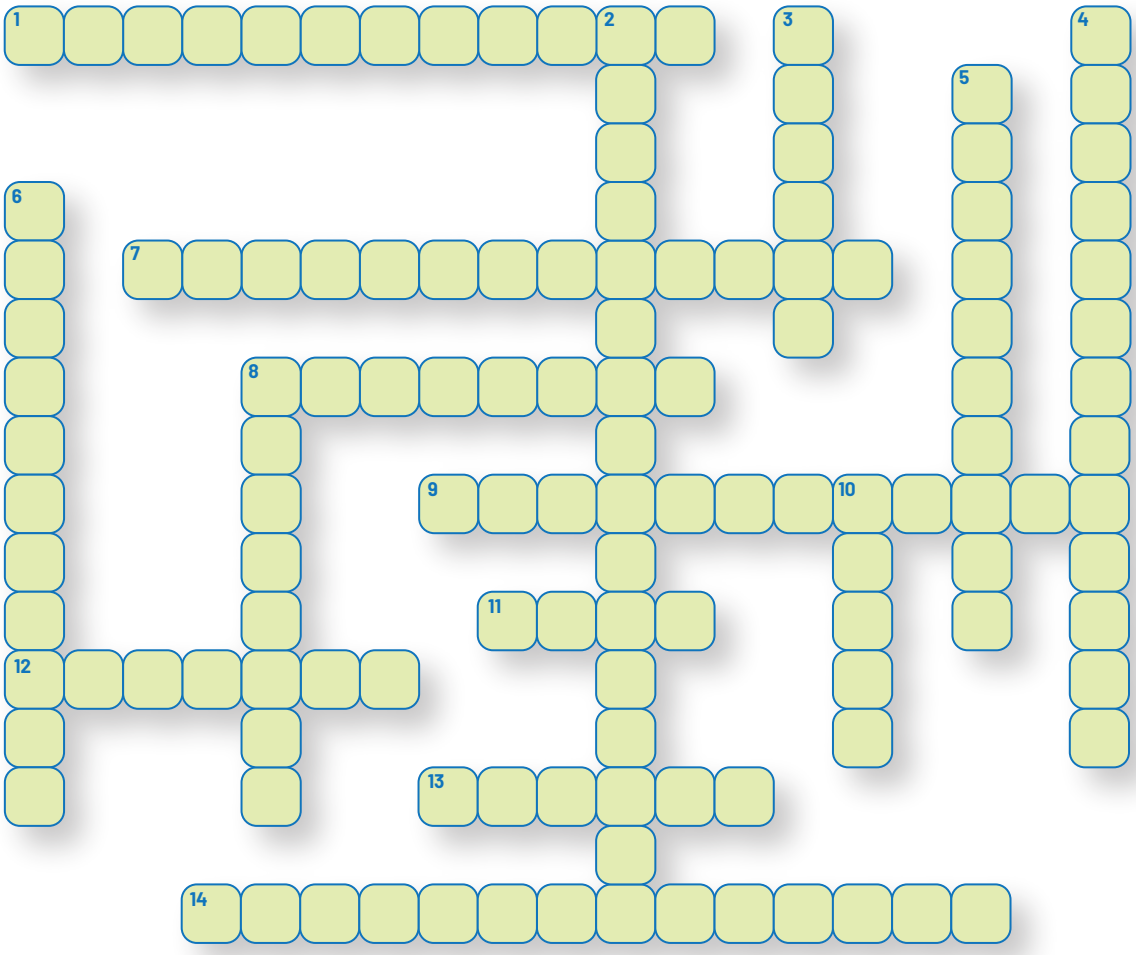

SOLDAN SAĞA

1. Yedi yaşından büluğ dönemine kadar süren iyi ya da kötüyü ayırt etme zamanı
7. İyi ya da kötüyü yararlı ve zararlıyı ayırt edemeyen kimse
8. Din tarafından yöneltilen emir ve yasaklardan sorumlu olan kişi
9. İnsanın sahip olduğu hakları kullanabilecek durumda olması
11. Ehliyetin en temel şartı
12. İnsanın teklife muhatap olması, hak ve sorumlulukları yüklenecek durumda olması
13. Ehliyet sahibi bir kimseye din tarafından yöneltilen emir ve yasaklar
14. Çocukluk, akıl hastalığı, ölümle sonuçlanan hastalık, uyku, bayılma, unutma, bunama gibi insanın iradesi dışında olan ehliyet arızalarına verilen ad

YUKARIDAN AŞAĞIYA

2. İnsan iradesi ve fiiliyle meydana gelen arızalara verilen ad
3. Fiil ehliyeti için kişinin iyi ile kötüyü, yararlı ile zararlıyı ayırt edebilme gücüne sahip olması
4. İnsanların bir takım haklara sahip olabilmesi ve onlardan yararlanabilecek durumda olması
5. Hukuki ehliyete sahip olunan zaman dilimi
6. Dinin emir ve yasaklarından sorumlu olabilmek için tam eda ehliyetinin olduğu zaman dilimi
8. İyi ile kötüyü, yararlı ile zararlıyı ayırt edebilme gücüne sahip olan kişi
10. Bir kimsenin kendi iradesi ile yapmayı tercih etmeyeceği bir işi gerçekleştirmesi için zorlanması

ÇENGEL BULMACA

DİN ÖĞRETİMİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

CEVAP ANAHTARI

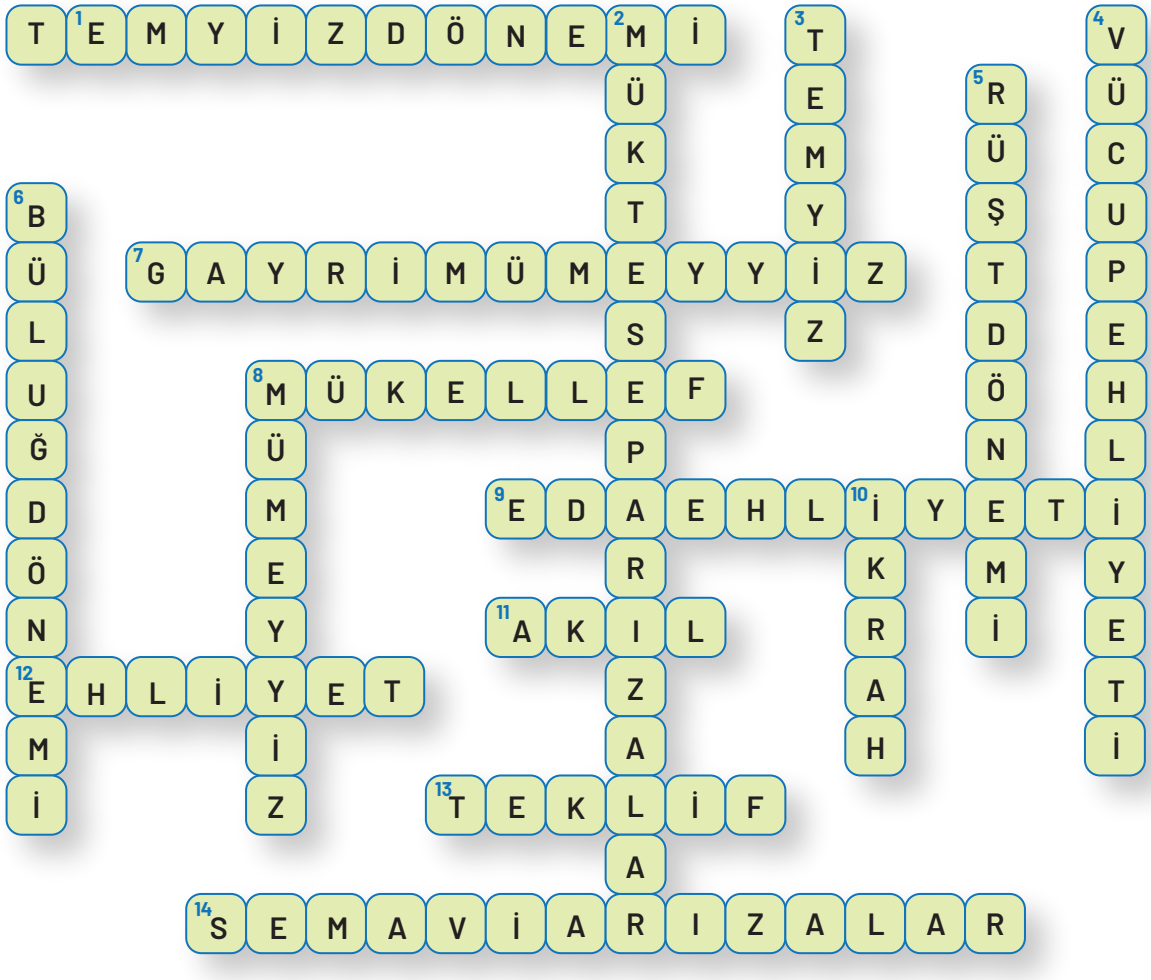

SOLDAN SAĞA

1. TEMYİZ DÖNEMİ: Yedi yaşından büluğ dönemine kadar süren iyi ya da kötüyü ayırt etme zamanı
7. GAYRİ MÜMEYYİZ: İyi ya da kötüyü yararlı ve zararlıyı ayırt edemeyen kimse
8. MÜKELLEF: Din tarafından yöneltilen emir ve yasaklardan sorumlu olan kişi
9. EDA EHLİYETİ: İnsanın sahip olduğu hakları kullanabilecek durumda olması
11. AKIL: Ehliyetin en temel şartı
12. EHLİYET: İnsanın teklife muhatap olması, hak ve sorumlulukları yüklenecek durumda olması
13. TEKLİF: Ehliyet sahibi bir kimseye din tarafından yöneltilen emir ve yasaklar
14. SEMAVİ ARIZALAR: Çocukluk, akıl hastalığı, ölümle sonuçlanan hastalık, uyku, bayılma, unutma, bunama gibi insanın iradesi dışında olan ehliyet arızalarına verilen ad

YUKARIDAN AŞAĞIYA

2. MÜKTESEP ARIZALAR: İnsan iradesi ve fiiliyle meydana gelen arızalara verilen ad
3. TEMYİZ: Fiil ehliyeti için kişinin iyi ile kötüyü, yararlı ile zararlıyı ayırt edebilme gücüne sahip olması
4. VÜCUP EHLİYETİ: İnsanların bir takım haklara sahip olabilmesi ve onlardan yararlanabilecek durumda olması
5. RÜŞT DÖNEMİ: Hukuki ehliyete sahip olunan zaman dilimi
6. BÜLUĞ DÖNEMİ: Dinin emir ve yasaklarından sorumlu olabilmek için tam eda ehliyetinin olduğu zaman dilimi
8. MÜMEYYİZ: İyi ile kötüyü, yararlı ile zararlıyı ayırt edebilme gücüne sahip olan kişi
10. İKRAH: Bir kimsenin kendi iradesi ile yapmayı tercih etmeyeceği bir işi gerçekleştirmesi için zorlanması

Kazanım: Ehliyetin şartlarını ve ehliyeti kısıtlayan durumları açıklar.

Süreç

1. Öğrencilere ehliyetin şartlarını ve ehliyeti kısıtlayan durumları içeren bir etkinlik yapılacağı bildirilir.
2. Öğrencilere bu etkinlikle nasıl bir sonuca ulaşılmak istendiği açıklanır.
3. Önceden hazırlanan ve çoğaltılan Ek-1 dağıtılır.
4. Öğrencilerden Ek-1'de yer alan yönerge doğrultusunda tabloda verilen durumların hangi ehliyet türüne ve dönemine ait olduğunu bularak işaretlemeleri istenir. İlgili duruma dair çözümlerini de örnekteki gibi verilen boşluğa yazmaları istenir.
5. Öğrencilerin bireysel olarak etkinliği tamamlamaları sağlanır.
6. Belirlenen süre bittiğinde her öğrencinin kontrol amacıyla yanındaki arkadaşı ile etkinliğini değiştirmesi istenir.
7. Öğretmenin doğru eşleştirmeleri söylemesi ile etkinlik tamamlanır.

Değerlendirme Soru ve cevaplarla kazanımın gerçekleşip gerçekleşmediği kontrol edilir.

BULALIM-YAZALIM

ETKİNLİK 2

15 dk.

EK-1

DİN ÖĞRETİMİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Aşağıdaki tabloda verilen durumların hangi ehliyet türüne ve dönemine ait olduğunu bularak örnekteki gibi işaretleyiniz. İlgili duruma dair çözümünüzü örnekteki gibi tablonun sağındaki boşluğa yazınız.

EHLİYETLE İLGİLİ DURUMLAR	Vücup Ehliyeti	Eda Ehliyeti						Çözüm
		Temyiz Öncesi Dönem	Temyiz Dönemi	Bülûğ Dönemi	Rüşt Dönemi	Ehliyeti Kısıtlayan Durumlar: Semavi Arızalar	Ehliyeti Kısıtlayan Durumlar: Müktesep Arızalar	
1. Ana karnında iken babası vefat eden bebeğin sağ olarak doğduğunda babasının mirası üzerindeki hakkı	✓	✓				✓		Babasının mirasından payını alabilir.
2. Altı yaşında bir çocuğun başkasına ait bir otomobile zarar vermesi								....
3. Dokuz yaşındaki bir çocuğun tek başına ve kendi iradesiyle ticaret yapması								....
4. Sekiz yaşındaki bir çocuğun tek başına son model bir telefon alması								....
5. Cuma günü olduğunu unutarak Cuma namazını kaçıran 10. sınıf öğrencisi Mehmet'in durumu								....
6. Sarhoş birinin eşini boşaması								....

CEVAP ANAHTARI

EHLİYETLE İLGİLİ DURUMLAR	Vücup Ehliyeti	Eda Ehliyeti						Çözüm
		Temyiz Öncesi Dönem	Temyiz Dönemi	Büluğ Dönemi	Rüşt Dönemi	Ehliyeti Kısıtlayan Durumlar: Semavi Arızalar	Ehliyeti Kısıtlayan Durumlar: Müktesep Arızalar	
1. Ana karnında iken babası vefat eden bebeğin sağ olarak doğduğunda babasının mirası üzerindeki hakkı	✓	✓				✓		Babasının mirasından payını alabilir.
2. Altı yaşında bir çocuğun başkasına ait bir otomobile zarar vermesi	✓	✓				✓		Zarar çocuğun malından ödenir. Ödemeyi onlar adına velileri yapar.
3. Dokuz yaşındaki bir çocuğun tek başına ve kendi iradesiyle ticaret yapması	✓		✓			✓		Tek başına ve kendi iradesiyle ticaret yapamaz. Büluğ çağına kadar kanuni temsilcisi olan velilerinin kontrolü ve gözetimi altındadır.
4. Sekiz yaşındaki bir çocuğun tek başına son model bir telefon alması	✓		✓			✓		Veli onaylarsa geçerli, onaylamazsa geçersizdir.
5. Cuma günü olduğunu unutarak Cuma namazını kaçıran 10. sınıf öğrencisi Mehmet'in durumu	✓			✓		✓		Öğle vakti geçmemişse sadece öğle namazını kılabilir. Vakit geçmişse öğle namazının kazasını yapar. Unutkanlık semavi bir arıza olduğu için sorumlu tutulmaz.
6. Sarhoş birinin eşini boşaması	✓				✓		✓	Boşanması geçersizdir.

Kazanım: Teklif ve hüküm kavramlarını açıklar.

Süreç

1. Öğrencilere teklif ve hüküm kavramlarını içeren bir etkinlik yapılacağı bildirilir.
2. Öğrencilere bu etkinlikle nasıl bir sonuca ulaşılmak istendiği açıklanır.
3. Önceden hazırlanan ve çoğaltılan Ek-1 dağıtılır.
4. Ek-1'de yer alan yönerge doğrultusunda teklif ve hüküm kavramlarını içeren eşleştirmelerin yapılması istenir.
5. Öğrencilerin bireysel olarak etkinliği tamamlamaları sağlanır.
6. Belirlenen süre bittiğinde her öğrencinin kontrol amacıyla yanındaki arkadaşı ile etkinliğini değiştirmesi istenir.
7. Öğretmenin doğru eşleştirmeleri söylemesi ile etkinlik tamamlanır.

Değerlendirme Soru ve cevaplarla kazanımın gerçekleşip gerçekleşmediği kontrol edilir.

EŞLEŞTİRME

ETKİNLİK 3

15 dk.

EK-1

Tabloda verilen ifadeleri ilgili oldukları kavramlarla rakamları kullanarak eşleştiriniz.

A MÜKELLEF	B EHLİYET	C TEKLİF
D VAD'İ HÜKÜM	E HÜKÜM	
F EF'ÂL-İ MÜKELLEFİN	G TEKLİFÎ HÜKÜM	H ŞÂRİ

1. Fıkıh terimi olarak mükelleflerin fillerine bağlanan dinî vasıftır. Allah'ın (c.c.) ve Peygamberimizin (s.a.v.) emir, yasak ve serbest bırakma gibi konulardaki prensiplerinin tümüne verilen addır.

2. Fıkhi hükümleri koyan kanun koyucu Yüce Allah ve Peygamberi'dir (s.a.v.).

3. İki hükmün arasındaki bağdır.

4. Kanun koyucunun mükelleften bir fiili yapmasını veya yapmamasını istemesi ya da onu yapıp yapmama arasında serbest bırakmasıdır.

5. İnsanların davranışları ile ilgili hükümlerdir.

6. İnsanın teklife muhatap, hak ve sorumlulukları yüklenecek durumda olmasıdır.

7. Ehliyet sahibi bir kimseye din tarafından yöneltilen emir ve yasaklardır.

8. Din tarafından yöneltilen emir ve yasaklardan sorumlu olan kişiler için kullanılır.

Kazanım: Teklif ve hüküm kavramlarını açıklar.

Süreç

1. Öğrencilere teklif ve hüküm kavramlarını içeren bir etkinlik yapılacağı bildirilir.
2. Öğrencilere bu etkinlikle nasıl bir sonuca ulaşmak istendiği açıklanır.
3. Önceden hazırlanan ve çoğaltılan Ek-1 dağıtılır.
4. Öğrencilerden Ek-1'deki metni okuyarak tabloda yer alan ayetlerin teklifî hüküm koyma çeşitlerinden hangisini ihtiva ettiğini bulmaları ve ilgili boşluklara yazmaları istenir.
5. Öğrencilere bir ayette şâri'in birden fazla teklifî hükmünün bulunabileceği belirtilir.
6. Öğrencilerin bireysel olarak etkinliği tamamlamaları sağlanır.
7. Belirlenen süre bittiğinde her öğrencinin kontrol amacıyla yanındaki arkadaşı ile etkinliğini değiştirmesi istenir.
8. Öğretmenin doğru eşleştirmeleri söylemesi ile etkinlik tamamlanır.

Değerlendirme Soru ve cevaplarla kazanımın gerçekleşip gerçekleşmediği kontrol edilir.

EŞLEŞTİRME

ETKİNLİK 4

15 dk.

EK-1

DİN ÖĞRETİMİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Aşağıdaki metni okuyup tabloda yer alan ayetlerin teklifî hüküm koyma çeşitlerinden (yapma-yapmama-serbest bırakma) hangisini ihtiva ettiğini bulunuz. İlgili teklifî hükmün başındaki rakamı kendisine örneklik teşkil eden ayetlerin başına yazınız. Bir ayette Allah'ın (c.c.) birden fazla teklifî hükmünün bulunabileceğini dikkate alınız.

Teklifî hüküm, kanun koyucunun mükelleften bir fiili yapmasını veya yapmamasını istemesi ya da onu yapıp yapmama arasında serbest bırakmasıdır. Bunun için insanların davranışları ile ilgili hükümlere mükellefin fiilleri (ef'âl-i mükellefin) veya fıkhi hükümler adı verilir.

Şâri;

1. Yapılmasını istediği bir şeyi "yap" şeklinde olumlu ve emir kipi ile ifade eder.
2. Terk edilmesini istediği bir şeyi "yapma" tarzında olumsuz bir ifade kullanarak ya da doğrudan yasaklama yoluyla ortaya koyar.
3. Bazen de herhangi bir olumlu ya da olumsuz talepte bulunmadan serbest bırakarak hüküm koyar.

..... "Yetimin malına, rüşdüne erinceye kadar ancak en güzel bir niyetle yaklaşın. Verdiğiniz sözü de yerine getirin. Çünkü verilen söz, sorumluluğu gerektirir."

(İsrâ suresi, 34. ayet.)

..... "Mallarınızı aranızda haksız sebeplerle yemeyin..."

(Bakara suresi, 188. ayet.)

..... "Namazı kılınız, zekâtı veriniz..."

(Bakara suresi, 43. ayet.)

..... "Zinaya yaklaşmayınız..."

(İsrâ suresi, 32. ayet.)

..... "... De ki helal ve temiz olan bütün şeyler size helal kılındı..."

(Mâide suresi, 4. ayet.)

..... "... Allah alışverişi helal, faizi haram kıldı..."

(Bakara suresi, 275. ayet.)

..... "Günahın açığını da gizlisini de bırakın..."

(En'âm suresi, 120. ayet.)

..... "Ey iman edenler! Zannın birçoğundan sakının. Çünkü zannın bir kısmı günahtır. Birbirinizin kusurlarını ve mahremiyetlerini araştırmayın. Birbirinizin gıybetini yapmayın..."

(Hucurât suresi, 12. ayet.)

..... "Rabbin, kendisinden başkasına asla ibadet etmemenizi, anaya-babaya iyi davranmanızı kesin olarak emretti. Eğer onlardan biri ya da her ikisi senin yanında ihtiyarlık çağına ulaşırsa sakın onlara "öf!" bile deme, onları azarlama, onlara tatlı ve güzel söz söyle."

(İsrâ suresi, 23. ayet.)

CEVAP ANAHTARI

Teklifî hüküm, kanun koyucunun mükelleften bir fiili yapmasını veya yapmamasını istemesi ya da onu yapıp yapmama arasında serbest bırakmasıdır. Bunun için insanların davranışları ile ilgili hükümlere mükellefin fiilleri (ef'âl-i mükellefin) veya fıkhi hükümler adı verilir.

Şâri;

1. Yapılmasını istediği bir şeyi "yap" şeklinde olumlu ve emir kipi ile ifade eder.
2. Terk edilmesini istediği bir şeyi "yapma" tarzında olumsuz bir ifade kullanarak ya da doğrudan yasaklama yoluyla ortaya koyar.
3. Bazen de herhangi bir olumlu ya da olumsuz talepte bulunmadan serbest bırakarak hüküm koyar.

1 Yetimin malına, rüşdüne erinceye kadar ancak en güzel bir niyetle yaklaşın. Verdiğiniz sözü de yerine getirin. Çünkü verilen söz, sorumluluğu gerektirir."

(İsrâ suresi, 34. ayet.)

2 "Mallarınızı aranızda haksız sebeplerle yemeyin..."

(Bakara suresi, 188. ayet.)

1 "Namazı kılınız, zekâtı veriniz..."

(Bakara suresi, 43. ayet.)

2 "Zinaya yaklaşmayınız..."

(İsrâ suresi, 32. ayet.)

3 "... De ki helal ve temiz olan bütün şeyler size helal kılındı..."

(Mâide suresi, 4. ayet.)

2-3 "... Allah alışverişi helal, faizi haram kıldı..."

(Bakara suresi, 275. ayet.)

1 "Günahın açığını da gizlisini de bırakın..."

(En'âm suresi, 120. ayet.)

1-2 "Ey iman edenler! Zannın birçoğundan sakının. Çünkü zannın bir kısmı günahtır. Birbirinizin kusurlarını ve mahremiyetlerini araştırmayın. Birbirinizin gıybetini yapmayın..."

(Hucurât suresi, 12. ayet.)

1-2 "Rabbin, kendisinden başkasına asla ibadet etmemenizi, anaya-babaya iyi davranmanızı kesin olarak emretti. Eğer onlardan biri ya da her ikisi senin yanında ihtiyarlık çağına ulaşırsa sakın onlara "öf!" bile deme, onları azarlama, onlara tatlı ve güzel söz söyle."

(İsrâ suresi, 23. ayet.)

Kazanım: Ef'âl-i Mükellefin ile ilgili hükümleri sınıflandırır.

Süreç

1. Öğretmen tarafından öğrencilere ef'âl-i mükellefin ile ilgili hükümleri içeren bir etkinlik yapılacağı bildirilir.
2. Öğrencilere bu etkinlikle nasıl bir sonuca ulaşmak istendiği açıklanır.
3. Ek-1'deki bulmaca öğrenci sayısı kadar çoğaltılır.
4. Ef'âl-i mükellefin ile ilgili hükümleri içeren soruların cevaplarının bulmacada olduğu belirtilir.
5. Bulmaca sorularının cevaplanmasından sonra bulmaca içinde yer alan bazı rakamlara denk düşen harflerin sayfanın altında verilen boş kutucuklara sıralanması ile anahtar bir ayetin ortaya çıkacağı söylenir.
6. Ayet-i kerime için ayrılmış olan özel alana ilgili harfler yerleştirildiğinde ortaya çıkacak anahtar ayet-i kerime şöyledir:
   "... Halis din yalnız Allah'ındır..." (Zümer suresi, 3. ayet)
7. Öğrencilerin bireysel olarak etkinliği tamamlamaları sağlanır.
8. Belirlenen süre bittiğinde her öğrencinin kontrol amacıyla yanındaki arkadaşı ile etkinliğini değiştirmesi istenir.
9. Öğretmenin doğru cevapları söylemesi ile etkinlik tamamlanır.

Değerlendirme Soru ve cevaplarla kazanımın gerçekleşip gerçekleşmediği kontrol edilir.

SARMAL BULMACA

DİN ÖĞRETİMİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Aşağıdaki bulmacayı çözünüz.

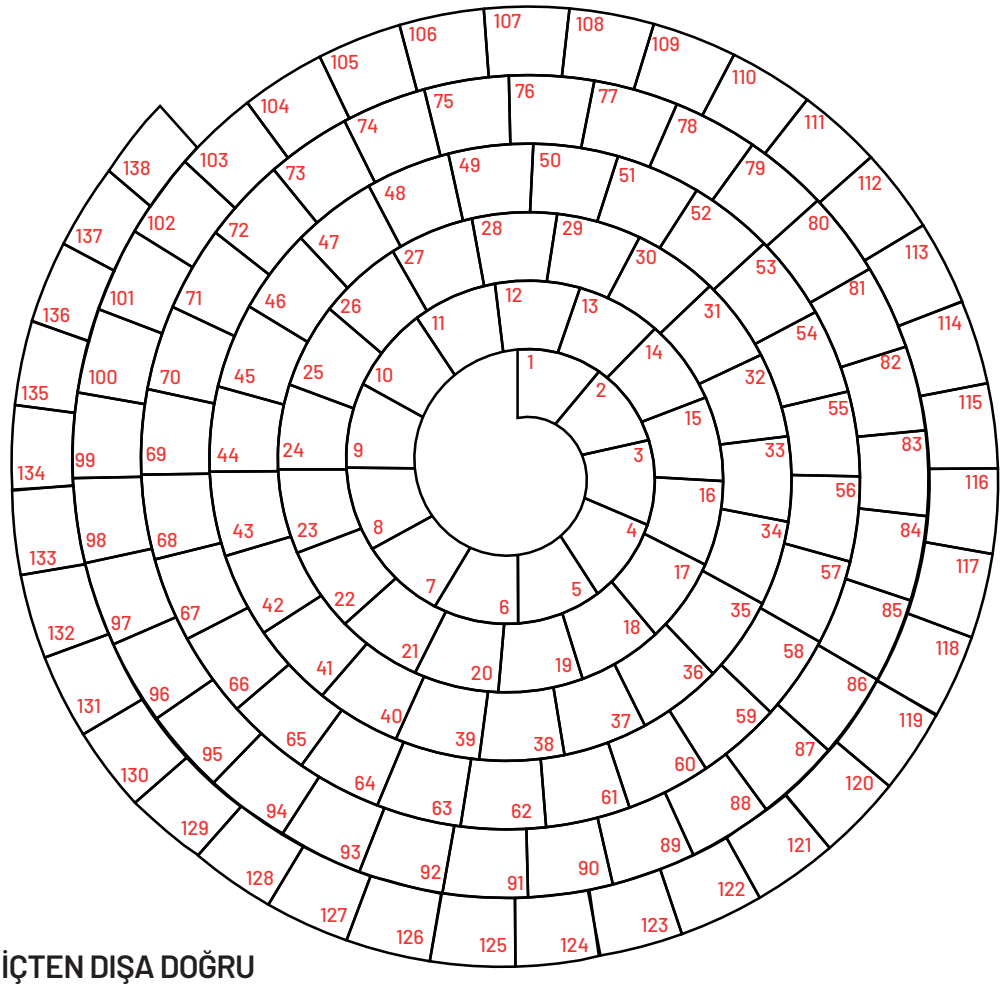

İÇTEN DIŞA DOĞRU

1-8) Mükellef olan her Müslüman'ın bizzat kendisinin yerine getirmesi gerekli olan emirler
9-11) Bir farzı belirlenen vakit içerisinde yerine getirme
12-15) Vaktinde yerine getirilmeyen farzın mümkün olan en kısa zamanda yerine getirilmesi
16-20) Allah (c.c.) veya Resulü (s.a.v.) tarafından yapılması kesin olarak istenilen ancak dayanağı farz kadar kesin olmayan (zanni) hükümler
21-26) Peygamberimizin (s.a.v.) farz ve vacip kapsamı dışında kalan, tavsiye ve örnek olma niteliği taşıyan söz, fiil ve takrirlerinin genel adı
27-34) Peygamberimizin (s.a.v.) bazen işleyip bazen terk ettiği ve müslümanların dinî bakımdan uygun ve güzel bulup yaptığı şeyler
35-39) Mükellefin yapıp yapmamakta serbest olduğu fiiller
40-45) Allah (c.c.) ve Resulü'nün (s.a.v.) hoş görmediği, zararlı filler
45-57) Doğrudan haram olan
58-71) Allah (c.c.) ve Resulü'nün (s.a.v.) kesin ve bağlayıcı olmayan bir üslupla yasakladığı fiil
71-84) Dolaylı olarak haram olan
85-96) Resulullah'ın (s.a.v.) ibadet olarak değil, âdet olarak yaptığı şeyler
97-109) Resulullah'ın (s.a.v.) devamlı olarak yaptığı ve zorunlu olmadığını göstermek için ara sıra terk ettiği fiiller
110-120) Müslümanların bir kısmının yerine getirmesi ile diğerlerinden sorumluluğun kalktığı emirler
121-138) Resulullah'ın (s.a.v.) bazen eda edip bazen terk ettiği fiiller

SARMAL BULMACA

EK-1

Bulmacadaki cevaplarınıza göre aşağıda verilen kutucuklardaki rakamların olduğu harfleri yerleştirerek anahtar ayet-i kerimeyi bulunuz.

39	2	50	19	21		10	89	8	

		7	6	76	24	125	85		

2	50	76	11	32	5	23	10	125	3

SARMAL BULMACA

EK-2

CEVAP ANAHTARI

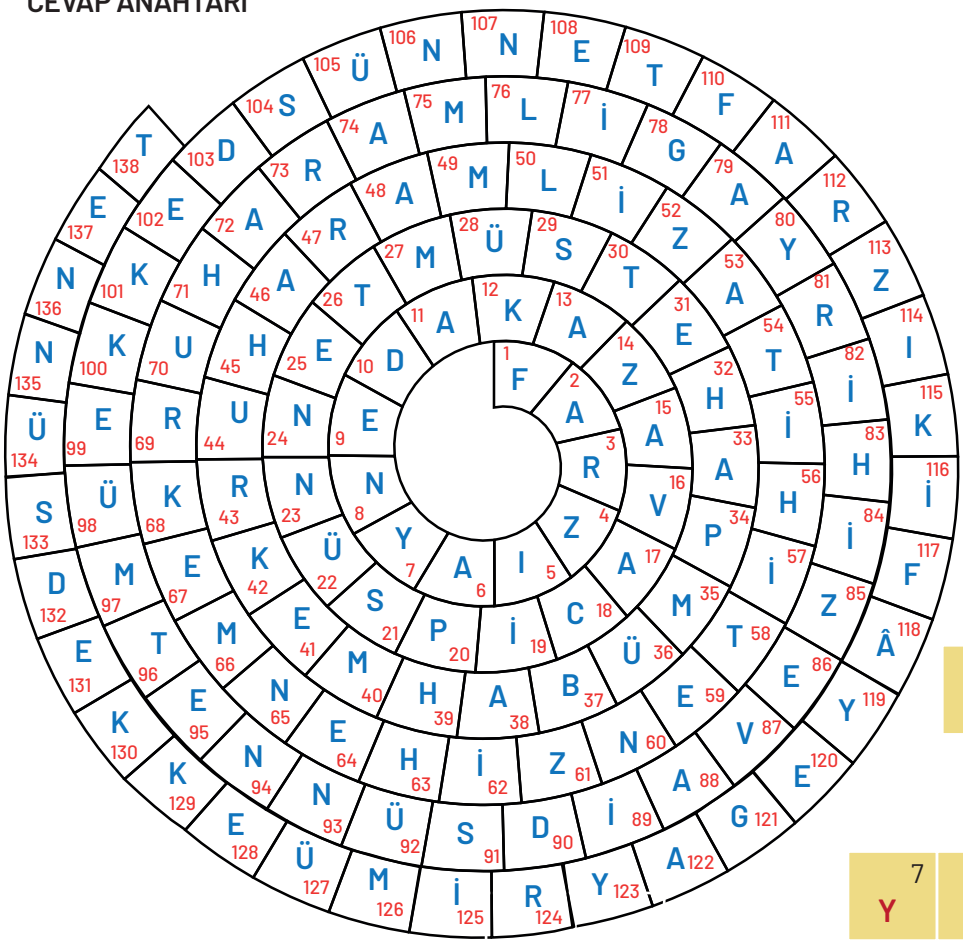

39	2	50	19	21
H	A	L	İ	S

10	89	8
D	İ	N

7	6	76	24	125	85
Y	A	L	N	I	Z

2	50	76	11	32	5	23	10	125	3
A	L	L	A	H	I	N	D	I	R

1-8) FARZ-I AYN: Mükellef olan her Müslüman'ın bizzat kendisinin yerine getirmesi gerekli olan emirler

9-11) EDA: Bir farzı belirlenen vakit içerisinde yerine getirme

12-15) KAZA: Vaktinde yerine getirilmeyen farzın mümkün olan en kısa zamanda yerine getirilmesi

16-20) VACİP: Allah (c.c.) veya Resulü (s.a.v.) tarafından yapılması kesin olarak istenilen ancak dayanağı farz kadar kesin olmayan (zanni) hükümler

21-26) SÜNNET: Peygamberimizin (s.a.v.) farz ve vacip kapsamı dışında kalan, tavsiye ve örnek olma niteliği taşıyan söz, fiil ve takrirlerinin genel adı

27-34) MÜSTEHAP: Peygamberimizin (s.a.v.) bazen işleyip bazen terk ettiği ve müslümanların dinî bakımdan uygun ve güzel bulup yaptığı şeyler

35-39) MÜBAH: Mükellefin yapıp yapmamakta serbest olduğu fiiller

40-45) MEKRUH: Allah (c.c.) ve Resulü'nün (s.a.v.) hoş görmediği, zararlı filler

45-57) HARAM LİZÂTİHİ: Doğrudan haram olan

58-71) TENZÎHEN MEKRUH: Allah (c.c.) ve Resulü'nün (s.a.v.) kesin ve bağlayıcı olmayan bir üslupla yasakladığı fiil

71-84) HARAM LİGAYRİHİ: Dolaylı olarak haram olan

85-96) ZEVÂİD SÜNNET: Resulullah'ın (s.a.v.) ibadet olarak değil, âdet olarak yaptığı şeyler

97-109) MÜEKKED SÜNNET: Resulullah'ın (s.a.v.) devamlı olarak yaptığı ve zorunlu olmadığını göstermek için ara sıra terk ettiği fiiller

110-120) FARZ-I KİFÂYE: Müslümanların bir kısmının yerine getirmesi ile diğerlerinden sorumluluğun kalktığı emirler

121-138) GAYRI MÜEKKED SÜNNET: Resulullah'ın (s.a.v.) bazen eda edip bazen terk ettiği fiiller

Kazanım: Ef'âl-i Mükellefin ile ilgili hükümleri sınıflandırır.

Süreç

1. Öğrencilere ef'âl-i mükellefin ile ilgili hükümleri içeren bir etkinlik yapılacağı bildirilir.
2. Öğrencilere bu etkinlikle nasıl bir sonuca ulaşmak istendiği açıklanır.
3. Önceden hazırlanan ve çoğaltılan Ek-1 dağıtılır.
4. Ek-1'de yer alan yönerge doğrultusunda verilen amelî örneklerle ef'âl-i mükellefin ile ilgili hükümler arasında eşleştirmelerin yapılması istenir.
5. Öğrencilere ef'âl-i mükellefin ile ilgili hükümlerin birden fazla amelî örneğe işaret edebileceği ve eşleştirmeleri yaparken bunun dikkate alınması gerektiği belirtilir.
6. Öğrencilerin bireysel olarak etkinliği tamamlamaları sağlanır.
7. Belirlenen süre bittiğinde her öğrencinin kontrol amacıyla yanındaki arkadaşı ile etkinliğini değiştirmesi istenir.
8. Öğretmenin doğru eşleştirmeleri söylemesi ile etkinlik tamamlanır.

Değerlendirme Soru ve cevaplarla kazanımın gerçekleşip gerçekleşmediği kontrol edilir.

EŞLEŞTİRME

ETKİNLİK 6

15 dk.

EK-1

DİN ÖĞRETİMİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Tabloda verilen amelî örneklerin rakamlarını ilgili olduğu ef'âl-i mükellefinin başında ayrılan boşluklara yazarak eşleştiriniz. Ef'âl-i mükellefin birden fazla ahlaki değer içerebileceğini dikkate alınız.

	EF'ÂL-İ MÜKELLEFİNE DAİR AMELÎ ÖRNEKLE R
1.	Cuma namazı vaktinde alışveriş yapmak
2.	İçki içmek ve uyuşturucu madde kullanmak
3.	Oruçluyken bilerek su içmek
4.	Bir kişinin satın almak istediği bir mala aynı anda bir başkasının müşteri olması
5.	Şahitlik yapmak, hafızlık
6.	Namazda sesli şekilde gülmek
7.	Erkeklerin Cuma namazı kılmaları, Ramazan orucu tutmak
8.	Fıtır sadakası vermek, namazda Fâtiha suresini okumak
9.	Ezan, kâmet ve cemaatle namaz kılmak
10.	İkindi ve yatsı namazlarının dört rekat sünnetleri
11.	Sabah namazının ortalık aydınlanıncaya kadar geciktirilmesi, sıcak mevsimde öğle namazının serin vakte kadar ertelenmesi
12.	Gürültü yaparak çevreye rahatsızlık vermek, yere çöp atmak
13.	Günde iki litre su içmek

	EF'ÂL-İ MÜKELLEFİN (FIKHÎ HÜKÜMLER)
A	Farz-ı Ayn
B	Farz-ı Kifâye
C	Vacip
D	Müekked Sünnet
E	Gayr-ı Müekked Sünnet
F	Müstehap
G	Mübah
H	Tahrimen Mekruh
İ	Tenzihen Mekruh
J	Müfsid
K	Haram lizâtihî
L	Haram ligayrihi

Kazanım: Mükellefiyetin şartlarını ve mükellefiyeti ortadan kaldıran durumları açıklar.

Süreç

1. Öğrencilere mükellefiyetin şartlarını ve mükellefiyeti ortadan kaldıran durumlarla ilgili bir etkinlik yapılacağı bildirilir.
2. Öğrencilere bu etkinlikle nasıl bir sonuca ulaşılmak istendiği açıklanır.
3. Önceden hazırlanan ve çoğaltılan Ek-1 dağıtılır.
4. Öğrencilerden Ek-1'deki yönerge doğrultusunda soruları yanıtlamaları istenir.
5. Soruların yanıtlanmasından sonra gönüllü öğrencilere söz hakkı verilir. Cevapların sınıfla paylaşılması sağlanır.
6. Cevaplar öğretmen tarafından değerlendirilerek etkinlik tamamlanır.

Değerlendirme Soru ve cevaplarla kazanımın gerçekleşip gerçekleşmediği kontrol edilir.

Aşağıdaki soruları metinden yararlanarak cevaplayınız.

"İslam'da fertlerin ibadetlerle yükümlü olmalarını sürekli ya da geçici olarak kaldıran birtakım hâller mevcuttur. Bu hususta Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: 'Üç kişiden sorumluluk kaldırılmıştır: Uyanıncaya kadar uyuyandan, akıl hastalığına duçar olandan aklı başına gelinceye kadar ve ergenlik çağına gelinceye kadar çocuktan.' Bu bağlamda uyuyup ya da unutup namaz vaktini geçiren bir kişinin durumu Hz. Peygamber'e sorulmuş, o da böyle bir namazın kefaretinin uyanınca ya da hatırlayınca kılmak olduğunu beyan etmiştir. Ayrıca Sevgili Peygamberimiz, uykudan uyanamamaktan dolayı namazı kaçırmanın büyük bir hata olmadığını, asıl büyük suçun bir sonraki vakit girinceye kadar namazı kılmayarak ihmal etmek olduğunu ifade etmiştir. Allah Resulü (s.a.v.) uykulu kişinin ne dediğini bilemeyeceği için namazını biraz uyuyup dinlendikten sonra kılmasını istemiştir. Şu hâlde, İslam'da kişinin mükellef olmasının şartı akıl ve idraktir. İslam âlimleri mükellefin akıl ve kavrayış sahibi olması gerektiğinde görüş birliği içindedirler. Akıl ve idrak sahibi olmayan varlıkların yükümlü olması düşünülemez.

Diğer taraftan, uyku ve çocukluk hâli gibi delilik hâli de kişinin ibadetlerle mükellef olmadığı durumlardandır. Hatta aklını yitirmiş bir insan, ibadetle mükellef olmak şöyle dursun, cezaî sorumluluktan bile muaftır.

Dinimiz insanın, iradesine bağlı olmayan durumlardan dolayı ibadetlerini ifa edememesini, geciktirmesini veya eksik bırakmasını da mazeret saymıştır. Bu durumu Sevgili Peygamberimiz, 'Allah, yanılarak, unutarak ve zor kullanılarak yaptıklarından dolayı ümmetimi sorumlu tutmaz.' sözüyle açıklamıştır. Bu çerçevede istemeden hata ile yapılan bir işin günahının olmadığını da ifade buyurmuştur.

Hata ve unutmanın yanı sıra ikrah ile yani başkasının baskısı veya engellemesi ile ibadetlerini yerine getiremeyen kişiden de o ibadetin sorumluluğu kaldırılmıştır. Bir kimse maddi imkânları ve sağlık şartları bakımından hac farizasını yerine getirmekle mükellef olsa fakat savaş hâli, terör tehlikesi ve salgın hastalık riski gibi durumlardan dolayı Kâbe'ye ulaşamasa o yıl sorumluluğu düşer ve hac yükümlülüğünü daha sonra yerine getirir."

(bk. Hadislerle İslam, DİB Yayınları, C 2, s. 19-20.)

1. Aşağıdakilerden hangisi metinde yer alan durumlara bir örnek olamaz?

A) Allah Resulü (s.a.v.), namazda iken kaç rekât kıldığı hususunda yanılan kişinin iki secde yaparak namazını tamamlayabileceğini ifade etmesi
B) Oruçlu olduğunu unutarak yiyip içen kişi için, "Kim oruçluyken unutarak bir şey yiyip içerse, orucunu tamamlasın. Çünkü ona Allah yedirmiş, içirmiştir." buyurması
C) Unuttuğu için namaz vaktini geçiren birinin hatırladığında namazını kılması
D) Hac farz olmasına rağmen virüs salgını sebebi ile o yılki hac sorumluluğunun kişinin üzerinden düşmesi
E) Üniversite sınavına denk düşen Ramazan orucunun daha sonra kazasının tutulması şartıyla terk edilmesi

2. Metinde aşağıdaki sorulardan hangisinin cevabı yoktur?

A) İslam'da fertlerin ibadetlerle yükümlü olmalarını sürekli ya da geçici olarak kaldıran hâller nelerdir?
B) Salgın hastalıklar karşısında yetkililerin alacağı tedbirler nelerdir?
C) İslam'da akıl ve idrak sahibi olmanın önemi nedir?
D) Kasıt olmaksızın hata yapan bir insanın cezai sorumluluğu nedir?
E) İkrah hâlinde ibadetin yerine getirilmesinde izlenecek yol nedir?

3. "... Allah size kolaylık diler, zorluk dilemez..." (Bakara suresi, 185. ayet.)

Ayetini metinde yer alan mükellefiyetin şartları ve mükellefiyeti ortadan kaldıran durumlar açısından açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

.....

Kazanım: Mükellefiyetin şartlarını ve mükellefiyeti ortadan kaldıran durumları açıklar.

Süreç

1. Öğrencilere mükellefiyetin şartlarını ve mükellefiyeti ortadan kaldıran durumlarla ilgili bir etkinlik yapılacağı bildirilir.
2. Öğrencilere bu etkinlikle nasıl bir sonuca ulaşılmak istendiği açıklanır.
3. Önceden hazırlanan ve çoğaltılan Ek-1 dağıtılır.
4. Öğrencilerden Ek-1'deki yönerge doğrultusunda soruları yanıtlamaları istenir.
5. Soruların yanıtlanmasından sonra gönüllü öğrencilere söz hakkı verilir. Cevapların sınıfla paylaşılması sağlanır.
6. Cevaplar öğretmen tarafından değerlendirilerek etkinlik tamamlanır.

Değerlendirme Soru ve cevaplarla kazanımın gerçekleşip gerçekleşmediği kontrol edilir.

Aşağıdaki soruları metinden yararlanarak cevaplayınız.

"Yüce Allah insanı kendisine kulluk etmesi için ve kulluk edebilecek kabiliyette yaratmış, aklı başında ve ergen olan her mümini farz ibadetleri yapmakla sorumlu tutmuştur. Kişinin ibadetle mükellef olmasının çerçevesi, ibadete güç yetirebilmesi ile çizilmiştir. Dinimiz bu bağlamda hiç kimseyi gücünün yetmediği ibadetlerle sorumlu tutmamış; akıl, idrak ve iradeyi ibadetle mükellef olmanın şartlarından saymıştır. Bu nedenle kişinin, akletme ve idrak kabiliyetinin bulunmadığı uyku, baygınlık, delilik, çocukluk gibi durumlarda ibadetle mükellefiyeti kaldırılmış; aynı şekilde kişi unutma, yanılma ve başkası tarafından zorlanma sebebiyle yerine getiremediği ibadetlerden dolayı da sorumlu tutulmamıştır. Fakat böylesi durumlar için Kâinatın Efendisi ve müminler, Yüce Yaratıcı'ya şu şekilde yakarışta bulunmuşlardır:

....."

(bk. Hadislerle İslam, DİB Yayınları, C 2, s. 21.)

1. Metin aşağıda verilen ayetlerden hangisi ile tamamlanırsa konu bütünlüğü sağlanmış olur?

A) "Onlardan, 'Rabbimiz! Bize dünyada da iyilik ver, ahirette de iyilik ver ve bizi ateş azabından koru.' diyenler de vardır. İşte onlara kazandıklarından bir nasip vardır. Allah, hesabı pek çabuk görendir." (Bakara suresi, 201-202. ayetler.)

B) "... Allah, bir kimseyi ancak kendine verdiği ile yükümlü kılar. Allah, bir güçlükten sonra bir kolaylık yaratacaktır." (Talâk suresi, 7. ayet.)

C) "İman edip salih ameller işleyenlere gelince -ki biz kişiye ancak gücünün yettiğini yükleriz- işte onlar cennetliklerdir. Onlar orada ebedî kalıcıdırlar." (A'râf suresi, 42. ayet.)

D) "Rabbim! Beni namaza devam eden bir kimse eyle. Soyumdan da böyle kimseler yarat. Rabbimiz! Duamı kabul eyle. Rabbimiz! Hesap görülecek günde beni, ana-babamı ve inananları bağışla." (İbrâhîm suresi, 40-41. ayetler.)

E) "Ey Rabbimiz! Unutur ya da yanılırsak bizi sorumlu tutma. Ey Rabbimiz! Bize, bizden öncekilere yüklediğin gibi ağır yük yükleme. Ey Rabbimiz! Bize gücümüzün yetmediği şeyleri yükleme. Bizi affet, bizi bağışla, bize acı! Sen bizim Mevlamızsın. Kâfirler topluluğuna karşı bize yardım et." (Bakara suresi, 286. ayet.)

2. İbadetle sorumlu tutulabilmenin (mükellefiyetin) şartları nelerdir?

.....

.....

.....

.....

.....

3. Mükellefiyeti ortadan kaldıran durumlar nelerdir?

.....

.....

.....

.....

.....

Kazanım: Zaruri durumlara göre farklı hükümlerin olabileceğini kavrar.

Süreç

1. Öğrencilere zaruri durumlara göre farklı fıkhi hükümlerin olabileceği ile ilgili bir etkinlik yapılacağı bildirilir.
2. Öğrencilere bu etkinlikle nasıl bir sonuca ulaşmak istendiği açıklanır.
3. Ek-1 öğrenci sayısı kadar çoğaltılır veya tahtaya yansıtılır.
4. Öğrencilerden metni okumaları ve ilgili bölümü doldurmaları istenir.
5. Öğrencilere verilen süre sonunda gönüllü öğrencilerin cevapları sınıfta okutularak etkinlik tamamlanır.
6. Öğretmenin kazanımla ilgili kısa açıklamalarda bulunması konunun anlaşılması açısından faydalı olur.
7. İsteyen öğrencilerin etkinlik kâğıdı sınıf panosunda sergilenir.

Değerlendirme Soru ve cevaplarla kazanımın gerçekleşip gerçekleşmediği kontrol edilir.

OKU-BUL-DOLDUR

ETKİNLİK 9

15 dk.

EK-1

Aşağıda yer alan metni okuyunuz. Azimet ve ruhsat ile ilgili verilen örneklere benzer örnekler bularak ilgili bölümlere yazınız.

"Sözlükte 'kolaylık' anlamına gelen ruhsat kelimesi, fıkıh usulü terimi olarak şer'an geçerli mazeretlere binaen normal durumlara ait aslî hükmün (azimet) gereğine uymamayı meşrû hale getiren, kolaylaştırma esasına dayalı geçici hükmü ifade eder. Mesela normal şartlarda şarap içmek haram iken susuzluktan ölme tehlikesinin bulunduğu durumlarda buna müsaade edilmiştir. Yine normal şartlarda Ramazan orucunun vaktinde tutulması farz olmakla birlikte seferîlik hâlinde bunun ertelenmesine izin verilmiştir. Belirli durumlara bağlı olarak verilen bu müsaade ruhsat adını alırken normal şartlar altında aynı fiilin hükümleri azimet diye adlandırılır."

(İbrahim Kâfi Dönmez, "Ruhsat", DİA, C 35, s. 207.)

AZİMET	RUHSAT
Şarap içmek haramdır.	Susuzluktan ölme tehlikesinin bulunduğu durumlarda içilebilir.
Ramazan orucunun vaktinde tutulması farzdır.	Seferîlik (yolculuk) durumunda daha sonra tutulmak üzere ertelenebilir.

Kazanım: Zaruri durumlara göre farklı hükümlerin olabileceğini kavrar.

Süreç

1. Öğrencilere zaruri durumlara göre farklı fıkhi hükümlerin olabileceği ile ilgili bir etkinlik yapılacağı bildirilir.
2. Öğrencilere bu etkinlikle nasıl bir sonuca ulaşmak istendiği açıklanır.
3. Ek-1 öğrenci sayısı kadar çoğaltılır veya tahtaya yansıtılır.
4. Öğrencilerden metni okumaları ve soruların cevaplarını bulmaları istenir.
5. Metnin okunması ve soruların cevaplanması için öğrencilere verilen süre sonunda gönüllü öğrencilerin cevapları sınıfta okutularak etkinlik tamamlanır.
6. İsteyen öğrencilerin etkinlik kâğıdı sınıf panosunda sergilenir.

Değerlendirme Soru ve cevaplarla kazanımın gerçekleşip gerçekleşmediği kontrol edilir.

Aşağıda yer alan soruları verilen metne göre cevaplayınız.

"Fıkıh usulü âlimleri genel olarak azimeti 'ârızî hallere bağlı olmaksızın başta konan aslî hükümlere verilen ad' şeklinde tarif ederler. Bu tarife göre azimet farz, vâcip, haram, mekruh, sünnet, nâfile ve mübah gibi bütün teklifî hükümleri içine alır. Bu hükümler, kulların karşılaştığı sıkıntı ve zorluklar gibi ârızî hallere bağlı olmadan başlangıçta konmuş bulunan ve normal şartlarda herkesin uymakla mükellef tutulduğu aslî hükümlerdir. Buna karşılık, birtakım zaruret ve güçlükler sebebiyle, kullara azimeti terketme imkânı veren ve yalnız söz konusu ârızî durumla sınırlı bulunan hafifletilmiş hükme de ruhsat denir. Mesela Allah'a (c.c.) imanın farz oluşu bir azimettir; fakat kalben inanması yani gerçek inancını değiştirmemesi şartıyla, ölüm tehdidi karşısında bulunan bir Müslüman'a diliyle Allah'ı (c.c.) inkâr etme kolaylığının tanınmış olması bir ruhsattır. Bunun gibi oruç tutmak normal şartlarda bütün mükelleflere farz olan aslî bir hüküm olması bakımından bir azimettir. Hasta ve yolculara, karşılaştıkları güçlük sebebiyle oruç tutmama kolaylığının tanınmış olması ise bir ruhsattır. Bu bakımdan azimet ve ruhsat, teklifî hükümler çerçevesinde mütalaa edilmektedir. Ruhsat bulunan hususlarda insan azimet veya ruhsata göre amel etmekte serbesttir. Fakat asli hüküm olması bakımından kişinin azimetle amel etmesi, meselâ Allah'ı (c.c.) inkâr etmeye zorlanan kimsenin buna direnerek neticede şehid olması veya yolcu ve hastaların güçlüklere rağmen oruç tutmaları daha faziletli bir iştir. Ancak bu son durumda yolcu veya hastanın hayatı tehlikeye girecekse ruhsatla amel etmesi vâcip, azimetle amel etmesi ise haramdır. Açlıktan ölecek duruma gelen kimsenin domuz eti veya ölü hayvan eti yemesi de bunun gibidir. Bu durumda ruhsatın asıl hükmü olan muhayyerlik söz konusu değildir. Azimeti terk ederek ruhsatla amel etmek bir bakıma artık azimet haline gelmiştir. Buna ruhsat denmesi de gerçek manada olmayıp mecazîdir."

(Mustafa Baktır, "Azîmet", DİA, C 4, s. 330.)

1. Verilen metne göre aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

A) Hasta ve yolculara oruçtan muaf tutulma kolaylığının tanınmış olması bir azimettir.
B) Azimet, nafile ve mubah teklifleri de içine alır.
C) Ruhsat bulunan bir konuda insan azimet veya ruhsata göre amel edebilir.
D) Azimetle amel etme durumunda hayati tehlike varsa ruhsatla amel edilmelidir.
E) Zorunlu durumlarda azimeti terk ederek ruhsatla amel etmek azimet hâline gelmiştir.

2. Ruhsat uygulamasının insan ve toplum hayatındaki önemi ile ilgili görüşlerinizi yazınız.

.....

.....

.....

.....

Kazanım: Fıkhi hükümlerin delillerini açıklar.

Süreç

1. Öğrencilere fıkhi hükümlerin delilleri ile ilgili bir etkinlik yapılacağı bildirilir.
2. Öğrencilere bu etkinlikle nasıl bir sonuca ulaşmak istendiği açıklanır.
3. Ek-1'deki bulmaca öğrenci sayısı kadar çoğaltılır.
4. Öğrencilerden bulmacada fıkhi hükümlerin delilleri ile ilgili tanımları verilen kavramları bulmaları istenir.
5. Etkinlik öğrenciler tarafından tamamlanır.
6. Gönüllü öğrencilere söz hakkı verilerek bulmaca soruları cevaplandırılır.
7. İsteyen öğrencilerin etkinlik kâğıdı sınıf panosunda sergilenir.

Değerlendirme Soru ve cevaplarla kazanımın gerçekleşip gerçekleşmediği kontrol edilir.

ÇENGEL BULMACA

ETKİNLİK 11

15 dk.

EK-1

DİN ÖĞRETİMİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Aşağıdaki bulmacada tanımları verilen fıkhi hükümlerin delilleri ile ilgili kavramları bulunuz.

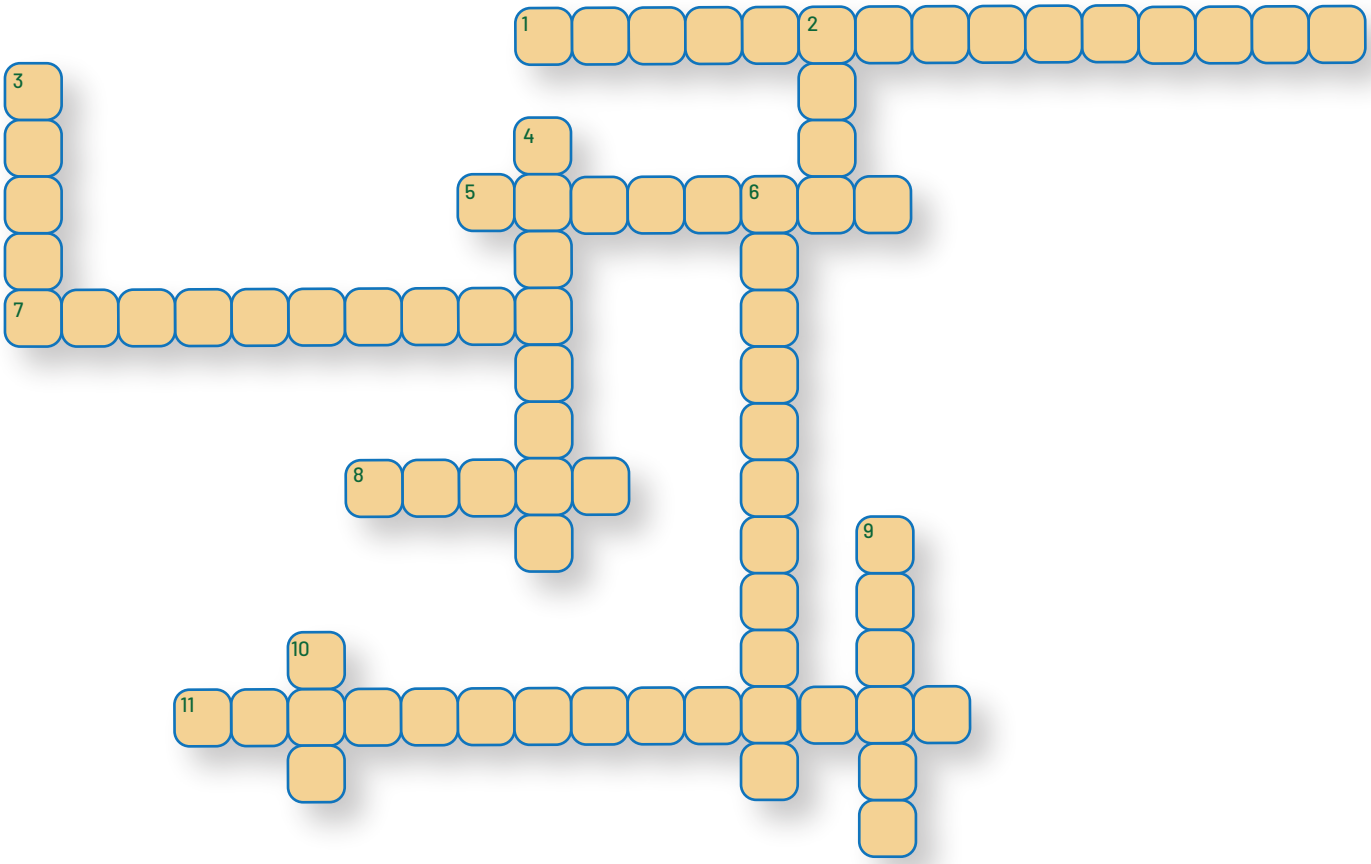

SOLDAN SAĞA

1. İnsanlara yarar sağlayan veya onlardan zararı uzaklaştıran ancak geçerli olup olmadığına dair delil bulunmayan maslahatlardır.

5. Müçtehidin özel delile veya sebebe dayanarak genel kuraldan ayrılıp özel hükmü tercih etmesidir.

7. Kötülüğe giden yolların kapatılmasıdır. Bazı fiiller aslında yasak olmadıkları hâlde kötülüğe götürdüğü için yasaklanır.

8. Bütün dinî ve fıkhi hükümlerin temel kaynağı Kur'an-ı Kerim'in fıkıh usulündeki karşılığıdır.

11. Hz. Muhammed'den (s.a.v.) önceki peygamberlere gönderilen dinî hükümler anlamındadır.

YUKARIDAN AŞAĞIYA

2. Peygamberimizin (s.a.v.) vefatından sonra herhangi bir dönemde yaşayan müçtehidlerin dinî bir konunun hükmü hakkında görüş birliği içinde olmalarıdır.

3. Kur'an, sünnet veya icmada hükmü bulunmayan meseleye, aralarındaki illet birliği sebebiyle bu kaynaklardan birinde yer alan meselenin hükmünü vermektir.

4. Bir zamanda mevcut olan durumun değiştiğine dair delil bulunmadıkça hâlen varlığını koruduğuna hükmetmektir.

6. Resulullah'ın (s.a.v.) ashabından nakledilen içtihadi görüş ve fıkhi fetvalardır.

9. Peygamberimizden (s.a.v.) Kur'an dışında nakledilen söz, fiil ve onaylardır.

10. Çoğunluğun veya bir toplumun benimseyip alışkanlık hâline getirdiği iyi ve faydalı şeylerdir.

ÇENGEL BULMACA

EK-2

CEVAP ANAHTARI

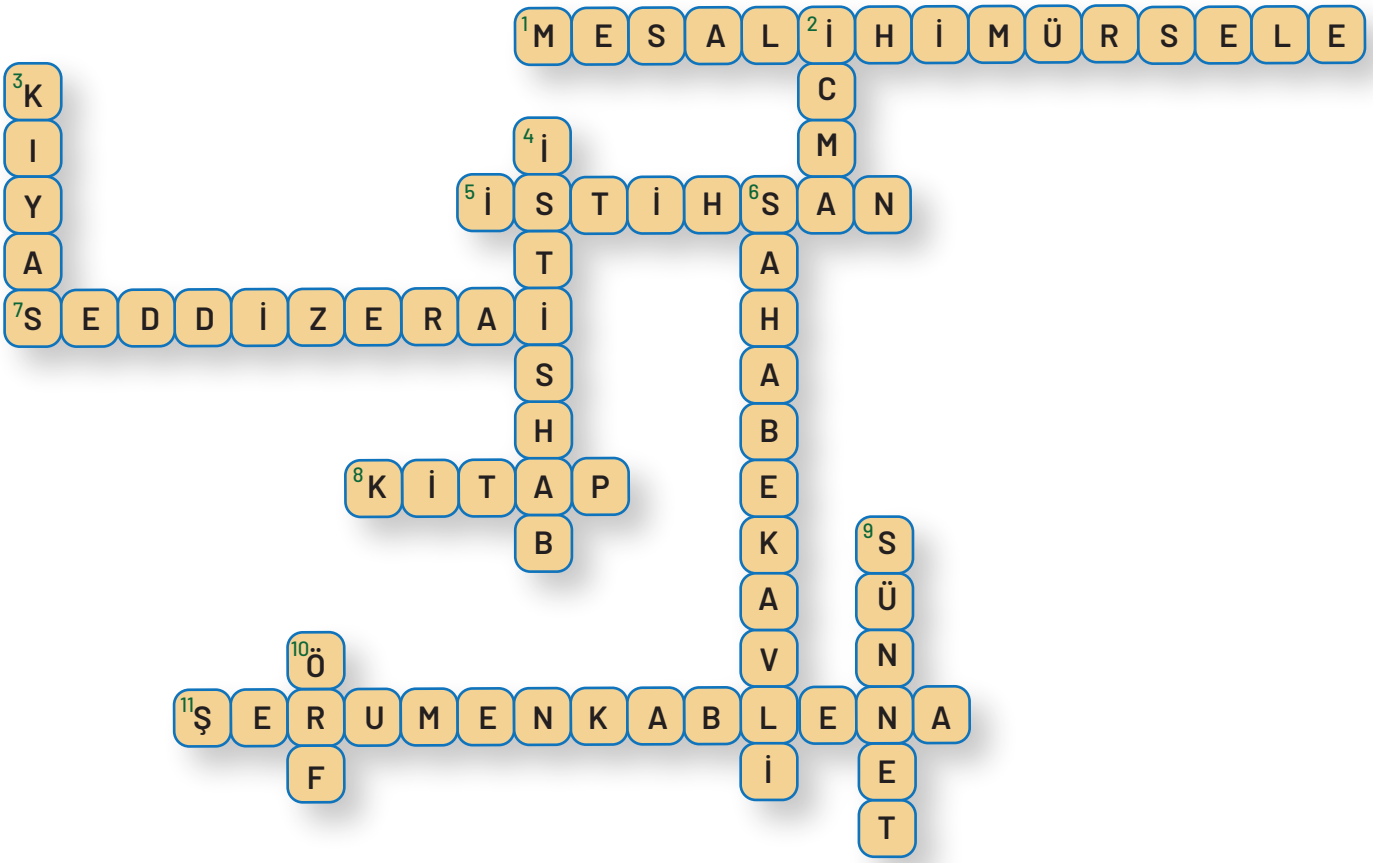

SOLDAN SAĞA

1. MESALİHİ MÜRSELE: İnsanlara yarar sağlayan veya onlardan zararı uzaklaştıran ancak geçerli olup olmadığına dair delil bulunmayan maslahatlardır.
5. İSTİHSAN: Müçtehidin özel delile veya sebebe dayanarak genel kuraldan ayrılıp özel hükmü tercih etmesidir.
7. SEDDİ ZERAİ: Kötülüğe giden yolların kapatılmasıdır. Bazı fiiller aslında yasak olmadıkları hâlde kötülüğe götürdüğü için yasaklanır.
8. KİTAP: Bütün dinî ve fıkhi hükümlerin temel kaynağı Kur'an-ı Kerim'in fıkıh usulündeki karşılığıdır.
11. ŞERU MEN KABLENA: Hz. Muhammed'den (s.a.v.) önceki peygamberlere gönderilen dinî hükümler anlamındadır.

YUKARIDAN AŞAĞIYA

2. İCMA: Peygamberimizin (s.a.v.) vefatından sonra herhangi bir dönemde yaşayan müçtehidlerin dinî bir konunun hükmü hakkında görüş birliği içinde olmalarıdır.
3. KIYAS: Kur'an, sünnet veya icmada hükmü bulunmayan meseleye, aralarındaki illet birliği sebebiyle bu kaynaklardan birinde yer alan meselenin hükmünü vermektir.
4. İSTİSHAB: Bir zamanda mevcut olan durumun değiştiğine dair delil bulunmadıkça hâlen varlığını koruduğuna hükmetmektir.
6. SAHABE KAVLİ: Resulullah'ın (s.a.v.) ashabından nakledilen içtihadi görüş ve fıkhi fetvalardır.
9. SÜNNET: Peygamberimizden (s.a.v.) Kur'an dışında nakledilen söz, fiil ve onaylardır.
10. ÖRF: Çoğunluğun veya bir toplumun benimseyip alışkanlık hâline getirdiği iyi ve faydalı şeylerdir.

Kazanım: Fıkhi hükümlerin delillerini açıklar.

Süreç

1. Öğrencilere fıkhi hükümlerin delilleri ile ilgili bir etkinlik yapılacağı bildirilir.
2. Öğrencilere bu etkinlikle nasıl bir sonuca ulaşmak istendiği açıklanır.
3. Ek-1 öğrenci sayısı kadar çoğaltılır veya tahtaya yansıtılır.
4. Öğrencilerden verilen ayet ve hadislerin, kaynak olması açısından Peygamberimizin (s.a.v.) sünnetinin hangi özelliklerine örnek olduğunu bulmaları, ayet ve hadislerin numarasını ilgili bölüme yazarak eşleştirmeleri istenir.
5. Verilen süre sonunda gönüllü öğrencilerin cevapları sınıfta okutularak etkinlik tamamlanır.
6. Öğretmenin öğrencilere kısa açıklamalarda bulunması konunun anlaşılması açısından faydalı olur.
7. İsteyen öğrencilerin etkinlik kâğıdı sınıf panosunda sergilenir.

Değerlendirme Soru ve cevaplarla kazanımın gerçekleşip gerçekleşmediği kontrol edilir.

EŞLEŞTİRME

DİN ÖĞRETİMİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Aşağıdaki ayet ve hadislerin, kaynak olması açısından Peygamberimizin (s.a.v.) sünnetinin hangi özelliklerine örnek olduğunu bulunuz. Ayet ve hadislerin numarasını ilgili bölüme yazarak eşleştiriniz.

1 Kur'an'da "Rabbin sadece kendisine ibadet etmenizi ve anne babanıza iyilik yapmanızı emretti. Onlardan biri veya her ikisi senin yanında yaşlanırlarsa onlara "öf" bile deme, onları azarlama ve onlara güzel sözler söyle..." (İsrâ suresi, 23. ayet.) buyurulmuştur. Peygamberimiz de (s.a.v.) "Kime iyilik edeyim?" diye bir soru soran bir sahabiye; "Annene, annene, annene sonra babana sonra da yakın akrabana iyilik et." (Müslim, Birr, 2.) buyurmuştur.

2 "Ben nasıl namaz kılıyorsam siz de öyle kılın..." (Buhârî, Ezan, 18.)

3 Yüce Allah, Kur'an-ı Kerim'de "Ey iman edenler! Cuma günü namaza çağırıldığı (ezan okunduğu) zaman, hemen Allah'ı anmaya koşun ve alışverişi bırakın..." (Cum'a suresi, 9. ayet.) buyurarak bütün müminlerin cuma namazı kılması farz kılınmıştır. Fakat Resulullah (s.a.v.) bu ayetin genel hükmünü sınırlamış ve cuma namazının sadece erkeklere farz olduğunu açıklamıştır (Ebû Dâvûd, Salât, 215.).

4 "Haccın nasıl yapılacağını benden öğrenin..." (Nesâî, Menâsik, 220.)

5 "Allah ve Resulü bir işe hüküm verdiği zaman artık mümin bir erkek ve kadının o işi kendi isteğine göre seçme hakkı yoktur..." (Ahzâb suresi, 36. ayet.)

DİN ÖĞRETİMİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Kazanım: Kaynaklardan fıkhi hüküm çıkarma ilkelerini kavrar.

Süreç

1. Öğrencilere kaynaklardan fıkhi hüküm çıkarma ilkeleri ile ilgili bir etkinlik yapılacağı bildirilir.
2. Öğrencilere bu etkinlikle nasıl bir sonuca ulaşmak istendiği açıklanır.
3. Ek-1 öğrenci sayısı kadar çoğaltılır veya tahtaya yansıtılır.
4. Öğrencilerden metni okumaları ve soruların cevaplarını bulmaları istenir.
5. Metnin okunması ve soruların cevaplanması için öğrencilere verilen süre sonunda gönüllü öğrencilerin cevapları sınıfta okutularak etkinlik tamamlanır.
6. İsteyen öğrencilerin etkinlik kâğıdı sınıf panosunda sergilenir.

Değerlendirme Soru ve cevaplarla kazanımın gerçekleşip gerçekleşmediği kontrol edilir.

Aşağıdaki soruları metinden yararlanarak cevaplayınız.

Fıkıh usulünde kıyas, "hakkında açık hüküm bulunmayan bir meselenin hükmünü, aralarındaki ortak özelliğe veya benzerliğe dayanarak hükmü açıkça belirtilen meseleye göre belirlemek" anlamına gelir.

Kıyas, deliller hiyerarşisinde kitap, sünnet ve icmâdan sonra dördüncü sırada yer alır. Bu sıralama kıyasın, ancak kendinden önceki üç delilde karşılaşılan hadisenin hükmüne ilişkin bir belirleme bulunmaması durumunda gündeme gelen şerî bir hüccet olduğu imasını içinde taşır. Kıyas, bazen sırf re'y ve akla dayalı bir delil olarak nitelendirilmekle birlikte bu onun nas karşısında bağımsız, alternatif bir delil olduğu anlamına gelmez. Kıyasın meşruluğunun aklî gerekçelerle değil sırf naklî olan kitap ve sünnet sayesinde ispat edilmesi, yine kıyas işleminin yapılabilmesi için kitap veya sünnetten bir asla dayanmanın zorunlu oluşu onun nakil bağımlı bir delil olduğunu gösterir.

Kıyasa genellikle fıkıh usulü kitaplarında geçen, Şafii'nin de verdiği şu örneği gösterebiliriz. Kur'an-ı Kerim'de "hamr" ın (şarap) haram olduğu hükmü yer almış ve Allah'ın (c.c.) şarabı niçin haram kıldığı da aynı ayette belirtilmiştir: "Ey iman edenler! Şarap, kumar, dikili taşlar ve şans okları, birer şeytan işi pisliktir. Onlardan kaçının..." (Mâide suresi, 90. ayet.) Şarap içmenin haramlık hükmünü, bu nass göstermektedir. Buradaki haram olmanın sebebi ise sarhoş etmesidir. Bu nedenin bulunduğu her içki, hükümde şarapla aynı şekilde haram kabul edilir.

(bk. Yunus Apaydın, "Kıyas", DİA, C 25, s. 529-539; Hüseyin Çaldak, "Kıyas'ın Mantıkta ve İslami İlimlerde Kullanım Biçimi", C.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi, 2007, S 11, s. 235-262.)

1. Yukarıdaki metinde aşağıdakilerden hangisine değinilmemiştir?

A) Kıyasın fıkhi deliller arasındaki konumuna
B) Kıyas delilinin tanımına
C) Kıyas metodunun uygulaması ile ilgili bir örneğe
D) Kıyas metodunun Kur'an ve sünnete bağlı bir metot olduğuna
E) Kıyası delil olarak kabul etmeyenlerin gerekçelerine

2. Verilen metinden;

I. Kıyasın ilk ortaya çıkışındaki manasının anlaşılması, büyük ölçüde kıyasa yüklenen işlevin belirlenmesine bağlıdır.
II. Kıyas işleminin yapılabilmesi için akli deliller yeterlidir.
III. Kıyas yapılacak iki olay veya konu arasında ortak özellikler ve benzerlikler olması gerekir.
IV. Kıyas hakkında açık bir hüküm olmayan bir mesele üzerinde uygulanır.
V. Kıyas nakli delillere alternatif bir delil olarak kullanılabilir.

hangilerine ulaşılabilir?

A) I ve II
B) II ve V
C) III ve IV
D) I, II ve III
E) I, III ve V

Kazanım: Kaynaklardan fıkhi hüküm çıkarma ilkelerini kavrar.

Süreç

1. Öğrencilere kaynaklardan fıkhi hüküm çıkarma ilkeleri ile ilgili bir etkinlik yapılacağı bildirilir.
2. Öğrencilere bu etkinlikle nasıl bir sonuca ulaşmak istendiği açıklanır.
3. Ek-1 öğrenci sayısı kadar çoğaltılır veya tahtaya yansıtılır.
4. Öğrencilerden fıkhi hüküm çıkarma yöntemleri ile ilgili örneklerin hangi yönteme ait olduğunu bulmaları ve yöntemlerin başındaki harfi cümlelerin başındaki kısma yazarak eşleştirmeleri istenir.
5. Verilen süre sonunda gönüllü öğrencilerin cevapları söylemesi ile etkinlik sonlandırılır.
6. İsteyen öğrencilerin etkinlik kâğıdı sınıf panosunda sergilenir.

Değerlendirme Soru ve cevaplarla kazanımın gerçekleşip gerçekleşmediği kontrol edilir.

EŞLEŞTİRME

ETKİNLİK 14

15 dk.

EK-1

Aşağıdaki fıkhi hüküm çıkarma yöntemleri ile ilgili örneklerin hangi yönteme ait olduğunu bulup başındaki harfi ilgili kısma yazarak eşleştiriniz.

A Şer'u Men Kablena	B Mesâlih-i Mürsele	C İstishab	D Kitap	
E Kıyas	F Sedd-i Zerâi	G İstihsan	H Sünnet	

1. Kenevir bitkisi uyuşturucu için de kullanıldığından bu bitkinin ve tohumlarının üretimi kontrol altına alınabilir. Balık avlamak aslında helal bir eylemdir. Fakat balık neslinin tükenmesine sebep oluyorsa bazı mevsimlerde balık avı yasaklanabilir.

2. Hz. Peygamber'in çiğ soğan ve sarımsak yendikten sonra toplum içine çıkılmasını yasaklamasına, kirli çoraplı ya da terli olarak bulunmak da dâhil edilebilir.

3. Kur'an'da diğer kavimler hakkında ortaya konulan hükümlerden nesih edilenler bağlayıcı değildir. Yürürlükte olduğuna dair delil bulunan hükümler ise bağlayıcıdır. Örneğin Bakara suresi 183. ayetinde "Ey iman edenler Allah'a karşı gelmekten sakınmanız için oruç, sizden öncekilere farz kılındığı gibi size de farz kılındı." şeklinde ifade edilen oruç ibadeti yürürlüktedir ve bağlayıcı bir hükümdür.

4. Hz. Peygamber'in fıtır sadakasını emretmesi, yırtıcı ve zehirli hayvanların etinin yenmesini haram kılması, anne yoksa nineye mirastan pay vermesi, başkasının alışverişi üzerine alışveriş yapmayı yasaklaması gibi hükümlerdir.

5. Bütçedeki gelirler, giderleri karşılamıyorsa kamu yararı için devlet ilave vergiler koyabilir. Yol güvenliği yoksa kişilerin maslahatı için seyahati engelleyebilir. Genel sağlığı koruma maslahatının bir gereği olarak koruyucu hekimlik tedbirlerine başvurabilir.

6. Kendisinden uzun süre haber alınamayan ve ölüp ölmediğine dair bilgi de bulunmayan kişinin kaybolmadan önce edindiği haklar korunur ve malı mirasçılarına dağıtılmaz. Uzun zamandan beri bir malı elinde bulunduran kimse, başka birisi çıkıp kendisine ait olduğunu ispat etmedikçe bu malın sahibi sayılır.

7. Unutarak yiyip içen kimsenin orucunun bozulmaması bu yöntem yoluyla sabittir. Genel kurala göre orucun bozulması gerekir. Ancak Peygamberimiz (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: "Oruçlu iken unutarak yiyip içen kimse orucunu tamamlasın. Zira onu Allah yedirip içirmiştir." (Buhârî, Savm, 26.)

8. Haksız kazancın haram olması, önemli işlerde istişare edilmesi, sözleşmelere bağlı kalınması ve sorumluluğun kişisel olması gibi hükümler, Kur'an-ı Kerim'de yer alan genel prensiplerden bazılarıdır. Yalan söylemenin, içki içmenin, yalan yere şahitlik yapmanın haram olması ve miras ile ilgili Kur'an'ın hükümleri ise detay sayılabilecek hükümlerdendir.

ÜNİTE

4

İBADAT

İÇİNDEKİLER

4. Ünite İbadat

1. KAZANIM: Ezanın teşri hikmetini ve ezanla ilgili fıkhi hükümleri açıklar.

1. Etkinlik: Oku-Yorum 2
2. Etkinlik: Boşluk Doldurma 5

2. KAZANIM: Namazın farziyetini ve önemini fıkhi deliller ile temellendirir.

3. Etkinlik: Düzenleyelim 8
4. Etkinlik: Oku-Yorum 11

3. KAZANIM: Namaz ile ilgili fıkhi hükümleri açıklar.

5. Etkinlik: Sarmal Bulmaca 13
6. Etkinlik: Eşleştirme 16

4. KAZANIM: Cemaatle namaz ve imamet ile ilgili fıkhi hükümleri kavrar.

7. Etkinlik: Eşleştirme 18
8. Etkinlik: Bulalım 20

5. KAZANIM: Zekât farziyetini ve önemini fıkhi deliller ile temellendirir.

9. Etkinlik: Oku-Yorum 22
10. Etkinlik: Kompozisyon Yazalım 24

6. KAZANIM: Zekât ve sadaka ile ilgili kavram ve hükümleri açıklar.

11. Etkinlik: Bulalım 26
12. Etkinlik: Oku-Bul-Doldur 29

7. KAZANIM: Orucun farziyetini ve önemini fıkhi deliller ile temellendirir.

13. Etkinlik: Mozaik Bulmaca 33
14. Etkinlik: Oku-Yorum 36

8. KAZANIM: Oruç ile ilgili kavram ve hükümleri açıklar.

15. Etkinlik: Çengel Bulmaca 38
16. Etkinlik: Bil Bakalım 41

İÇİNDEKİLER

9. KAZANIM: Haccın farziyetini ve önemini fıkhi deliller ile temellendirir.

17. Etkinlik: Fikrini Söyle İbadat 44
18. Etkinlik: Düşün-Bul 46

10. KAZANIM: Hac ve umre ile ilgili fıkhi hükümleri açıklar.

19. Etkinlik: Düşün-Bul 48
20. Etkinlik: Çengel Bulmaca 51

11. KAZANIM: Kurban ile ilgili delil ve hükümleri açıklar.

21. Etkinlik: Düşün-Bul 54
22. Etkinlik: Yazı-Yorum 56

12. KAZANIM: Cihatla ilgili temel kavram ve hükümleri açıklar.

23. Etkinlik: Sıra Sende 58
24. Etkinlik: Oku-Yorum 60

13. KAZANIM: Cihat ibadetini ayetler ışığında açıklar.

25. Etkinlik: Düşün-Bul 62
26. Etkinlik: Eşleştirme 65

10 FIKIH

ETKİNLİK 1

4. Ünite: İbadat

15 dk.

DİN ÖĞRETİMİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Kazanım: Ezanın teşri hikmetini ve ezanla ilgili fıkhi hükümleri açıklar.

Süreç

1. Öğrencilere ezanın teşri hikmeti ile ilgili bir etkinlik yapılacağı bildirilir.
2. Öğrencilere bu etkinlikle nasıl bir sonuca ulaşmak istendiği açıklanır.
3. Ek-1 öğrenci sayısı kadar çoğaltılır veya tahtaya yansıtılır.
4. Bir öğrencinin sınıfta sesli bir şekilde metni okuması sağlanır.
5. Öğrencilerden metin ile ilgili soruları cevaplandırmaları istenir.
6. Verilen süre sonunda gönüllü öğrencilere söz hakkı verilerek etkinlik sonlandırılır.

Değerlendirme Soru ve cevaplarla kazanımın gerçekleşip gerçekleşmediği kontrol edilir.

Aşağıdaki metni okuyarak soruları cevaplayınız.

"Medine'ye hicretin akabinde Müslümanlar mutludurlar artık. Dinlerini huzur içinde yaşayabilecekleri, inançlarını gizlemeye gerek duymayacakları bir ortamdadırlar. Kendilerine özgü bir mabetleri, ibadette yönelecekleri bir kıbleleri vardır. Mescidde bir araya gelerek namazlarını birlikte kılabilmekte, ilahî vahyin öğretilerini yaşayıp Resulullah (s.a.v.)ile her daim hemhâl olabilmektedirler. Ancak onları meşgul eden başka bir mesele daha vardır. Namaz vaktinin girdiğini bilme ve mescitte oluşan cemaate yetişerek bir arada namaza durma konusunda aksaklık söz konusu olmaktadır. İslam'ı daha iyi, daha özgür öğrenebilmek ve yaşayabilmek için Medine'de toplanan sahabe, ilk zamanlarda tahmini olarak bir araya gelerek namaz vaktini tespit edip, cemaat oluşturuyorlardı. Namazın tam olarak ne zaman kılınacağını her zaman kestiremiyorlardı. Bazıları geç kalıyor, bazıları erken gelip bekliyordu. Nüfus arttıkça bu husus daha büyük bir mesele hâline gelmişti.

Hz. Peygamber, yine ashabıyla namaz vaktinin girdiğini cemaate nasıl duyurabilecekleri hususunda istişarede bulunduğu bir toplantıda herkesin görüşünü aldı. Onları büyük bir ciddiyetle dinledi. Ashab, gerek eski dinlerindeki tecrübelerine ve gerekse çevrelerinden edindikleri bilgilere ve gördükleri uygulamalara bakarak çeşitli önerilerde bulundular. Kimi çan çalınabileceğini söylerken, kimisi de boru ile çağrıda bulunalım diyordu. Hatta bazıları, Mecusilerle özdeşleşen ateş yakmayı ve bunu namaza davet işareti olarak kullanmayı bile gündeme getirmişti. Ancak, iyi niyetle ileri sürülen bu görüşlerin hepsi bir başka dinin mensuplarınca kullanılmaktaydı. Çan Hıristiyanlar tarafından, boruya üflemek Yahudiler tarafından, ateş ise Mecusiler tarafından dinî birer sembol olarak kullanılıyordu. Bunlar, özgün bir İslam toplumunun şiarı olarak kullanılamazdı.

Hz. Peygamber de sahabiler de düşünceliydi. Üzülenler arasında birisi vardı ki Sevgili Peygamberimizin üzülmesi ve düşünceli hâli onu daha bir derinden sarsmıştı. O, İkinci Akabe denilen aydınlık gecede bulunmuş, Kutlu Nebi'yi her pahasına koruyacaklarına dair söz verip Medine'ye davet eden, Kur'an'ın 'İslam'a ilk önce girenler' diye adlandırdığı ve Allah'ın kendilerinden razı olduğu (bk. Tevbe suresi, 100. ayet.) kimselerden olmuştu. O, Medineli Hazrec kabilesinden bir ensârî olan Abdullah b. Zeyd idi. Abdullah b. Zeyd, fikir yorgunluğu ve gönül ıstırabıyla uykuya daldığı bir gece rüyasında üzerinde yeşil elbise bulunan birinin yanına geldiğini gördü. Adamın elinde bir nâkus (çan) vardı. Ona 'Elindeki çanı bana satar mısın?' dedi. O da 'Ne yapacaksın?' diye sordu. Abdullah (r.a.) 'Namaza davet için çalacağım.' dedi. O kişi 'Öyleyse ben sana bundan daha hayırlı bir şey tarif edeyim mi?' dedi. Abdullah 'O ne ola ki?' diye sorunca adam, mescidin üzerine dikilip yüksek sesle: 'Allahu Ekber...' diye başlayarak ezanı bütünüyle okudu. Sonra biraz durdu; ezan cümlelerini bir daha okudu. Aynı kelimeleri tekrar etti. Ama sonuna doğru iki defa 'Kad kâmeti's-salâh' diyerek ilavede bulundu. Abdullah (r.a.) uyandığında, her bir şeyi en ince detayına kadar hatırlıyordu. Bir başka huzur kaplamıştı tüm benliğini. Bir daha uyuyamadı. Nasıl uyusundu ki! Günlerdir Müslümanların aradığı, Hz. Resul'ün ıstırap içinde kaldığı bir hususta yeni ve kabul edilebilir bir teklifi vardı artık. Yüreği kıpır kıpır olmuştu. Nihayet içine sinen ve diğerlerinin de benimseyeceği bir kutsal çağrı vasıtası bulunmuştu. Acaba bu işe Resulullah (s.a.v.) ne diyecekti?

Sabahı zor etmişti Abdullah (r.a.). Daha gece denilebilecek bir vakitte, herkesten önce Resûl-i Ekrem'in yanına koştu. Namaz için toplanma çağrısı yapılmamış ve henüz namaz kılınmamıştı. 'Ya Resulallah! Ben rüyamda bir şey gördüm, sanki uyanık gibiydim' diyerek gece olup biteni anlatmaya başladı: 'Ben uyku ile uyanıklık arasında iken bir de baktım ki, birisi geldi bana şu ezanı öğretti.' dedi ve benliğine kazınan huzura çağrının lafızları ağzından dökülüverdi.

Abdullah (r.a.) bunları nefes nefese anlatırken bir şey dikkatini çekti. O, ne kadar heyecanlı ve ne kadar yüreği yerinden fırlayacak gibiyse, Allah Resulü (s.a.v.) de o denli sakin ve dingindi. Sanki Abdullah'ı (r.a.) bekliyordu; bu kutsal sözleri onun getireceğini biliyor gibiydi. Hayret verici bu durumu düşünürken Abdullah b. Zeyd, Hz. Peygamber'in şu buyruğuyla kendine geldi: 'Bu hak bir rüyadır inşallah. Hemen Bilâl ile beraber kalk, gördüklerini ona öğret de ezanı o okusun. Çünkü onun sesi seninkinden daha gür ve güzeldir.'

Hz. Peygamber, Abdullah b. Zeyd'in rüyasını tasdik, teklifini kabul ve ezanını takrir etmişti. Abdullah (r.a.) çok mutlu olmuştu. Ne büyük bir şerefti ki bu, kıyamete kadar baki kalacak ezanla birlikte onun da adı anılacaktı. Ezan denildiğinde ondan bahsedilmeden geçilmeyecekti. Artık Abdullah b. Zeyd, sâhibü'l-ezân olmuştu. Tarih bundan sonra onu böyle yâd edecekti: Ezanın sahibi Abdullah.

Abdullah (r.a.), ezanı Hz. Bilâl'e öğretti. Hz. Bilâl yeryüzünün ilk ezanını okumak için kalktı ve tatlı gür sesiyle haykırdı: 'Allahu Ekber... Allahu Ekber...' Medine, muhteşem bir tabloya daha sahne oluyordu. Müslümanların simge çağrısı ezan ilk defa okunuyordu... İlk defa... Hz. Bilâl ezan okuyordu. Sabahın bu taze vaktinde, goncaların açtığı bu vakitte, tatlı bir huzur atmosferi oluşuvermişti. Orada hazır bulunanlar huşu ve heyecan içinde dinliyor, evlerinde bulunanlar ise, merak ve hayranlıkla bu sesin ne olduğunu anlamaya çalışıyordu. Sanki Medine, sabahın bu vaktinde zikre durmuş gibi ufkun her yerinde ezan yankılanıyordu."

(bk. Ömer Özpınar, Ezanı Anlamak, DİB Yayınları, Ankara 2012, s. 11-14.)

1. Müslümanları namaza çağırmak için önerilen teklifler nelerdir ve bunlar niçin uygun görülmemiştir?

.....

.....

.....

.....

2. Ezan sesi duyduğunuzda neler hissediyorsunuz? Arkadaşlarınızla paylaşınız.

.....

.....

.....

.....

DİN ÖĞRETİMİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Kazanım: Ezanın teşri hikmetini ve ezanla ilgili fıkhi hükümleri açıklar.

Süreç

1. Öğrencilere ezanla ilgili fıkhi hükümler konusunda bir etkinlik yapılacağı bildirilir.
2. Öğrencilere bu etkinlikle nasıl bir sonuca ulaşmak istendiği açıklanır.
3. Ek-1 öğrenci sayısı kadar çoğaltılır veya tahtaya yansıtılır.
4. Öğrencilerden verilen cümlelerdeki boşlukları uygun kelimelerle doldurmaları istenir.
5. Boşluklarda ölçmenin güvenirliğinin düşmemesi için yardımcı fiiller, kelime ekleri kullanılmamıştır.
6. Verilen süre sonunda gönüllü öğrencilerin cevapları söylemesi ile etkinlik sonlandırılır.
7. İsteyen öğrencilerin etkinlik kâğıdı sınıf panosunda sergilenir.

Değerlendirme Soru ve cevaplarla kazanımın gerçekleşip gerçekleşmediği kontrol edilir.

BOŞLUK DOLDURMA

ETKİNLİK 2

15 dk.

EK-1

DİN ÖĞRETİMİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Aşağıdaki cümlelerdeki boşlukları verilen kelimelerden uygun olanları ile doldurunuz. Boşluklar için verilen anahtar kelimelerde ölçmenin güvenirliğinin düşmemesi için yardımcı fiiller, kelime ekleri kullanılmadığını dikkate alınız.

kâmet	Hz. Ömer	müezzin	Arapça	müstehap	birinci
Mekke	Bilal-i Habeşî	farz	icma	ezan	namaz
beşinci	sünnet	abdest	kıble	Medine	

1. Sözlükte ..... kelimesi; bildirmek, duyurmak, çağrıda bulunmak, ilan etmek anlamlarına gelir.
2. Ezan, ... namazların vaktinin girdiğini bildirmek için okunan belli sözlere denir.
3. Namaz, ... döneminde farz kılınmış ezan ise hicri ..... yıldan itibaren okunmaya başlanmıştır.
4. İlk ezan, ... tarafından sabah namazında yüksekçe bir evin damında okunarak uygulamaya konulmuştur.
5. Ezan; Kur'an, ... ve ..... ile sabittir.
6. İslam'ın en önemli şiarlarından sayılan ezanı ve ..... bir bölge halkının tamamen terk etmesi doğru değildir.
7. Dünyanın her yerinde ezan, Peygamberimizin (s.a.v.) öğrettiği şekilde ..... olarak okunur.
8. Kâmet, farz ..... başlanacağını bildirir.
9. Namaz için ezan okuyan ve kâmet getiren kimseye ..... denir.
10. Müezzinin ezan okurken ..... olması; ayakta, yüksek yerde ve ..... dönük bir şekilde şehadet parmaklarını kulak deliğine veya üstüne koyarak dikkatli, doğru ve yavaş yavaş okuması; "Hayye ale's-salâh" derken yüzü sağa, "Hayye ale'l-felâh" derken sola çevirmesi, ezan bitimine kadar başka kelam konuşmaması .....

CEVAP ANAHTARI

1. Sözlükte **ezan** kelimesi; bildirmek, duyurmak, çağrıda bulunmak, ilan etmek anlamlarına gelir.
2. Ezan, **farz** namazların vaktinin girdiğini bildirmek için okunan belli sözlere denir.
3. Namaz, **Mekke** döneminde farz kılınmış ezan ise hicri **birinci** yıldan itibaren okunmaya başlanmıştır.
4. İlk ezan, **Bilal-i Habeşî** tarafından sabah namazında yüksekçe bir evin damında okunarak uygulamaya konulmuştur.
5. Ezan; Kur'an, **sünnet** ve **icma** ile sabittir.
6. İslam'ın en önemli şiarlarından sayılan ezanı ve **kâmeti** bir bölge halkının tamamen terk etmesi doğru değildir.
7. Dünyanın her yerinde ezan, Peygamberimizin (s.a.v.) öğrettiği şekilde **Arapça** olarak okunur.
8. Kâmet,farz **namaza** başlanacağını bildirir.
9. Namaz için ezan okuyan ve kâmet getiren kimseye **müezzin** denir.
10. Müezzinin ezan okurken **abdestli** olması; ayakta, yüksek yerde ve **kıbleye** dönük bir şekilde şehadet parmaklarını kulak deliğine veya üstüne koyarak dikkatli, doğru ve yavaş yavaş okuması; "Hayye ale's-salâh" derken yüzü sağa, "Hayye ale'l-felâh" derken sola çevirmesi, ezan bitimine kadar başka kelam konuşmaması **müstehaptır.**

DİN ÖĞRETİMİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Kazanım: Namazın farziyetini ve önemini fıkhi deliller ile temellendirir.

Süreç

1. Öğrencilere namazın farziyeti ve önemi ile ilgili bir etkinlik yapılacağı bildirilir.
2. Öğrencilere bu etkinlikle nasıl bir sonuca ulaşmak istendiği açıklanır.
3. Ek-1 öğrenci sayısı kadar çoğaltılır veya tahtaya yansıtılır.
4. Öğrencilerden kelimeleri karışık olarak verilen ayet ve hadisleri düzenlenmeleri, ardından bu ayet ve hadisleri namazın farziyeti ve önemi bağlamında yorumlamaları istenir.
5. Verilen süre sonunda gönüllü öğrencilerin cevapları söylemesi ile etkinlik sonlandırılır.
6. İsteyen öğrencilerin etkinlik kâğıdı sınıf panosunda sergilenir.

Değerlendirme Soru ve cevaplarla kazanımın gerçekleşip gerçekleşmediği kontrol edilir.

DÜZENLEYELİM

ETKİNLİK 3

15 dk.

EK-1

Aşağıda kelimeleri karışık olarak verilen ayet ve hadisleri düzenleyerek altta yer alan boşluklara yazınız. Bulduğunuz ayet ve hadisleri namazın farziyeti ve önemi bağlamında yorumlayınız.

Rabbinin | anıp | mutluluğa | kötülüklerden
ermiştir | kendisini | adını | kılan
namaz | arındıran

.....
.....

(A'lâ suresi, 14-15. ayetler.)

bir | vakitleri | farzdır | şüphesiz
müminlere | belli | namaz

.....
.....

(Nisâ suresi, 103. ayet.)

Rabbine | yakın | en | olduğu
secdedir | yer | kulun

.....
.....

(Müslim, Salât, 215.)

eden | bilerek | Resulü'nün | terk
ve | kalkar | namazı | kimseden
koruması | Allah

.....
.....

(Ahmed b. Hanbel, Müsned, C 5, s. 238.)

CEVAP ANAHTARI

"Kendisini kötülüklerden arındıran, Rabbinin adını anıp namaz kılan mutluluğa ermiştir."
(A'lâ suresi, 14-15. ayetler.)

"... Şüphesiz namaz müminlere vakitleri belli bir farzdır."
(Nisâ suresi, 103. ayet.)

"Kulun Rabbine en yakın olduğu yer secdedir..."
(Müslim, Salât, 215.)

"Bilerek namazı terk eden kimseden Allah ve Resulü'nün koruması kalkar."
(Ahmed b. Hanbel, Müsned, C 5, s. 238.)

DİN ÖĞRETİMİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Kazanım: Namazın farziyetini ve önemini fıkhi deliller ile temellendirir.

Süreç

1. Öğrencilere namazın önemi ile ilgili bir etkinlik yapılacağı bildirilir.
2. Öğrencilere bu etkinlikle nasıl bir sonuca ulaşmak istendiği açıklanır.
3. Ek-1 öğrenci sayısı kadar çoğaltılır veya tahtaya yansıtılır.
4. Öğrencilerden metni okumaları ve soruları cevaplamaları istenir.
5. Verilen süre sonunda gönüllü öğrencilerin cevapları söylemesi ile etkinlik sonlandırılır.
6. İsteyen öğrencilerin etkinlik kâğıdı sınıf panosunda sergilenir.

Değerlendirme Soru ve cevaplarla kazanımın gerçekleşip gerçekleşmediği kontrol edilir.

Aşağıdaki metni okuyarak soruları cevaplayınız.

"İmandan sonra en faziletli amel sayılan ve kelime-i şehâdetten sonra İslam'ın en önemli rüknü olan namazın aynı zamanda mükemmel bir dua niteliğinde olduğu söylenebilir. Belli davranışlar ve özel rükünlerle Allah'a (c.c.) kulluk etmenin ifadesi olan namazın dış görünüşü birtakım şekiller ve zikirden ibaret olmakla birlikte gerçek mahiyeti yaratıcıya yakarmak, O'nunla konuşmak ve O'na yakınlaşmaktır. Namaz kişinin bedeni, dili ve kalbiyle, kısaca bütün varlığıyla Allah'a (c.c.) yönelmesi hâlidir. Bu özelliğinden dolayı bütün ibadetlerin özü sayılmıştır.

Bütün ibadetlerin esasını teşkil eden Allah'ı (c.c.) anmanın en güzel şekli namazdır. Nitekim bir âyette, 'Beni anmak için namaz kıl.' (Tâhâ 20/14) buyrulmuştur. Günün belirli vakitlerinde yerine getirilmesi gereken namaz, günlük hayatın yoğun meşguliyetleri içinde kişinin Allah'ı (c.c.) hatırlamasını ve Allah'ın (c.c.) yaptıklarından haberdar olduğunu fark etmesini sağladığı gibi ona Allah'ı (c.c.) unutturacak durumlara karşı koruyucu bir siper vazifesi görür. Diğer taraftan namaz Allah'ın (c.c.) ihsan ettiği nimetlere karşı kulun şükrünün bir ifadesidir.

Namaz Allah Teâlâ ile kul arasındaki ilişkiyi bir ömür boyu amelî olarak sürdüren, insanın eylemlerini dinî ve ahlâkî hükümler çerçevesinde geliştirmesine yardımcı olan bir ibadettir. Nitekim Kur'an-ı Kerim'de namazın ahlaki tesirlerine ve kötülüklere karşı koruyucu özelliğine işaret edilerek, 'Şüphesiz namaz hayâsızlıktan ve kötülükten meneder.' buyurulur (el-Ankebût 29/45). Namaza devam edildikçe genellikle kötülüklere ve günahlara karşı koyma duygusu gelişir. Böylece kişi büyük günahlardan uzaklaşmaya başlar, alıştıklarından pişmanlık duyarak tövbe etmeye yönelir."

(bk. M. Kâmil Yaşaroğlu, "Namaz", DİA, C 32, s. 350-357.)

1. Verilen metinde namaz ile ilgili;

I. Sünnet ve adapları namazdaki fiillerin belli bir düzen içinde yerine getirilmesini sağlar.
II. Kişinin bütün varlığı ile Allah'a (c.c.) yönelmesidir.
III. Kişinin günahlardan uzaklaşmasını ve işlediği günahlardan tövbe etmesini sağlar.
IV. İslam'ın ilk dönemlerinden itibaren mevcuttur.
V. Günlük hayatın yoğunluğu içinde kişinin Allah'ı (c.c.) hatırlamasını sağlar.
VI. Tek başına kılınması mümkün olmakla birlikte cemaatle kılınan namaz daha faziletlidir.

bilgilerinden hangilerine ulaşılabilir?

A) I ve IV
B) III ve V
C) II, III ve V
D) III, IV ve VI
E) II, IV, V ve VI

2. Namaz kılmanın sizin hayatınızda ne gibi etkileri olmaktadır? Örneklerle açıklayınız.

.....
.....
.....
.....

DİN ÖĞRETİMİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Kazanım: Namaz ile ilgili fıkhi hükümleri açıklar.

Süreç

1. Öğrencilere namaz ile ilgili fıkhi hükümler konusunda bir etkinlik yapılacağı bildirilir.
2. Öğrencilere bu etkinlikle nasıl bir sonuca ulaşmak istendiği açıklanır.
3. Ek-1 öğrenci sayısı kadar çoğaltılır veya tahtaya yansıtılır.
4. Öğrencilerden sarmal bulmacayı verilen ipuçlarından hareketle çözmeleri, daha sonra şifreyi bularak ilgili yere yazmaları istenir.
5. Verilen süre sonunda gönüllü öğrencilerin cevapları söylemesi ile etkinlik sonlandırılır.
6. İsteyen öğrencilerin etkinlik kâğıdı sınıf panosunda sergilenir.

Değerlendirme Soru ve cevaplarla kazanımın gerçekleşip gerçekleşmediği kontrol edilir.

SARMAL BULMACA

ETKİNLİK 5

15 dk.

EK-1

DİN ÖĞRETİMİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Aşağıdaki soruların cevaplarını sarmal bulmacadaki numaralara dikkat ederek yerleştiriniz. Verilen şifreyi bulmacadaki numaraya denk gelen harfi alttaki kutucuğa yazarak bulunuz.

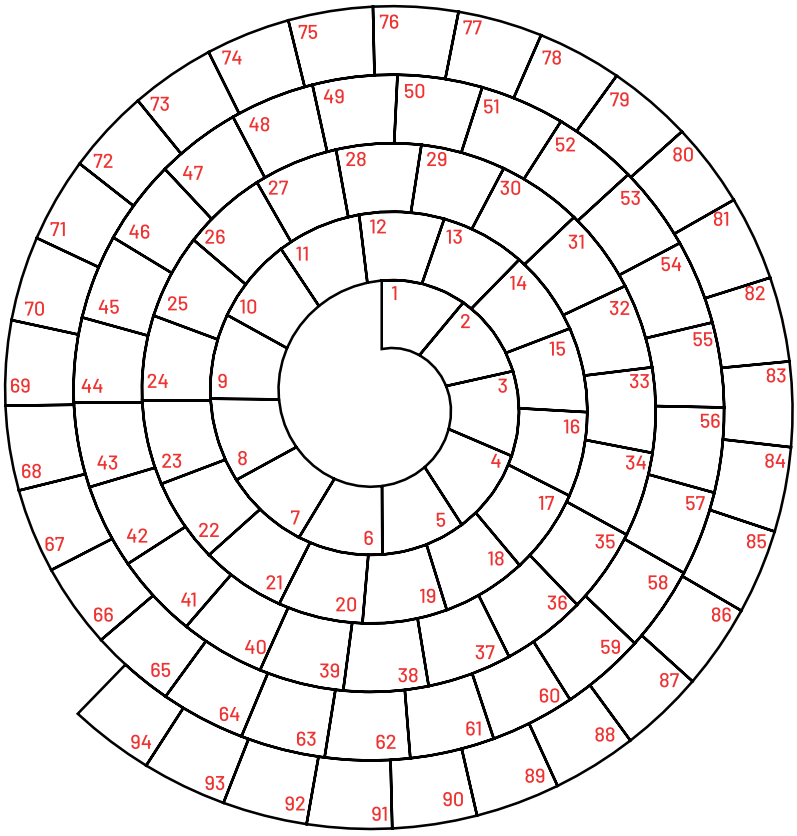

34	80	20	29	
				Z

59	39		78	8
		N		

3	82		19		61	94	42	53
		R		Ğ				

1-15) Namazın dışındaki farzlardandır. Hükmî kirlilikten temizlenmek demektir. Abdest ve gusül ile bu temizlik yapılmış olur.

16-23) Su bulunmadığı veya suyu kullanmaya imkân olmadığı zaman hadesten temizlenmek niyetiyle toprakla veya toprak cinsinden temiz bir şeyle yüz ve kolları mesh etmektir.

24-33) Namaz kılacak kişinin vücudunda örtülmesi gereken yerleri örtmesi demektir.

34-38) Hangi namazı kılacağını bilmek ve bu ibadeti Allah (c.c.) için yapmayı kalben dilemektir.

39-52) "Allahu ekber" diyerek namaza başlamaktır.

53-56) Namazda elleri dizlere koyarak eğilmek ve "sübhane rabbiyel azim" diyecek kadar hareketsiz olarak durmaktır.

57-66) Namazın sonunda "Tahiyyat duasını" okuyacak kadar bir süre (teşehhüd miktarı) oturup beklemektir.

67-78) Namazın farzlarının geciktirilmesi, vaciplerin ise geciktirilmesi ve terk edilmesi sebebiyle gerekir. Gerekli durumlarda selam verildikten sonra yapmak Hanefi mezhebinde vacip, diğer mezheplerde sünnettir.

79-94) Ziyaret etme, itikâfta bulunma, ilim öğrenme gibi ibadet amacıyla camiye giren kimsenin oturmadan önce kıldığı iki rekât namazdır.

DİN ÖĞRETİMİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

CEVAP ANAHTARI

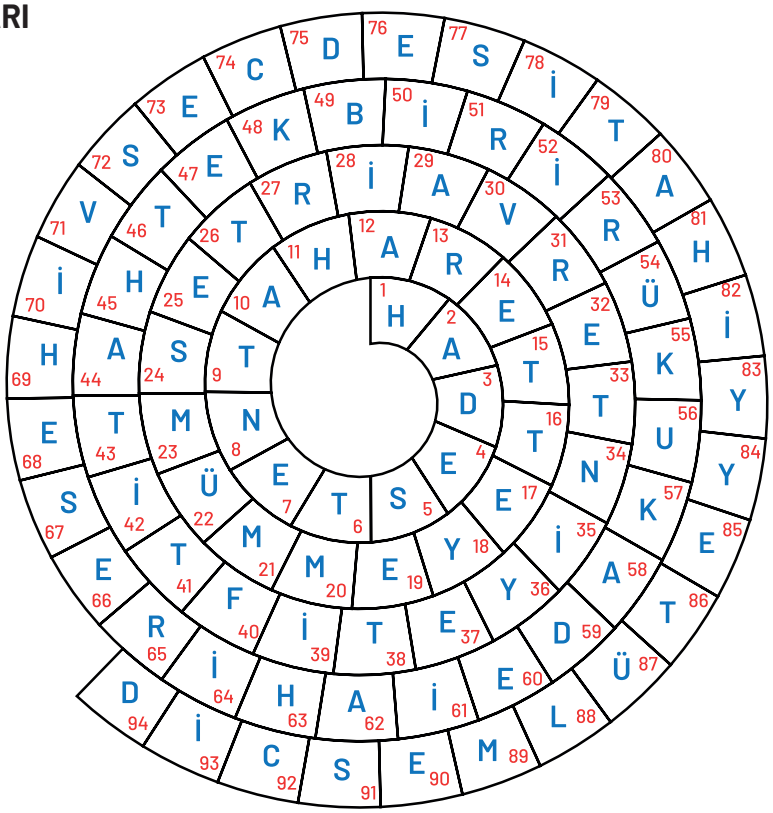

34	80	20	29	
N	A	M	A	Z

59	39		78	8
D	İ	N	İ	N

3	82		19		61	94	42	53
D	İ	R	E	Ğ	İ	D	İ	R

1-15) **HADESTEN TAHARET:** Namazın dışındaki farzlardandır. Hükmî kirlilikten temizlenmek demektir. Abdest ve gusül ile bu temizlik yapılmış olur.

16-23) **TEYEMMÜM:** Su bulunmadığı veya suyu kullanmaya imkân olmadığı zaman hadesten temizlenmek niyetiyle toprakla veya toprak cinsinden temiz bir şeyle yüz ve kolları mesh etmektir.

24-33) **SETRİ AVRET:** Namaz kılacak kişinin vücudunda örtülmesi gereken yerleri örtmesi demektir.

34-38) **NİYET:** Hangi namazı kılacağını bilmek ve bu ibadeti Allah (c.c.) için yapmayı kalben dilemektir.

39-52) **İFTİTAH TEKBİRİ:** "Allahu ekber" diyerek namaza başlamaktır.

53-56) **RÜKÛ:** Namazda elleri dizlere koyarak eğilmek ve "sübhane rabbiyel azim" diyecek kadar hareketsiz olarak durmaktır.

57-66) **KADEİ AHİRE:** Namazın sonunda "Tahiyyat duasını" okuyacak kadar bir süre (teşehhüd miktarı) oturup beklemektir.

67-78) **SEHİV SECDESİ:** Namazın farzlarının geciktirilmesi, vaciplerin ise geciktirilmesi ve terk edilmesi sebebiyle gerekir. Gerekli durumlarda selam verildikten sonra yapmak Hanefi mezhebinde vacip, diğer mezheplerde sünnettir.

79-94) **TAHİYYETÜL MESCİD:** Ziyaret etme, itikâfta bulunma, ilim öğrenme gibi ibadet amacıyla camiye giren kimsenin oturmadan önce kıldığı iki rekât namazdır.

Kazanım: Namaz ile ilgili fıkhi hükümleri açıklar.

Süreç

1. Öğrencilere namazla ilgili fıkhi hükümler konusunda bir etkinlik yapılacağı bildirilir.
2. Öğrencilere bu etkinlikle nasıl bir sonuca ulaşmak istendiği açıklanır.
3. Ek-1 öğrenci sayısı kadar çoğaltılır veya tahtaya yansıtılır.
4. Öğrencilerden harf ile verilen ifadelerin cümlelerden hangisi ile ilgili olduğunu bulmaları, cümlelerin başında bulunan kısma ilgili ifadenin başındaki harfi yazarak eşleştirmeleri istenir.
5. Verilen süre sonunda gönüllü öğrencilerin cevapları söylemesi ile etkinlik sonlandırılır.
6. İsteyen öğrencilerin etkinlik kâğıdı sınıf panosunda sergilenir.

Değerlendirme Soru ve cevaplarla kazanımın gerçekleşip gerçekleşmediği kontrol edilir.

EŞLEŞTİRME

ETKİNLİK 6

15 dk.

EK-1

Aşağıda verilen kavramları ilgili oldukları cümlenin başına yanlarındaki rakamı yazarak eşleştiriniz.

1 Evvabin Namazı	2 Bayram Namazları	3 Küsuf Namazı	4 Seferîlik
5 Teheccüd Namazı	6 Zelletü'l Kâri	7 İstikbal-i Kıble	8 Necasetten Taharet
9 Kıraat	10 İstihare Namazı	11 Tilavet Secdesi	12 Tevbe Namazı

A Bir işin yapılmasının hayırlı olup olmadığı hususunda kalbin yatışması için iki rekât namaz kılmak ve ardından dua etmektir.

B Bir kimsenin doğup büyüdüğü, yerleştiği veya işi gereği yaşamını sürdürdüğü bir yerden yaklaşık 90 km uzaklıktaki bir yere, 15 günden az kalmak üzere yapmış olduğu yolculuktur.

C Kur'an-ı Kerim'de bulunan 14 secde ayetinden birisini okumak veya duymakla, mükellef tarafından yapılması vacip olan secdeye denir.

D Namazın bozulmasına sebep olan durumlardan biri olup Kur'an-ı Kerim'i anlamı bozulacak şekilde yanlış okumak demektir.

E Bir Müslüman'ın günah işleyince pişman olup pişmanlığını ifade etmek için kıldığı iki rekâtlı mendup namazdır.

F Namazda sadece ayakta (kıyamda) iken Kur'an-ı Kerim'den ayet okumak demektir.

G Güneş tutulduğu zaman cemaatle veya tek başına iki rekât olarak kılınan bir namazdır.

H Namazda kıbleye yani Mekke'de bulunan Kâbe'ye yönelmek demektir.

İ Yatsı namazının ardından bir müddet uyuduktan sonra kalkıp kılınan gece namazına verilen addır. En azı iki, en çoğu sekiz rekâttır.

J Akşam ile yatsı namazı arasında kılınan iki, dört veya altı rekâtlı nafile bir namazdır.

K Namaz kılacak kişinin bedeninde, elbisesinde ve namaz kılacağı yerde kirlilik varsa temizlemesi demektir.

L Ramazan ve Kurban bayramlarında kılınan iki rekâtlık namazdır.

DİN ÖĞRETİMİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Kazanım: Cemaatle namaz ve imamet ile ilgili fıkhi hükümleri kavrar.

Süreç

1. Öğrencilere cemaatle namaz ve imamet ile ilgili bir etkinlik yapılacağı bildirilir.
2. Öğrencilere bu etkinlikle nasıl bir sonuca ulaşmak istendiği açıklanır.
3. Ek-1 öğrenci sayısı kadar çoğaltılır veya tahtaya yansıtılır.
4. Öğrencilerden cemaatle namaz ve imamet ile ilgili harfleri karışık olarak verilen kavramları düzenleyerek önce altlarındaki boşluğa yazmaları, daha sonra ilgili oldukları tanımın başına yazarak eşleştirmeleri istenir.
5. Verilen süre sonunda gönüllü öğrencilerin cevapları söylemesi ile etkinlik sonlandırılır.
6. İsteyen öğrencilerin etkinlik kâğıdı sınıf panosunda sergilenir.

Değerlendirme Soru ve cevaplarla kazanımın gerçekleşip gerçekleşmediği kontrol edilir.

EŞLEŞTİRME

ETKİNLİK 7

15 dk.

EK-1

DİN ÖĞRETİMİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Aşağıda imamet ve cemaatle namaz ile ilgili kavramların harfleri karışık olarak verilmiştir. Öncelikle bunları düzenleyerek altlarındaki boşluğa yazınız. Daha sonra kavramları ilgili oldukları tanımın başına yazarak eşleştiriniz.

A KİDÜRM .....

B UKSMBE .....

C TAMECA .....

D HAKLİ .....

E MAİM .....

F KTAİDİ .....

1. (.....) Namaz kılarken imama uyan kişi veya kişilere denir.

2. (.....) Namaza imam ile beraber başladığı hâlde uyuklama, sıkışıklık gibi sebeplerle imama uymayı tamamen veya kısmen kaçıran kimseye denir.

3. (.....) Cemaatle namaz kılan bir kimsenin imama uyması demektir.

4. (.....) Namaz kılarken cemaatin kendisine uyduğu kişiye denir.

5. (.....) İlk rekâtın rukûsundan sonra imama uyan kişiye denir.

6. (.....) Namazın her rekâtını imam ile beraber kılan kişiye denir.

DİN ÖĞRETİMİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Kazanım: Cemaatle namaz ve imamet ile ilgili fıkhi hükümleri kavrar.

Süreç

1. Öğrencilere cemaatle namaz ve imamet ile ilgili bir etkinlik yapılacağı bildirilir.
2. Öğrencilere bu etkinlikle nasıl bir sonuca ulaşmak istendiği açıklanır.
3. Ek-1 öğrenci sayısı kadar çoğaltılır veya tahtaya yansıtılır.
4. Öğrencilerden A bölümünde bir kimsenin imam olabilmesi için, B bölümünde de imama uyan kişinin namazının geçerli olabilmesi için gerekli şartları bularak işaretlemeleri istenir.
5. Verilen süre sonunda gönüllü öğrencilerin cevapları söylemesi ile etkinlik sonlandırılır.
6. İsteyen öğrencilerin etkinlik kâğıdı sınıf panosunda sergilenir.

Değerlendirme Soru ve cevaplarla kazanımın gerçekleşip gerçekleşmediği kontrol edilir.

A. Aşağıdaki maddelerin içinden bir kimsenin imam olabilmesi için gerekli şartları bulunuz ve ifadelerin başındaki boşluğa tik (✓) işareti koyunuz.

1	Bazı sure ve duaları doğru bir şekilde ezbere okuyabilmesi
2	Müslüman olması
3	Evli olması
4	Özür durumu olmaması
5	Ergen olması
6	Seferî olmaması
7	Akıllı olması
8	Nisap miktarı mala sahip olması
9	Erkek olması
10	Namaz kıldırdığı cemaat ile aynı milletten olması

B. Aşağıdakilerden maddelerin içinden imama uyan kişinin (muktedinin) namazının geçerli olabilmesi için gerekli şartlardan uygun olanlarını bulunuz ve ifadelerin başındaki boşluğua tik (✓) işareti koyunuz.

1.	Muktedi, imamın tekbirlerini duymalı ve arada herhangi bir engel bulunmamalıdır.
2.	Muktedi, imamdan daha yüksek bir yerde olmamalıdır.
3.	Muktedi, imamdan geride durmalıdır.
4.	Muktedi, namaza ve imama uymaya niyet etmelidir.
5.	Muktedi, namaza ilk rekatın rükûsundan önce yetişmiş olmalıdır.
6.	Hanefi, Mâlikî ve Hanbeli mezhebine göre imam ile muktedi aynı namazı kılmalıdır.
7.	İki erkek safı arasında kadın safı olmamalıdır.
8.	İmam ile muktedi arasında makul mesafe olmalıdır.
9.	Muktedinin cemaatin safının dışında namaza durmamış olması gerekir.
10.	İmam lâhik veya mesbuk olmamalıdır.

DİN ÖĞRETİMİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Kazanım: Zekât farziyetini ve önemini fıkhi deliller ile temellendirir.

Süreç

1. Öğrencilere zekâtın farziyeti ve önemi ile ilgili bir etkinlik yapılacağı bildirilir.
2. Öğrencilere bu etkinlikle nasıl bir sonuca ulaşmak istendiği açıklanır.
3. Ek-1 öğrenci sayısı kadar çoğaltılır veya tahtaya yansıtılır.
4. Öğrencilerden metni okumaları ve soruları cevaplamaları istenir.
5. Verilen süre sonunda gönüllü öğrencilerin cevapları söylemesi ile etkinlik sonlandırılır.
6. İsteyen öğrencilerin etkinlik kâğıdı sınıf panosunda sergilenir.

Değerlendirme Soru ve cevaplarla kazanımın gerçekleşip gerçekleşmediği kontrol edilir.

Aşağıdaki metni okuyarak soruları cevaplayınız.

"Sözlükte 'artma, arıtma; övgü ve bereket' manalarına gelen zekât, terim olarak Kur'an'da belirtilen sınıflara sarf edilmek üzere dinen zengin sayılan Müslümanların malından alınan belli payı ifade eder.

Zekâtın, sırf Allah'ın (c.c.) emri olduğu için ifası gereken ve samimi niyeti gerektiren ibadet yönünün yanı sıra bireyde ve toplumda dinî ve ahlakî değerleri yücelten, sosyal yapıyı güçlendiren, ekonomik hayata canlılık getiren birçok yararı vardır. Zekât, Kur'an'ın ifadesiyle fakirin hakkıdır, onu vermek 'tathîr' ve 'tezkiye'yi (Tevbe suresi, 103. ayet.), kişinin maddi ve manevi varlığını temizleme ve arıtmayı sağlar. Zengini cimrilik hastalığından, aşırı mal hırsından kurtarır; ona cömertlik ve kendi alın terinden bir pay verebilme, verilen nimete yine kendi cinsinden şükretme hasleti kazandırır. Toplumda sosyal dayanışmayı güçlendirir, devletin ulaşamadığı ihtiyaç sahiplerine uzanarak kardeşlik duygularını besler, fakiri onurunu incitmeden himayesine alır, sermayenin âtıl kalması yerine yatırıma yönelmesini sağlar."

(bk. Mehmet Erkal, "Zekât", DİA, C 44, s. 207-209.)

1. Verilen metinde aşağıdakilerden hangisine değinilmemiştir?

A) Zekât kelimesinin sözlük anlamına
B) Zekât verilecek sınıfların isimlerine
C) Zekâtın bireysel faydalarına
D) Zekâtın toplumsal faydalarına
E) Zekâtın terim anlamına

2. Verilen metinden zekâtla ilgili;

I. Bütün Müslümanların yükümlü olduğu bir ibadettir.
II. Bireyde şükür duygusunun gelişmesine katkıda bulunur.
III. Samimi bir niyetle yerine getirilmesi gereken bir ibadettir.
IV. Kişinin maddi ve manevi varlığını temizlemesini sağlar.
V. İslam'dan önceki dinlerde de farz olan bir ibadettir.
VI. Toplumsal dayanışmayı güçlendirerek kardeşlik duygusunu besler.
VII. Bir mala zekât düşebilmesi için ona malın üzerinden bir yıl geçmesi gerekir.

bilgilerinden hangilerine ulaşılabilir?

A) II ve III
B) IV ve VI
C) I, V ve VII
D) II, III, IV ve VI
E) III, IV, V ve VII

DİN ÖĞRETİMİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Kazanım: Zekât farziyetini ve önemini fıkhi deliller ile temellendirir.

Süreç

1. Öğrencilere zekâtın önemi ile ilgili bir etkinlik yapılacağı bildirilir.
2. Öğrencilere bu etkinlikle nasıl bir sonuca ulaşmak istendiği açıklanır.
3. Ek-1 öğrenci sayısı kadar çoğaltılır veya tahtaya yansıtılır.
4. Öğrencilerden Ek-1'de verilen ayetlerden yola çıkarak zekâtın önemi, bireysel ve toplumsal faydalarını konu alan bir kompozisyon yazmaları istenir.
5. Verilen süre sonunda gönüllü öğrencilerin kompozisyonlarını okuması ile etkinlik sonlandırılır.
6. İsteyen öğrencilerin etkinlik kâğıdı sınıf panosunda sergilenir.

Değerlendirme Soru ve cevaplarla kazanımın gerçekleşip gerçekleşmediği kontrol edilir.

KOMPOZİSYON YAZALIM

Aşağıda yer alan ayetlerden yola çıkarak zekâtın önemini, bireysel ve toplumsal faydalarını konu eden bir kompozisyon yazınız.

"Onların mallarında muhtaç ve yoksullar için bir hak vardır."

(Zâriyât suresi, 19. ayet.)

"Onların mallarından kendilerini temizleyip tezkiye edeceğin bir sadaka (zekât) al..."

(Tevbe suresi, 103. ayet.)

"Ey iman edenler! Hiçbir alışverişin, dostluğun ve şefaatin olmadığı kıyamet günü gelmeden önce, size rızık olarak verdiklerimizden Allah yolunda harcayın."

(Münâfikûn suresi, 10. ayet.)

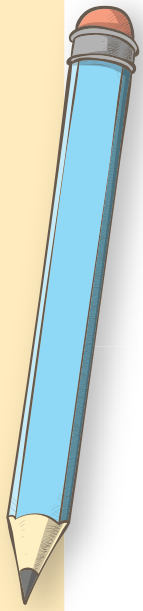

DİN ÖĞRETİMİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Kazanım: Zekât ve sadaka ile ilgili kavram ve hükümleri açıklar.

Süreç

1. Öğrencilere zekât ve sadaka ile ilgili kavram ve hükümler konusunda bir etkinlik yapılacağı bildirilir.
2. Öğrencilere bu etkinlikle nasıl bir sonuca ulaşmak istendiği açıklanır.
3. Ek-1 öğrenci sayısı kadar çoğaltılır veya tahtaya yansıtılır.
4. Öğrencilerden tanımları verilen kavramları bularak altlarında yer alan kısma yazmaları istenir.
5. Verilen süre sonunda gönüllü öğrencilerin cevapları söylemesi ile etkinlik sonlandırılır.
6. İsteyen öğrencilerin etkinlik kâğıdı sınıf panosunda sergilenir.

Değerlendirme Soru ve cevaplarla kazanımın gerçekleşip gerçekleşmediği kontrol edilir.

Aşağıda tanımları verilen kavramları bulup altlarında ayrılan yerlere yazınız.

Bir kişiye zekâtın farz olması için sahip olması gereken ve dinen zengin sayılmak için belirlenen miktara denir.

... ... S ... ...

Zekâta konu olacak olan malın üzerinden bir kamerî yılın geçmesidir.

... ... L - ...
... ... V ... ...

Zekâtı vermeden önce verilecek yerin, ayette geçen sekiz sınıftan biri olması konusunda araştırma yapmaktır.

... ... Î

Ramazanın sonuna yetişen zengin ve hür bir Müslüman'ın fakirlere vermekle yükümlü olduğu sadakadır.

... ... D ... ... - ...
F ... ...

Allah rızası için fakirlere, muhtaç kimselere, karşılıksız olarak verilen şey, yapılan yardım ve harcama, her türlü iyilik demektir.

... A ... ...

Kendisinden yararlanılması mümkün ve câiz olan bir malı, devamlı olarak Allah'ın (c.c.) mülkü kabul etmek ve gelirini Allah rızası için harcamak demektir.

... ... F

Güzel ödünç anlamına gelir. Herhangi bir karşılık beklemeden maddi sıkıntı içinde bulunan bir kimseye borç vermektir.

K ... ...
H ... ...

Kişinin ailesine, akraba ve hısımlarına, diğer insanlara, yoksul ve ihtiyaç sahiplerine maddi yardım yaparak onların ihtiyaçlarını ve geçimlerini sağlamasıdır.

... N ... ...

Kelime anlamı "onda bir" demektir. Fıkhi bir terim olarak toprak ürünlerinden verilen zekât anlamında kullanılır.

Ö ... ...

Dinen zengin sayılan Müslüman'ın sahip olduğu malın bir bölümünü Allah rızası için belirli kişilere karşılıksız olarak vermesi anlamına gelmektedir.

... E ... ...

Bir kimsenin zengin olup olmadığına bakılırken hesap dışı tutulan asli ihtiyaç ve giderlerdir.

... ... - İ
... S ... ...

Zekâtı, ona ehil olanlara vermek yani onların mülkiyetlerine geçirmektir.

T ... ...

CEVAP ANAHTARI

Bir kişiye zekâtın farz olması için sahip olması gereken ve dinen zengin sayılmak için belirlenen miktara denir. **NİSAP**	Zekâta konu olacak olan malın üzerinden bir kamerî yılın geçmesidir. **HAVL-İ HEVELAN**	Zekâtı vermeden önce verilecek yerin, ayette geçen sekiz sınıftan biri olması konusunda araştırma yapmaktır. **TAHARRÎ**
Ramazanın sonuna yetişen zengin ve hür bir Müslüman'ın fakirlere vermekle yükümlü olduğu sadakadır. **SADAKA-İ FITR**	Allah rızası için fakirlere, muhtaç kimselere, karşılıksız olarak verilen şey, yapılan yardım ve harcama, her türlü iyilik demektir. **SADAKA**	Kendisinden yararlanılması mümkün ve câiz olan bir malı, devamlı olarak Allah'ın (c.c.) mülkü kabul etmek ve gelirini Allah rızası için harcamak demektir. **VAKIF**
Güzel ödünç anlamına gelir. Herhangi bir karşılık beklemeden maddi sıkıntı içinde bulunan bir kimseye borç vermektir. **KARZI HASEN**	Kişinin ailesine, akraba ve hısımlarına, diğer insanlara, yoksul ve ihtiyaç sahiplerine maddi yardım yaparak onların ihtiyaçlarını ve geçimlerini sağlamasıdır. **İNFAK**	Kelime anlamı "onda bir" demektir. Fıkhi bir terim olarak toprak ürünlerinden verilen zekât anlamında kullanılır. **ÖŞÜR**
Dinen zengin sayılan Müslüman'ın sahip olduğu malın bir bölümünü Allah rızası için belirli kişilere karşılıksız olarak vermesi anlamına gelmektedir. **ZEKÂT**	Bir kimsenin zengin olup olmadığına bakılırken hesap dışı tutulan asli ihtiyaç ve giderlerdir. **HÂVÂİC-İ ASLİYYE**	Zekâtı, ona ehil olanlara vermek yani onların mülkiyetlerine geçirmektir. **TEMLİK**

Kazanım: Zekât ve sadaka ile ilgili kavram ve hükümleri açıklar.

Süreç

1. Öğrencilere zekât ve sadaka ile ilgili kavram ve hükümler konusunda bir etkinlik yapılacağı bildirilir.
2. Öğrencilere bu etkinlikle nasıl bir sonuca ulaşmak istendiği açıklanır.
3. Ek-1 öğrenci sayısı kadar çoğaltılır veya tahtaya yansıtılır.
4. Öğrencilerden zekât ile ilgili verilen tabloyu inceleyerek eksik olan kısımları uygun bir şekilde doldurmaları istenir.
5. Verilen süre sonunda gönüllü öğrencilerin cevapları söylemesi ile etkinlik sonlandırılır.
6. İsteyen öğrencilerin etkinlik kâğıdı sınıf panosunda sergilenir.

Değerlendirme Soru ve cevaplarla kazanımın gerçekleşip gerçekleşmediği kontrol edilir.

OKU-BUL-DOLDUR

EK-1

Aşağıda zekât ile ilgili bir tablo verilmiştir. Tabloyu inceleyerek eksik olan kısımları uygun bir şekilde doldurunuz.

ZEKÂT				
Kim verir?	**Nelerden verilir?**		**Nisap miktarı nedir?**	**Zekât miktarı nedir?**
Zengin olan her Müslüman		Altın, gümüş, nakit para, ticaret malları	Altın: .... Gümüş: .... Para ve Ticaret Malları:	....
	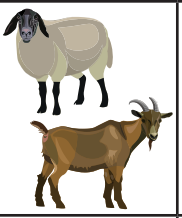	Koyun ve keçi	.....	....
	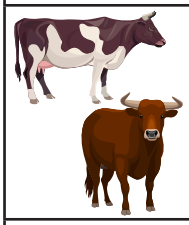	Sığır ve manda	.....	....
		Deve	.....	....
		Toprak ürünleri	.....	....
		Madenler	.....	....

CEVAP ANAHTARI

ZEKÂT				
Kim verir?	**Nelerden verilir?**		**Nisap miktarı nedir?**	**Zekât miktarı nedir?**
Zengin olan her Müslüman		Altın, gümüş, nakit para, ticaret malları	Altın: 20 Miskal (80,18 gr.) Gümüş: 200 Dirhem (595 gr.) Para ve Ticaret Malları: 80,18 gr. altın değerine ulaştığında	1/40 veya %2,5 oranında
		Koyun ve keçi	40 Adet	40-120 arası için 1 koyun veya keçi
		Sığır ve manda	30 Adet	30-40 arası için 2 yaşında bir dana
		Deve	5 Adet	Her beş deve için 1 koyun veya keçi
		Toprak ürünleri	5 Vesk (Yaklaşık bir ton)	Toprak yağmur, nehir, dere, ırmak ve kanallar ile sulanıyorsa 1/10'u, kova, dolap, motor veya ücretle alınan su ile sulanıyorsa 1/20'si verilir.
		Madenler	Yoktur	1/5 oranında

Kazanım: Orucun farziyetini ve önemini fıkhi deliller ile temellendirir.

Süreç

1. Öğrencilere orucun farziyeti ve önemi ile ilgili bir etkinlik yapılacağı bildirilir.
2. Öğrencilere bu etkinlikle nasıl bir sonuca ulaşmak istendiği açıklanır.
3. Ek-1 öğrenci sayısı kadar çoğaltılır veya tahtaya yansıtılır.
4. Öğrencilere bulmacada orucun farziyeti ve önemi ile ilgili bir ayet ve bir hadis bulunduğu bilgisi verilir. Öğrencilerden bulmacanın altında verilen küçük kutuları doğru bir şekilde yerleştirerek bu ayet ve hadisi bulmaları, bulmacanın altında yer alan bölümlere yazmaları, orucun farziyeti ve önemi bağlamında değerlendirmeleri istenir.
5. Verilen süre sonunda gönüllü öğrencilerin cevapları söylemesi ile etkinlik sonlandırılır.
6. İsteyen öğrencilerin etkinlik kâğıdı sınıf panosunda sergilenir.

Değerlendirme Soru ve cevaplarla kazanımın gerçekleşip gerçekleşmediği kontrol edilir.

MOZAİK BULMACA

ETKİNLİK 13

20 dk.

EK-1

DİN ÖĞRETİMİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Aşağıdaki bulmacada orucun farziyeti ve önemi ile ilgili bir ayet ve hadis bulunmaktadır. Bulmacanın altında verilen küçük kutuları doğru bir şekilde yerleştirerek ayet ve hadisi bulunuz.

E	Y	■	İ															
A	H	A	■															
■	S	A	K															
U	Ç	■	S															

E	■	F	A
B	İ	■	S
I	N	D	I
A	Z	A	N

Z	■	K	I	L
E	■	R	A	M
Z	İ	L	E	T
E	■	M	Ü	K

A	N	■	U	M
R	S	A	■	O
İ	Ş	■	G	Ü
N	U	R	■	■

L	I	N	D	I
E	■	F	A	R
■	K	İ	M	S
I	N	■	F	A
R	A	K	■	V

N	A	N	A
N	I	■	A
O	R	U	Ç
E	N	İ	N
R	I	■	A

R	Z	■	K	I
İ	Z	E	■	D
■	■	B	İ	R
■	A	Y	I	N

L	L	A	H	T
■	T	U	T	A
■	G	E	Ç	M
F	F	O	L	U

R	■	A	L	L
E	K	T	E	N
İ	N	■	O	R
K	İ	L	E	R
Ğ	I	■	G	İ

İ	N	E	■	İ
A	F	A	T	I
A	R	A	K	■
■	K	İ	M	S
N	A	H	L	A

D	E	N	L	E
■	G	E	L	M
I	Z	■	İ	Ç
■	Ö	N	C	E

M	A	N	■	E
K	A	R	Ş	I
I	N	M	A	N
İ	Z	D	E	N

MOZAİK BULMACA

EK-1

Bulduğunuz ayet ve hadisi ilgili bölümlere yazarak orucun farziyeti ve önemi bağlamında değerlendiriniz.

1. .....
.....
.....

2. .....
.....
.....

CEVAP ANAHTARI

E	Y	■	İ	M	A	N	■	E	D	E	N	L	E	R	■	A	L	L
A	H	A	■	K	A	R	Ş	I	■	G	E	L	M	E	K	T	E	N
■	S	A	K	I	N	M	A	N	I	Z	■	İ	Ç	İ	N	■	O	R
U	Ç	■	S	İ	Z	D	E	N	■	Ö	N	C	E	K	İ	L	E	R
E	■	F	A	R	Z	■	K	I	L	I	N	D	I	Ğ	I	■	G	İ
B	İ	■	S	İ	Z	E	■	D	E	■	F	A	R	Z	■	K	I	L
I	N	D	I	■	■	B	İ	R	■	K	İ	M	S	E	■	R	A	M
A	Z	A	N	■	A	Y	I	N	I	N	■	F	A	Z	İ	L	E	T
İ	N	E	■	İ	N	A	N	A	R	A	K	■	V	E	■	M	Ü	K
A	F	A	T	I	N	I	■	A	L	L	A	H	T	A	N	■	U	M
A	R	A	K	■	O	R	U	Ç	■	T	U	T	A	R	S	A	■	O
■	K	İ	M	S	E	N	İ	N	■	G	E	Ç	M	İ	Ş	■	G	Ü
N	A	H	L	A	R	I	■	A	F	F	O	L	U	N	U	R	■	■

1. "Ey iman edenler! Allah'a karşı gelmekten sakınmanız için oruç, sizden öncekilere farz kılındığı gibi size de farz kılındı."

(Bakara suresi, 183. ayet.)

2. "Bir kimse, Ramazan ayının faziletine inanarak ve mükâfatını Allah'tan umarak oruç tutarsa o kimsenin geçmiş günahları affolunur."

(Buhârî, Savm, 6; Müslim, Sıyâm, 203.)

Kazanım: Orucun farziyetini ve önemini fıkhi deliller ile temellendirir.

Süreç

1. Öğrencilere orucun farziyeti ve önemi ile ilgili bir etkinlik yapılacağı bildirilir.
2. Öğrencilere bu etkinlikle nasıl bir sonuca ulaşmak istendiği açıklanır.
3. Ek-1 öğrenci sayısı kadar çoğaltılır veya tahtaya yansıtılır.
4. Öğrencilerden metni okumaları ve soruları cevaplamaları istenir.
5. Verilen süre sonunda gönüllü öğrencilerin cevapları söylemesi ile etkinlik sonlandırılır.
6. İsteyen öğrencilerin etkinlik kâğıdı sınıf panosunda sergilenir.

Değerlendirme Soru ve cevaplarla kazanımın gerçekleşip gerçekleşmediği kontrol edilir.

Aşağıdaki metni okuyarak soruları cevaplayınız.

"İslamiyet'te başka oruç çeşitleri de bulunmakla birlikte belirli şartlar çerçevesinde her Müslüman için zorunlu bir ibadet niteliğinde olanı hicretin 2. yılı Şâban ayında (Şubat 624) farz kılınan ramazan orucudur. Ramazan orucunun farz ibadetlerden olduğu kitap, sünnet ve icmâ ile sabittir.

Oruç sayesinde insan ruhen yücelir, yüksek ahlakî erdemlerle bezenir, yıllık bir muhasebeyle kendisine verilen ömrü nasıl geçirdiği hakkında dürüst bir değerlendirme yapma fırsatı bulur, bir yandan sahip olduğu nimetlerin büyüklüğünü daha iyi idrak ederken öte yandan mahrumiyet içinde olanların hâlini düşünüp onları anlama fırsatı bulur ve toplum içinde kendisine düşen görevlerin farkına varır. Bütün bir günü aç ve susuz geçiren kişi iftar vakti yaklaşırken fakir bile olsa sahip olduğu nimetleri daha iyi fark eder, zengin ise kullanılamayan imkânların gerçekte bir güç ve övünç kaynağı olmadığını ve neticede kendisinin de her an elindeki imkânlardan mahrum kalabilecek âciz bir varlık olduğunu daha iyi anlar. Oruç kuvvetli bir sorumluluk bilinci kazandırdığından insanın Allah'a (c.c.), kendisine, ailesine, içinde yaşadığı topluma, başka insanlara, çevreye, evrendeki bütün canlı ve cansızlara karşı sorumlu bir varlık olduğunu kavramasına yardımcı olur. Böylece bireysel gibi görünen bu ibadetin sosyal yönü ve etkileri doğal bir süreç içinde ve güçlü biçimde kendini gösterir. Diğer taraftan orucun ruh ve beden sağlığı üzerinde pek çok olumlu etkiye sahip olduğu bilimsel araştırmalarla ortaya konmuştur."

(bk. İbrahim Kâfi Dönmez, "Oruç", DİA, C 33, s. 416-425.)

1. Verilen metinden;

I. Orucun vakti, tan yerinin ağarmasıyla güneşin batması arasındaki süredir.
II. Oruç yoksulların hâlini anlama fırsatı verir.
III. Orucun hem ruh hem beden sağlığı üzerinde olumlu bir etkiye sahiptir.
IV. Ramazan orucu, hicretin 5. yılı Şaban ayında farz kılınmıştır.
V. Oruç insanın sorumluluk sahibi bir insan olmasına katkıda bulunur.
VI. Ramazan orucu dışında emir veya tavsiye edilmiş başka oruçlar da vardır.

bilgilerinden hangilerine ulaşılabilir?

A) I, II ve III
B) II, III ve V
C) IV, V ve VI
D) I, II, IV ve VI
E) III, IV, V ve VI

2. Oruç tutarken kendinizi nasıl hissediyorsunuz? Oruçluyken nelere dikkat ediyorsunuz? Birkaç cümle ile ifade ediniz.

.....
.....
.....
.....
.....

DİN ÖĞRETİMİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Kazanım: Oruç ile ilgili kavram ve hükümleri açıklar.

Süreç

1. Öğrencilere oruçla ilgili kavramlar konusunda bir etkinlik yapılacağı bildirilir.
2. Öğrencilere bu etkinlikle nasıl bir sonuca ulaşmak istendiği açıklanır.
3. Ek-1 öğrenci sayısı kadar çoğaltılır veya tahtaya yansıtılır.
4. Öğrencilerden bulmacada oruç ile ilgili tanımları verilen kavramları bulmaları istenir.
5. Etkinlik öğrenciler tarafından tamamlanır.
6. Verilen süre sonunda gönüllü öğrencilerin cevapları söylemesi ile etkinlik sonlandırılır.
7. İsteyen öğrencilerin etkinlik kâğıdı sınıf panosunda sergilenir.

Değerlendirme Soru ve cevaplarla kazanımın gerçekleşip gerçekleşmediği kontrol edilir.

ÇENGEL BULMACA

ETKİNLİK 15

15 dk.

EK-1

DİN ÖĞRETİMİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Aşağıdaki bulmacayı çözünüz

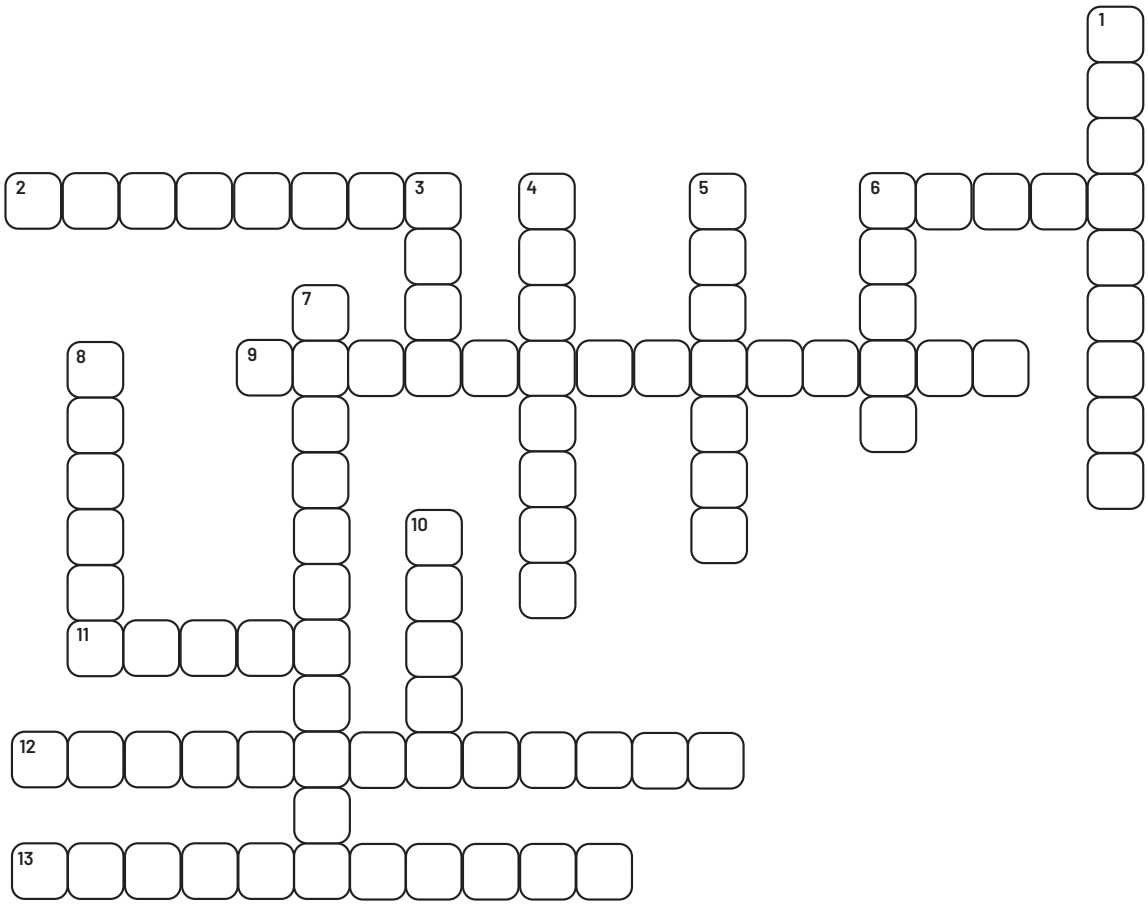

SOLDAN SAĞA

2. Şüpheli gün anlamına gelir. Kamerî ayların sonunu ve başını tespitte ihtilaf edilen gün
6. Orucun başlama vakti olup tan yerinin ağarmaya başladığı zaman
9. Farz olan bir aylık oruç ibadetinden sonra kamerî aylardan şevval ayının birinci, ikinci ve üçüncü günlerinde Müslümanların kutladığı dinî bayram
11. Herhangi bir mazeret sebebiyle Ramazan orucunu tutmayan kimsenin yaşlılık ve hastalığından dolayı hiçbir zaman kaza edebilme ümidi yoksa tutamadığı oruçların yerine geçmek üzere bedel olarak fakirlere para, yemek vs. vermesi
12. Farz ve vacip olan oruçların dışında tutulan oruçlara verilen ad
13. Ramazan orucuna başlamak, bayramı belirlemek gibi durumları tespit etmek için ayın hareketlerini esas alan kamerî takvime göre hilalin gözetlenmesi işlemi

YUKARIDAN AŞAĞIYA

1. Bir kimsenin Allah (c.c.) rızası için tutmayı adadığı bir şarta bağlı olan veya olmayan olmak üzere iki çeşidi olan oruç
3. Zamanında yerine getirilememiş olan dinî görevlerin sonradan yerine getirilmesi için kullanılan kavram
4. Kur'an-ı Kerim'i bir kişinin okuyup diğer insanların Mushaf'tan takip etmesi şeklinde birlikte hatim yapılmasına verilen ad
5. Yerine getirilmeyen bir ibadeti, işlenen bir günahı veya yapılan bir hatayı telafi etmek amacıyla yapılması gereken mali veya bedenî ibadet
6. Akşam olunca güneşin batmasıyla orucun açılmasına verilen ad
7. Kur'an-ı Kerim'in indirildiği, Ramazan ayının 27. gecesine tekâbül ettiği düşünülen mübarek gecenin adı
8. Ramazan ayının son on gününde ibadet niyetiyle bir insanın, belli kurallara uyarak zamanını bir mescidde geçirmesi
10. İmsak vaktinden önce oruca hazırlık amacıyla kalkılan vaktin adı

ÇENGEL BULMACA

EK-2

CEVAP ANAHTARI

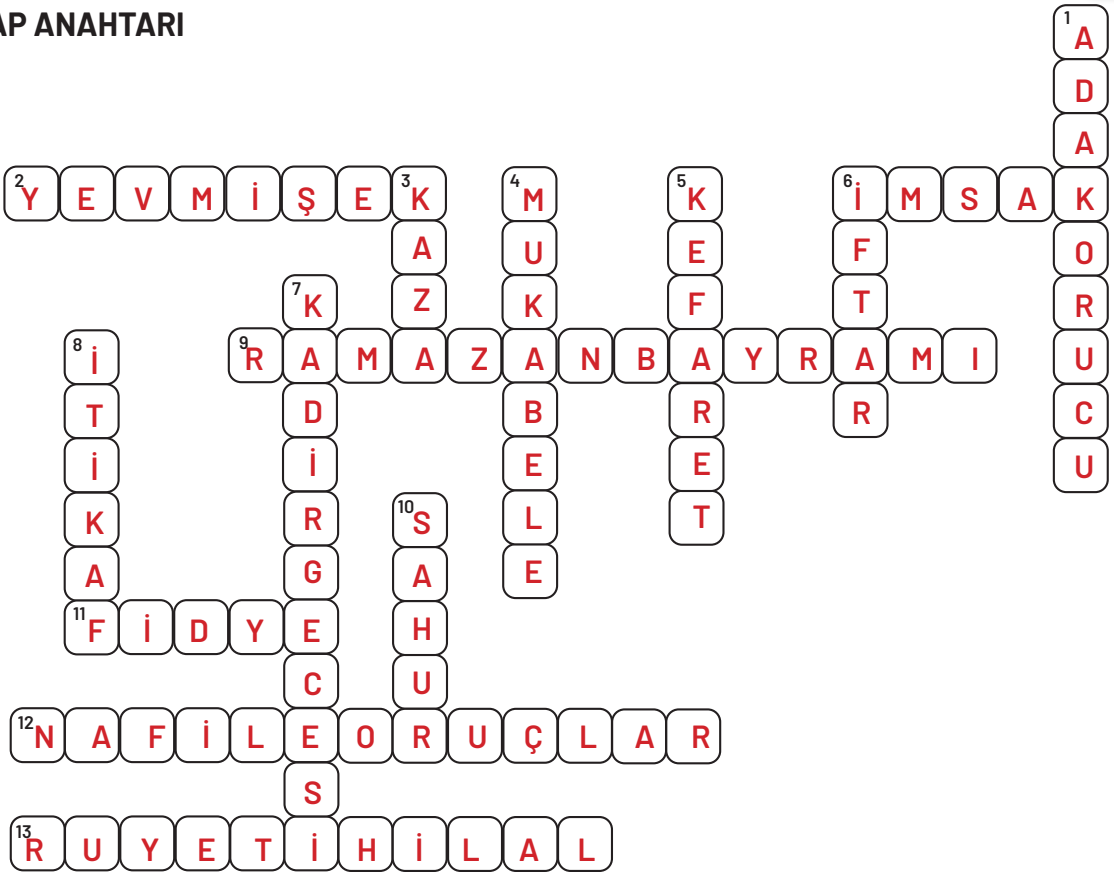

SOLDAN SAĞA

2. YEVMİ ŞEK: Şüpheli gün anlamına gelir. Kamerî ayların sonunu ve başını tespitte ihtilaf edilen gün
6. İMSAK: Orucun başlama vakti olup tan yerinin ağarmaya başladığı zaman
9. RAMAZAN BAYRAMI: Farz olan bir aylık oruç ibadetinden sonra kamerî aylardan şevval ayının birinci, ikinci ve üçüncü günlerinde Müslümanların kutladığı dinî bayram
11. FİDYE: Herhangi bir mazeret sebebiyle Ramazan orucunu tutmayan kimsenin yaşlılık ve hastalığından dolayı hiçbir zaman kaza edebilme ümidi yoksa tutamadığı oruçların yerine geçmek üzere bedel olarak fakirlere para, yemek vs. vermesi
12. NAFİLE ORUÇLAR: Farz ve vacip olan oruçların dışında tutulan oruçlara verilen ad
13. RUYETİ HİLAL: Ramazan orucuna başlamak, bayramı belirlemek gibi durumları tespit etmek için ayın hareketlerini esas alan kamerî takvime göre hilalin gözetlenmesi işlemi

YUKARIDAN AŞAĞIYA

1. ADAK ORUCU: Bir kimsenin Allah (c.c.) rızası için tutmayı adadığı bir şarta bağlı olan veya olmayan olmak üzere iki çeşidi olan oruç
3. KAZA: Zamanında yerine getirilememiş olan dinî görevlerin sonradan yerine getirilmesi için kullanılan kavram
4. MUKABELE: Kur'an-ı Kerim'i bir kişinin okuyup diğer insanların Mushaf'tan takip etmesi şeklinde birlikte hatim yapılmasına verilen ad
5. KEFARET: Yerine getirilmeyen bir ibadeti, işlenen bir günahı veya yapılan bir hatayı telafi etmek amacıyla yapılması gereken mali veya bedenî ibadet
6. İFTAR: Akşam olunca güneşin batmasıyla orucun açılmasına verilen ad
7. KADİR GECESİ: Kur'an-ı Kerim'in indirildiği, Ramazan ayının 27. gecesine tekâbül ettiği düşünülen mübarek gecenin adı
8. İTİKAF: Ramazan ayının son on gününde ibadet niyetiyle bir insanın, belli kurallara uyarak zamanını bir mescidde geçirmesi
10. SAHUR: İmsak vaktinden önce oruca hazırlık amacıyla kalkılan vaktin adı

Kazanım: Oruç ile ilgili kavram ve hükümleri açıklar.

Süreç

1. Öğrencilere oruç ile ilgili kavramlar ve hükümler konusunda bir etkinlik yapılacağı bildirilir.
2. Öğrencilere bu etkinlikle nasıl bir sonuca ulaşmak istendiği açıklanır.
3. Ek-1 öğrenci sayısı kadar çoğaltılır veya tahtaya yansıtılır.
4. Öğretmen tarafından Ek-1'de yer alan ifadeler işaretli yerlerden kesilerek bir kutuya konur ve oyuna hazır hâle getirilir.
5. Sınıf 2 gruba ayrılır. Her gruptan bir öğrenci öğretmenin hazırladığı kâğıtlardan bir tane çekerek okuduğu ifadenin orucu bozup bozmadığını söyler.
6. Öğretmen Ek-2'de yer alan cevap anahtarına göre verilen cevapların kontrolünü sağlar.
7. Tüm kâğıtlar bittiğinde grupların toplam puanları hesaplanır ve birinci olan grup seçilerek etkinlik sonlandırılır.
8. Öğretmenin yarışma sonunda konu ile ilgili kısa açıklamalar yapması faydalı olur.

Değerlendirme Soru ve cevaplarla kazanımın gerçekleşip gerçekleşmediği kontrol edilir.

Aşağıda yer alan ifadeleri işaretli yerlerden keserek oyuna hazır hâle getiriniz.

Misvak kullanmak, macunsuz diş fırçalamak

Oruçlu olduğunu unutarak bir şeyler yemek ve içmek

İmsak vakti geçtiği hâlde geçmediğini zannederek yiyip içmeye devam etmek

Abdest alırken ağza ve buruna verilen suyun hata ile yutulması

Boğaza toz ve duman girmesi, kulağa su kaçması

Abdestten sonra ağızda kalan ıslaklık

İftar vakti gelmediği hâlde geldiğini zannederek orucunu açmak

Mideye etkisi ulaşmayan bir ilacı vücuda sürmek veya damlatmak

Oruçluya gıda verici enjeksiyon, serum takılması ve kan verilmesi

Kan aldırmak, hacamat yaptırmak

Sigara dumanını bilerek içine çekmek

Su almaksızın deva veya gıda veren bir hapı yutmak

Banyo yapmak

Dişleri arasında sahur yemeğinden kalan ve nohut tanesinden küçük kırıntıyı yutmak

Kendi isteği olmadan kusmak

Ağza giren kar, yağmur ya da dolu tanesinin hata ile yutulması

CEVAP ANAHTARI

BOZMAZ	Misvak kullanmak, macunsuz diş fırçalamak
BOZMAZ	Oruçlu olduğunu unutarak bir şeyler yemek ve içmek
BOZAR	İmsak vakti geçtiği hâlde geçmediğini zannederek yiyip içmeye devam etmek
BOZAR	Abdest alırken ağza ve buruna verilen suyun hata ile yutulması
BOZMAZ	Boğaza toz ve duman girmesi, kulağa su kaçması
BOZMAZ	Abdestten sonra ağızda kalan ıslaklık
BOZAR	İftar vakti gelmediği hâlde geldiğini zannederek orucunu açmak
BOZMAZ	Mideye etkisi ulaşmayan bir ilacı vücuda sürmek veya damlatmak
BOZAR	Oruçluya gıda verici enjeksiyon, serum takılması ve kan verilmesi
BOZMAZ	Kan aldırmak, hacamat yaptırmak
BOZAR	Sigara dumanını bilerek içine çekmek
BOZAR	Su almaksızın deva veya gıda veren bir hapı yutmak
BOZMAZ	Banyo yapmak
BOZMAZ	Dişleri arasında sahur yemeğinden kalan ve nohut tanesinden küçük kırıntıyı yutmak
BOZMAZ	Kendi isteği olmadan kusmak
BOZAR	Ağza giren kar, yağmur ya da dolu tanesinin hata ile yutulması

DİN ÖĞRETİMİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Kazanım: Haccın farziyetini ve önemini fıkhi deliller ile temellendirir.

Süreç

1. Ek-1'de yer alan metin sınıfta yüksek sesle okunur.
2. Öğrencilerden yönerge doğrultusunda düşünmeleri istenir.
3. Söz almak isteyen öğrencilerin konuşmaları dinlenir.
4. İfade edilen görüşler öğretmen tarafından değerlendirilir.
5. Hadisin devamında Hz. Peygamber'in "Eğer evet deseydim her sene hac yapmanız farz olacaktı ve siz de buna güç yetiremeyecektiniz." şeklinde verdiği cevap öğretmen tarafından öğrencilere aktarılır.

Değerlendirme Soru ve cevaplarla kazanımın gerçekleşip gerçekleşmediği kontrol edilir.

FİKRİNİ SÖYLE

ETKİNLİK 17

10 dk.

EK-1

Aşağıdaki metni okuyup soruyu cevaplayınız.

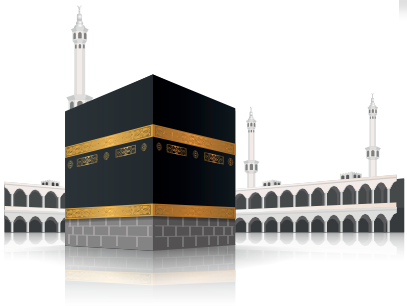

Hz. Peygamber imkânı olanların hac görevini yerine getirmesinin farz olduğunu bildirmiş, Müslümanların "Her sene mi?" sorusuna hemen cevap vermek istememiştir.

(bk. Müslim, Hac, 412.)

Hz. Peygamber'in bu tutumunun sebebi ne olabilir? Haccın gerekleri ve İslam'ın kolaylık prensibini göz önüne alarak düşüncelerinizi söyleyiniz.

DİN ÖĞRETİMİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Kazanım: Haccın farziyetini ve önemini fıkhi deliller ile temellendirir.

Süreç

1. Ek-1 sınıf mevcudu adedince çoğaltılarak öğrencilere dağıtılır.
2. Öğrencilerden Ek-1'deki metinleri dikkatlice okuyarak haccın insan hangi erdemleri kazandıra-bileceğini düşünmeleri istenir.
3. Öğrenciler tarafından 5 tane erdem bulunarak Ek-1'de boş bırakılan alana yazılır.
4. Yazılan erdemler öğrenciler tarafından sırayla okunur.
5. Öğretmen tarafından tahtada bir liste oluşturulur.
6. Oluşan liste öğretmen tarafından değerlendirilir.

Değerlendirme Soru ve cevaplarla kazanımın gerçekleşip gerçekleşmediği kontrol edilir.

DÜŞÜN - BUL

ETKİNLİK 18

20 dk.

EK-1

Aşağıdaki metinlerden hareketle haccın insana kazandıracağı erdemleri bularak boşluklara yazınız.

"Hacca gitmek, görüş açımı alabildiğine genişletmiştir. Bu gezi, benim ruhuma yeni bir İslam anlayışı yükledi. Kutsal beldede geçirdiğim iki hafta içerisinde, Amerika'da geçirdiğim 39 yıl boyunca hiç rastlamadığım şeylere şahit oldum. Bütün ırkları, bütün renk tonlarıyla tanıdım. Irk ayrımcılığının olmadığı gerçek kardeşlik anlayışını gördüm."
(Alex Haley, Malcolm X, s. 572.)

"Hac ibadetinin başlangıcı sayılan ihrama girme ritüeliyle birlikte hacıların dünyadan sıyrılarak manevi bir boyuta geçtikleri, hac ibadeti süresince ölümü ve ölüm sonrası hayatı düşündükleri görülmektedir."
(Ahmet Rifat Geçioğlu, "Hac İbadetinin Bireysel Dinî Yaşayış Üzerindeki Etkileri: Bir Tipleme Denemesi", Bilimname, S 17, s. 257.)

"Meşakkatli bir ibadet olan hac ibadeti, oluşturmuş olduğu duygusal atmosfer ve öncelemiş olduğu Allah rızasıyla, mümin bireyde önemli erdemlerin gelişmesine de ciddi katkılar sağlamaktadır. Dindarların ibadet için bir araya gelmeleri, onlarda dikkatlerin bir noktaya çevrilmesi ve aynı harekete geçirici güç için gönüllerinin açılmasını sağlamaktadır. Cemaat hâlinde insanların sezgi gücü artmakta, duyguları şiddetlenmekte, iradeleri daha önce olmadığı kadar harekete geçebilmektedir."
(Faruk Karaca, "Bütün Yönleriyle Hac" Tartışmalı İlmî Toplantı, s. 240.)

HACCIN İNSANA KAZANDIRACAĞI ERDEMLER

1. .....
2. .....
3. .....
4. .....
5. .....

DİN ÖĞRETİMİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Kazanım: Hac ve umre ile ilgili fıkhi hükümleri açıklar.

Süreç

1. Ek-1 sınıf mevcudu adedince çoğaltılarak öğrencilere dağıtılır.
2. Öğrencilerden Ek-1'deki temsilî görseli incelemeleri istenir.
3. Öğrencilerden görselde yer alan mekânlarda hac sırasında hangi ibadetlerin yapıldığını bulmaları ve bunları verilen boşluğa yazmaları istenir.
4. Bu ibadetlerin ifa ediliş şekli ile ilgili öğrencilerin bilgileri öğretmen tarafından yoklanır, gerektiğinde açıklamalar yapılır.
5. Öğrencilerden bu ibadetleri görselin altında bulunan boşluğa yapılış sırasına göre yazmaları istenir.
6. Cevaplar Ek-2'ye göre kontrol edilir.

Değerlendirme Soru ve cevaplarla kazanımın gerçekleşip gerçekleşmediği kontrol edilir.

DÜŞÜN - BUL

ETKİNLİK 19

20 dk.

EK-1

Görselde yer alan mekânların üzerindeki boşluklara hac sırasında yapılan ibadetleri yazınız.

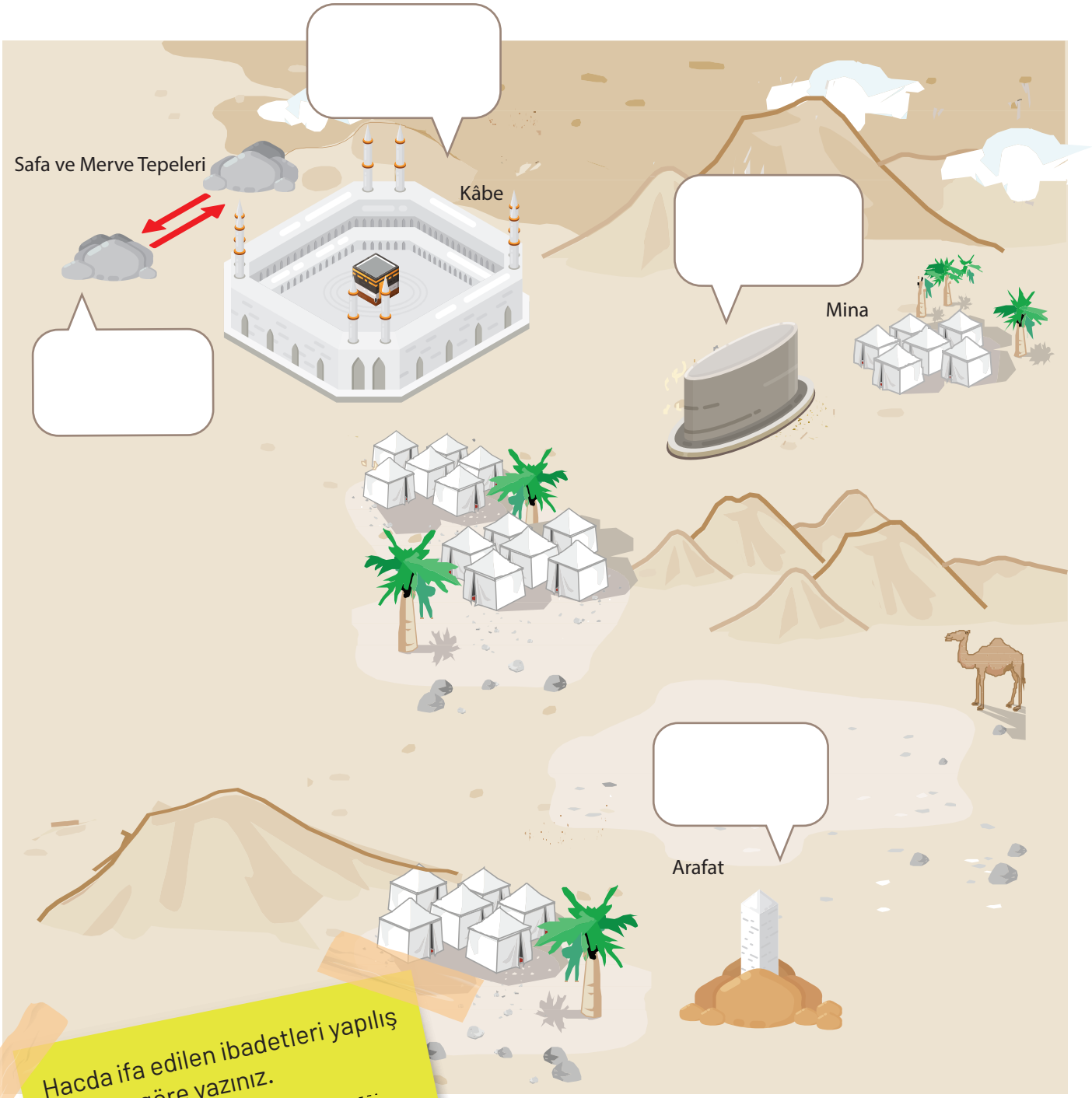

Hacda ifa edilen ibadetleri yapılış sırasına göre yazınız.

1. .....
2. .....
3. .....
4. .....

DİN ÖĞRETİMİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

CEVAP ANAHTARI

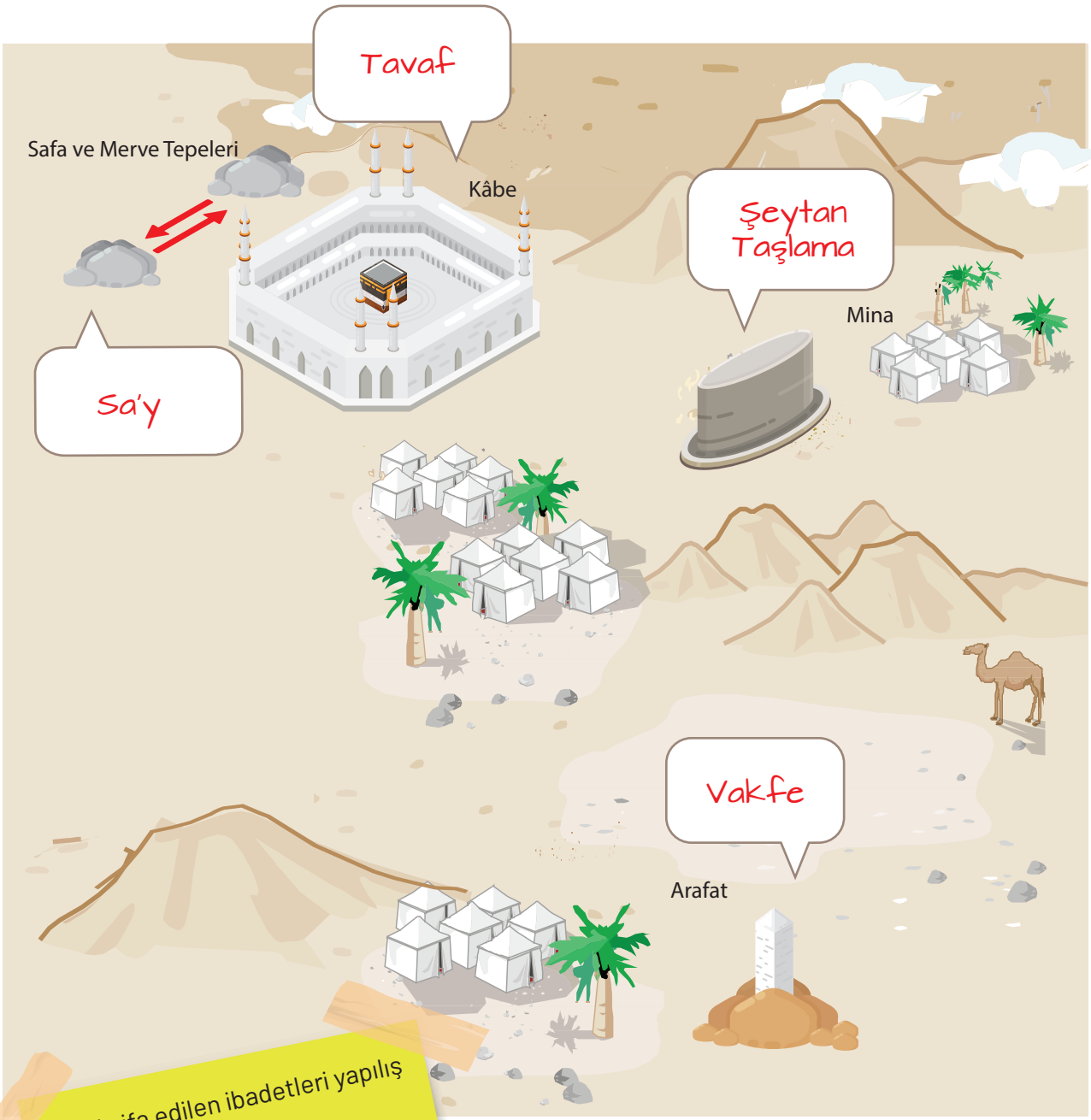

Hacda ifa edilen ibadetleri yapılış sırasına göre yazınız.

1. Tavaf
2. Sa'y
3. Vakfe
4. Şeytan Taşlama

DİN ÖĞRETİMİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Kazanım: Hac ve umre ile ilgili fıkhi hükümleri açıklar.

Süreç

1. Ek-1 sınıf mevcudu adedince çoğaltılarak öğrencilere dağıtılır.
2. Öğrencilerden tanımları verilen kavramları bularak bulmacadaki soru numarasına göre yazmaları istenir.
3. Öğrencilerin cevapları Ek-2'ye göre kontrol edilir.
4. Öğrencilerin hatırlamakta zorluk çektiği kavramların üzerinde durularak konu pekiştirilir.

Değerlendirme Soru ve cevaplarla kazanımın gerçekleşip gerçekleşmediği kontrol edilir.

ÇENGEL BULMACA

ETKİNLİK 20

20 dk.

EK-1

DİN ÖĞRETİMİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Aşağıdaki bulmacayı çözünüz.

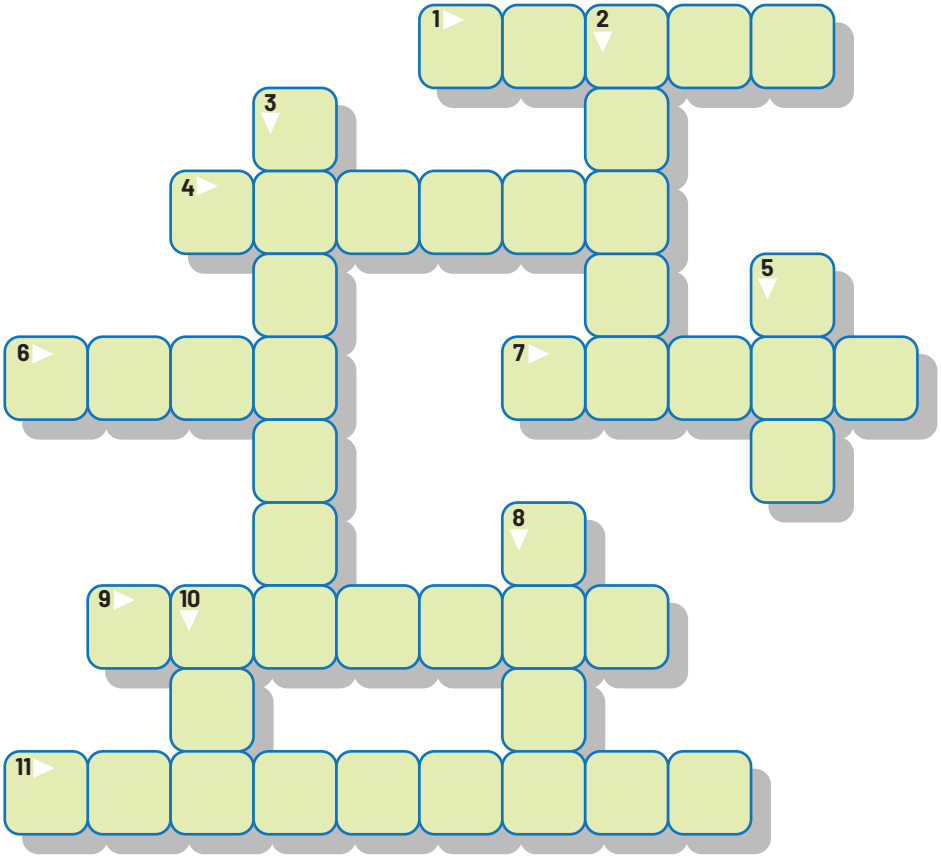

SOLDAN SAĞA

1. Hacerülesved hizasından başlayarak Kâbe'nin etrafında yedi kez dönülmesi suretiyle yapılan ibadet
4. Kurban Bayramı'nda arefe günü sabah namazından başlayıp bayramın dördüncü günü ikindi namazına kadar namazların farzından sonra okunan tekbirlere verilen isim
6. İhramlı olarak Kâbe'yi tavaf edip Safâ ile Merve arasında sa'y yapmak suretiyle eda edilen ibadet
7. Kâbe'nin etrafında tavaf için ayrılmış alan
9. Tavafta Hacerülesved'in hizasına gelindiğinde elle dokunma, öpme ya da elleri havaya kaldırıp tekbir getirerek onu uzaktan selamlama
11. Kâbe'nin "eski ev" anlamına gelen diğer bir ismi

YUKARIDAN AŞAĞIYA

2. Hac sırasında Arafat ve Müzdelife'de belirli bir süre bekleme
3. Hacda şeytan taşlama sırasında atılan taşlara ve bu taşların atıldığı yerlere verilen ad
5. İmkânı olan Müslümanların Zilhicce ayında yerine getirdikleri farz ibadet, İslam'ın beş şartından biri
8. Hacerülesved'den başlayıp yine aynı yere gelinceye kadar Kâbe'nin etrafını bir defa dolaşma
10. Hac ve umre ibadetlerinde Safâ ile Merve tepeleri arasında yedi defa gidip gelme

ÇENGEL BULMACA

EK-2

CEVAP ANAHTARI

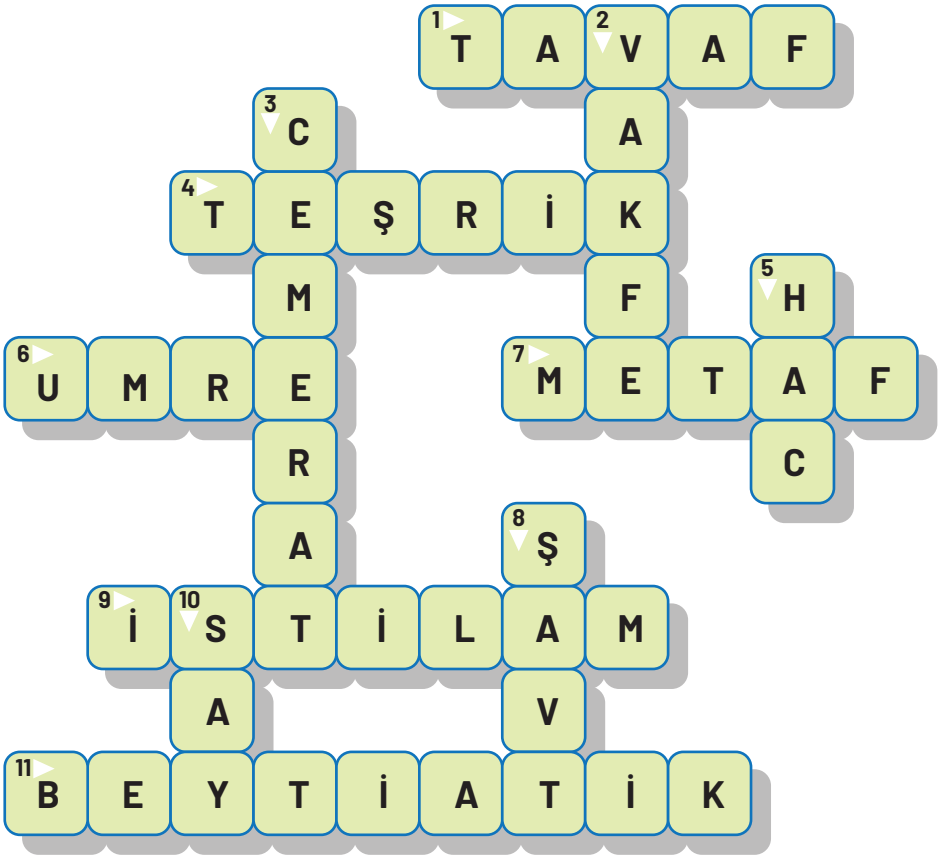

SOLDAN SAĞA

1. TAVAF: Hacerülesved hizasından başlayarak Kâbe'nin etrafında yedi kez dönülmesi suretiyle yapılan ibadet
4. TEŞRİK: Kurban Bayramı'nda arefe günü sabah namazından başlayıp bayramın dördüncü günü ikindi namazına kadar namazların farzından sonra okunan tekbirlere verilen isim
6. UMRE: İhramlı olarak Kâbe'yi tavaf edip Safâ ile Merve arasında sa'y yapmak suretiyle eda edilen ibadet
7. METAF: Kâbe'nin etrafında tavaf için ayrılmış alan
9. İSTİLAM: Tavafta Hacerülesved'in hizasına gelindiğinde elle dokunma, öpme ya da elleri havaya kaldırıp tekbir getirerek onu uzaktan selamlama
11. BEYTİATİK: Kâbe'nin "eski ev" anlamına gelen diğer bir ismi

YUKARIDAN AŞAĞIYA

2. VAKFE: Hac sırasında Arafat ve Müzdelife'de belirli bir süre bekleme
3. CEMERAT: Hacda şeytan taşlama sırasında atılan taşlara ve bu taşların atıldığı yerlere verilen ad
5. HAC: İmkânı olan Müslümanların Zilhicce ayında yerine getirdikleri farz ibadet, İslam'ın beş şartından biri
8. ŞAVT: Hacerülesved'den başlayıp yine aynı yere gelinceye kadar Kâbe'nin etrafını bir defa dolaşma
10. SAY: Hac ve umre ibadetlerinde Safâ ile Merve tepeleri arasında yedi defa gidip gelme

DİN ÖĞRETİMİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Kazanım: Kurban ile ilgili fıkhi delil ve hükümleri açıklar.

Süreç

1. Ek-1 sınıf mevcudu adedince çoğaltılarak öğrencilere dağıtılır.
2. Ek-1'deki basın açıklaması sınıfta yüksek sesle okunur.
3. Öğrencilerden açıklamaya konu olan vekâletle kurban uygulamasının sosyolojik sonuçları hakkında düşünmeleri istenir.
4. Öğrencilerden Ek-1'deki boşluklara düşüncelerini yazmaları istenir.
5. Yazılan düşünceler sınıfla paylaşılır ve konu öğretmen rehberliğinde müzakere edilir.

Değerlendirme Soru ve cevaplarla kazanımın gerçekleşip gerçekleşmediği kontrol edilir.

DÜŞÜN – BUL

ETKİNLİK 21

20 dk.

EK-1

Aşağıdaki metni okuyarak soruyu cevaplayınız.

TÜRKİYE DİYANET VAKFI
TÜRKİYE DİYANET FOUNDATION
وقف الديانة التركي

ANA SAYFA KURUMSAL FAALİYETLERİMİZ İLETİŞİM

TDV Kocatepe Konferans Salonu'nda düzenlenen toplantıda konuşan Diyanet İşleri Başkanı, büyük bir inancın ve medeniyetin mensupları olan Müslümanların, yeryüzünde barışın, iyiliğin ve güzel ahlakın egemen olması için çalışmakla sorumlu olduğunu ifade ederek bu bilinç ve gayenin hayat bulduğu en güzel alanlardan birisinin de "Vekâletle Kurban Kesim Programı" olduğunu söyledi.

Başkan, bu iyilik hareketinin son yıllarda dünya geneline yayıldığını görmekten duyduğu memnuniyeti dile getirerek "Böylece kurban, insanlığı büyük bir aile kabul ederek bireyler, toplumlar, milletler arasında köprülerin kurulduğu küresel boyutta bir iyilik hareketine, mevsimine dönüşmektedir." dedi.

Vekâletle Kurban Kesim Programı'nın, sınırların paylaşmaya engel olmadığını, kardeşliğin sınır tanımadığını en güzel bir şekilde gösterdiğini belirten Başkan, "Vekâletle kurban organizasyonu, yardımlaşma ve dayanışma ruhu ile bayram sevincini bir eve ve herkese taşıyarak birlik ve beraberliğimize, kardeşlik ve muhabbetimize, sevgimize güç katmaktadır." diye konuştu.

Vekâletle kurban uygulamasının sosyolojik sonuçları hakkındaki düşüncelerinizi yazınız.

DİN ÖĞRETİMİ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Kazanım: Kurban ile ilgili fıkhi delil ve hükümleri açıklar.

Süreç

1. Ek-1 sınıf mevcudu adedince çoğaltılarak öğrencilere dağıtılır.
2. Ek-1'deki metinler sınıfta yüksek sesle okunur.
3. Öğrencilerden metinleri de dikkate alarak Hz. İbrahim'in kurban ibadetindeki yerini ve kurbanın Allah'a (c.c.) yakınlaştıran yönünü düşünmeleri istenir.
4. Öğrencilerden Ek-1'de yazı için ayrılan alana kurban ibadetinin insan psikolojisine etkisi ve bayram sevincini betimleyen kısa bir deneme yazmaları istenir.
5. Sürenin sonunda istekli öğrenciler metinlerini yüksek sesle okur.
6. İsteyen öğrencilerin metinleri sınıf panosunda sergilenir.

Değerlendirme Soru ve cevaplarla kazanımın gerçekleşip gerçekleşmediği kontrol edilir.

Aşağıdaki metinleri okuyunuz.

"İbrahim (a.s.), sınandığı imtihanda aslında çelişkinin en ağırıyla karşı karşıya kalmıştı ama bu çelişkiyi sevgisiyle, teslimiyetiyle çözmüştü. Tam da çelişkiyi akıl yoluyla değil, gönül yoluyla çözebildiği için, bunun adı sevgidir. İbrahim (a.s.) o yüzden Halil'dir."

(Yasin Aktay, "Bir Varoluş Düzeyi Olarak Kurban", Uluslararası Kurban Sempozyumu, s. 149.)

Bir koyun gökyüzüne asılmış duruyordu.
Kulaklarında kırların memnun sesi
Ağzında dağın serin sularının tadıyla
Asılmış duruyordu gökyüzünde.
Bir koyun şehirde yürüyordu.
Ayaklarında kaderine yürümenin mutluluğu
Gözlerinde kaderini görmenin pırıltısı
Bir aydınlık bırakarak ardında, yürüyordu.
Ve o gün yeryüzünde şehirlerin her birinde binlerce çocuk
Kendi aydınlıklarını ekleyerek koyunların aydınlığına
Yürüdüler
Yürüdüler
Yürüdüler annelerin kalbine, babaların ışıklı ellerine doğru.
Memnun koyunlar
Memnun çocuklar
Memnun bıçaklar
Geçti şehirlerin içinden bir anıt gibi.
Geçti yalnızlığımızı azaltarak
Kimsenin anlatmadığı ama herkesin anladığı bir kutlu zaman
Geride binlerce yıldır merhamete dokunmuş eller
Geride yaşattığımız ve unuttuğumuz şeyler
Ve gökyüzüne asılmış bir koyun geldi.
Bir bayram böyle geçti.

(Mevlana İdris, Vay Canına, s. 154.)

Kurban ibadetinin insan psikolojisine etkisi ve bayram sevincini betimleyen kısa bir deneme yazınız.

DİN ÖĞRETİMİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Kazanım: Cihatla ilgili temel kavram ve hükümleri açıklar.

Süreç

1. Ek-1 sınıf mevcudu adedince çoğaltılarak öğrencilere dağıtılır.
2. Öğrencilerden Ek-1'deki metni okuyarak verilen örnek davranışlar doğrultusunda başka örnekler bulması istenir.
3. Yazılan örnekler öğrenciler tarafından sırayla okunur.
4. Örnekler öğretmenin rehberliğinde değerlendirilir.

Değerlendirme Soru ve cevaplarla kazanımın gerçekleşip gerçekleşmediği kontrol edilir.

Cihat kavramının kapsadığı alan oldukça geniştir. Akla gelen ilk anlamı "Saldırı olduğunda Allah (c.c.) yolunda İslam düşmanlarıyla savaşmak" olsa da dini öğrenmeyi, dinin emir ve yasaklarına uymayı, haram ve günahlara karşı nefis ile mücadele etmeyi, İslam'ın bilinmesi, tanınması ve yaşanması için çalışmayı, Müslümanlara yönelik kışkırtma faaliyetlerine karşı uyanık olmayı da ifade eder. Örneğin verilen sözü tutmak, bilimsel gelişmeleri takip edip projeler üretmek, hem gerçek hayatta hem de sanal âlemde Müslüman'a yakışmayacak tutumlardan kaçınmak, hiçbir şeyi israf etmemek cihat kapsamında değerlendirilebilecek örneklerden sadece birkaçıdır.

Cihat kapsamında değerlendirilebilecek başka davranış örnekleri bulup yazınız.

- .....
- .....
- .....
- .....
- .....

DİN ÖĞRETİMİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Kazanım: Cihatla ilgili temel kavram ve hükümleri açıklar.

Süreç

1. Ek-1 sınıf mevcudu adedince çoğaltılarak öğrencilere dağıtılır ya da metin tahtaya yansıtılır.
2. Öğrencilerden Ek-1'deki metinleri dikkatlice okumaları istenir.
3. Ek-1'de yer alan 1. soru öğretmen tarafından sınıfa yöneltilerek söz isteyen öğrenciler dinlenir.
4. Cevaplarda eksik kalan taraflar olursa öğretmen tarafından tamamlanır.
5. Ek-1'de yer alan 2. soru öğretmen tarafından sınıfa yöneltilerek söz isteyen öğrenciler dinlenir.
6. Cevaplarda eksik kalan taraflar olursa öğretmen tarafından tamamlanır.

Değerlendirme Soru ve cevaplarla kazanımın gerçekleşip gerçekleşmediği kontrol edilir.

OKU-YORUM

ETKİNLİK 24

20 dk.

EK-1

Aşağıdaki metinleri okuyup soruları cevaplayınız.

"Korku yoluyla siyasal amaçları gerçekleştirmek ya da en azından dikkat çekmek amacıyla gerçekleştirilen terör eylemlerin söylemi, cihat değil terörizmdir ve bu, terör eylemlerini gerçekleştirenlerin dinî kimliğinden bağımsız bir olgudur. Bir diğer ifadeyle terörizmin sahiplerinin Müslüman olmaları, terörizmin adını cihat olarak değiştirmediği gibi, teröristleri de "mücahit" yapmaz. Müslümanlar ve terörizm arasında bağlantı kurmak mümkün olsa da buradan yola çıkarak Müslümanların gerçekleştirdiği terörist eylemleri İslam ve dolayısıyla cihatla ilişkilendirmek, bilinçli bir manipülasyonun ürünü olarak değerlendirilmelidir."

(Işıl Arpacı, "Terörizm ve Cihad Üzerine Kavramsal Bir Mukayese", UÜFEF Sosyal Bilimler Dergisi, C 19, S 34, 2018, s.294.)

"Günümüzde İslamofobinin yükselmesinde en etkili faktörlerin başında terör gelmektedir. Özellikle Avrupa'da son yıllarda artan terör eylemlerinin arkasında imzası bulunan el-Kaide, DAEŞ gibi terör örgütlerinin yaptığı eylemler ve saldırılar, İslam dinine mal edilmektedir. Bazen dinle ilgisi olmayan kişi ve gruplar terör eylemlerine kötü niyetli ya da kasıtlı olarak katılırken bazı Müslümanlar da bazı Müslümanlar da bunların aldatmacalarına kanmakta ve teröre destek vermektedirler. Bu grupların gerçekleştirdiği terör olayları ve saldırılar, yalnız Batı'yı değil tüm dünyayı etkilediği gibi, İslam ve Müslümanlara zarar vermektedir."

(F. Betül Aydın Varol, "Batı'nın Bir Ötekisi Olarak İslam ve Müslümanlar: Batı Avrupa Medyasında İslamofobinin Temsili", Medya ve Din Araştırmaları Dergisi, C 2, S 2, 2019, s. 219.)

1. **Kullandığımız kavramlara yanlış anlamlar yüklenmesi ne gibi sonuçlar doğurmaktadır?**

2. **İslamofobinin yaygınlaşmasına etki eden gelişmeler karşısında Müslümanlara düşen görev nedir?**

DİN ÖĞRETİMİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Kazanım: Cihatla ilgili temel kavram ve hükümleri açıklar.

Süreç

1. Ek-1 sınıf mevcudu adedince çoğaltılarak öğrencilere dağıtılır.
2. Öğrencilerden Ek-1'deki ayetleri dikkatlice okumaları istenir.
3. Öğrencilerden ayetlerdeki ifadelerden yola çıkarak İslam'ın savaş anlayışı ile ilgili ilkeler çıkarması istenir.
4. Öğrencilerden buldukları ilkeleri Ek-1'de belirlenen alana yazmaları istenir.
5. Yazılan ilkeler öğretmen tarafından tahtada listelenir.
6. Ortaya çıkan liste Ek-2 ile karşılaştırılıp konu müzakere edilir.

Değerlendirme Soru ve cevaplarla kazanımın gerçekleşip gerçekleşmediği kontrol edilir.

DÜŞÜN – BUL

ETKİNLİK 25

20 dk.

EK-1

Aşağıdaki ayetleri okuyunuz. İslam'ın savaşa bakışı ile ilgili ilkeler çıkararak ilgili bölüme yazınız.

"Size zor geldiği hâlde savaş üzerinize farz kılındı..."

(Bakara suresi, 216. ayet.)

"Sizinle savaşanlarla siz de Allah yolunda savaşın fakat aşırılığa sapmayın. Allah aşırılığa sapanları sevmez."

(Bakara suresi, 190. ayet.)

"Allah'ın ve sizin düşmanlarınızı ve onların gerisinde olup sizin bilmediğiniz ama Allah'ın bildiklerini korkutup caydırmak üzere onlara karşı elinizden geldiği kadar güç ve savaş atları hazırlayın. Allah yolunda harcadığınız her şeyin karşılığı, zerrece haksızlığa uğratılmadan size tastamam ödenecektir. Eğer barışa yanaşırlarsa sen de yanaş ve Allah'a güven, O her şeyi işitendir ve bilendir."

(Enfâl suresi, 60-61. ayetler.)

CEVAP ANAHTARI

Ayetlerdeki ifadelerden İslam'ın savaş anlayışı ile ilgili çıkarılabilecek ilkeler şunlardır:

- Gerekli durumlarda savaşmak Allah'ın (c.c.) emridir.
- Müslümanlara bir saldırı ya da baskı söz konusu olduğunda savaşa başvurulur.
- Savaş İslam uğruna yapılır.
- Savaş sırasında Allah'ın (c.c.) koyduğu sınırlar aşılmaz.
- Düşmanlara karşı daima hazırlıklı ve teyakkuzda bulunmak gerekir.
- İslam'da barış esastır.

DİN ÖĞRETİMİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Kazanım: Cihat ibadetini ayetler ışığında açıklar.

Süreç

1. Ek-1 sınıf mevcudu adedince çoğaltılarak öğrencilere dağıtılır.
2. Öğrencilerden Ek-1'i inceleyerek listelenen ifadelerin hangi ayetlerden çıkarıldığını bulmaları istenir.
3. Öğrencilerden listedeki ifadelerin numarasını ilgili ayetin başına yazmaları istenir.
4. Yapılan eşleştirme Ek-2'deki cevap anahtarına göre öğrenciler tarafından kontrol edilir.
5. Öğretmenin rehberliğinde ayetler üzerinde konuşularak konu pekiştirilir.

Değerlendirme Soru ve cevaplarla kazanımın gerçekleşip gerçekleşmediği kontrol edilir.

EŞLEŞTİRME

ETKİNLİK 26

15 dk.

EK-1

Aşağıda listelenen ifadeleri ilgili oldukları ayetlerle eşleştiriniz.

Kur'an-ı Kerim'in tefsirinden hareketle cihat kapsamında değerlendirilen bazı hususlar şunlardır:

1. Sağlam bir imana sahip olma
2. İslam için tüm gayretiyle çalışma
3. Tebliğ ve irşat görevini yerine getirme
4. İbadetleri eda etme
5. Emr-i bi'l-maruf nehy-i ani'l-münker vazifesini ifa etme
6. İlim öğrenerek kendini geliştirme

.....

"Bizim uğrumuzda elinden gelen çabayı sarf edenlere gelince, onları bize ulaşan yollara mutlaka yöneltiriz. Kuşkusuz Allah iyilik yapanların yanındadır."

(Ankebût suresi, 69. ayet.)

"Müminler ancak Allah'a ve resulüne iman eden, sonra şüpheye düşmeyen, Allah yolunda malları ve canlarıyla cihat eden kimselerdir. İçleri dışları bir olanlar işte bunlardır."

(Hucurât suresi, 15. ayet.)

.....

.....

Allah yolunda, gerektiği gibi cihat edin. Sizi O seçti ve size din konusunda hiçbir güçlük yüklemedi, ceddiniz İbrahim'in dininde olduğu gibi. O size hem daha önce hem de bu Kur'an'da 'Müslümanlar' adını verdi ki peygamber size şahitlik etsin, siz de insanlara şahitlik edesiniz. Haydi namazı kılın, zekâtı verin ve Allah'a sımsıkı bağlanın..."

(Hac suresi, 78. ayet.)

"Yaratan Rabbinin adıyla oku! O, insanı alaktan (asılıp tutunan zigottan) yaratmıştır. Oku! Kalemle (yazmayı) öğreten, (böylece) insana bilmediğini bildiren Rabbin sonsuz kerem sahibidir."

(Alak suresi, 1-5. ayetler.)

.....

.....

"Siz, insanlar için ortaya çıkarılmış en hayırlı ümmetsiniz. İyiliği emredersiniz, kötülükten alıkoyarsınız ve Allah'a inanırsınız..."

(Âl-i İmrân suresi, 110. ayet.)

"Rabbinin yoluna hikmetle ve güzel öğütle davet et; onlarla en güzel yöntemle tartış. Kuşkusuz senin Rabbin, yolundan sapanların kim olduğunu en iyi bilendir. O, doğru yolda bulunanları da çok iyi bilir."

(Nahl suresi, 125. ayet.)

.....

ÜNİTE

5

MUAMELAT VE UKUBAT

İÇİNDEKİLER

5. Ünite Fıkhi Hükümler ve Kaynakları

1. KAZANIM: Nikâh ve talak ile ilgili kavram ve hükümleri delilleriyle açıklar.

1. Etkinlik: Fikrini Söyle 2
2. Etkinlik: Çengel Bulmaca 4

2. KAZANIM: Miras ile ilgili kavram ve hükümleri delilleriyle açıklar.

3. Etkinlik: Oku-Yorum 7
4. Etkinlik: Oku-Yorum 9

3. KAZANIM: İslam'ın mülkiyet ile ilgili hükümlerini ayet ve hadislerle açıklar.

5. Etkinlik: Oku-Yorum 11
6. Etkinlik: Oku-Yorum 13

4. KAZANIM: İslam'ın ekonomik hayat ile ilgili düzenlemelerini açıklar.

7. Etkinlik: Eşleştirme 15
8. Etkinlik: Oku-Yorum 17

5. KAZANIM: İslam ceza hukukunun temel ilke ve kavramlarını kavrar.

9. Etkinlik: Boşluk Doldurma 19
10. Etkinlik: Oku-Yorum 22

10 FIKIH

ETKİNLİK 1

5. Ünite: Muamelat ve Ukubat

20 dk.

DİN ÖĞRETİMİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Kazanım: Nikâh ve talak ile ilgili kavram ve hükümleri delilleriyle açıklar.

Süreç

1. Ek-1'de yer alan metin sınıfta yüksek sesle okunur.
2. Birinci soru yöneltildikten sonra öğrencilerin bir süre düşünmelerine fırsat verilir.
3. İsteyen öğrencilere söz hakkı verilir.
4. İfade edilen görüşler öğretmen tarafından değerlendirilerek bir sonuca varılır.
5. İkinci soru yöneltildikten sonra öğrencilerin bir süre düşünmelerine fırsat verilir.
6. İsteyen öğrencilere söz hakkı verilir.
7. İfade edilen görüşler öğretmen tarafından değerlendirilerek bir sonuca varılır.

Değerlendirme Soru ve cevaplarla kazanımın gerçekleşip gerçekleşmediği kontrol edilir.

FİKRİNİ SÖYLE

ETKİNLİK 1

20 dk.

EK-1

Aşağıdaki metni okuyup soruları cevaplayınız.

"Peygamberimiz (s.a.v.) özellikle gençlerin evlilik hayatıyla yakından ilgilenmiş, onlara maddi ve manevi yardımlarda bulunmuştur. Evlenmeye gücü yetenlerin gecikmeksizin evlenmelerini tavsiye etmiştir. Çünkü evlilik; iffetli, huzurlu ve güvenli bir hayatın temel taşıdır. Nesil emniyeti, temiz ve sağlıklı bir toplum ancak bu sayede güvence altına alınabilir. Bu bağlamda Abdullah b. Mesud'un anlattığına göre, Allah Resulü (s.a.v.) bir gün çevresindeki gençlere şöyle buyurmuştur: 'Ey gençler topluluğu! Evlenme imkânı bulanınız evlensin. Çünkü evlenmek, gözü haramdan çevirmek ve iffeti korumak için en iyi yoldur...' Peygamber Efendimiz 'İyi erkeklerle iyi kadınları evlendirin.' buyurarak ilahî emri bir kez daha teyit etmiştir."

(Hadislerle İslam, DİB Yayınları, C 4, s. 37.)

1. Hz. Peygamber'in gençleri evliliğe yönlendirmesinin sebepleri hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?

2. Evliliğin toplumsal hayata katkıları neler olabilir? Düşüncelerinizi söyleyiniz.

DİN ÖĞRETİMİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Kazanım: Nikâh ve talak ile ilgili kavram ve hükümleri delilleriyle açıklar.

Süreç

1. Ek-1 sınıf mevcudu adedince çoğaltılarak öğrencilere dağıtılır.
2. Öğrencilerden tanımları verilen kavramları bularak bulmacadaki soru numarasına göre yazmaları istenir.
3. Öğrencilerin cevapları Ek-2'ye göre kontrol edilir.
4. Öğrencilerin hatırlamakta zorluk çektiği kavramların üzerinde durularak konu pekiştirilir.

Değerlendirme Soru ve cevaplarla kazanımın gerçekleşip gerçekleşmediği kontrol edilir.

ÇENGEL BULMACA

ETKİNLİK 2

20 dk.

EK-1

DİN ÖĞRETİMİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Aşağıdaki bulmacayı çözünüz.

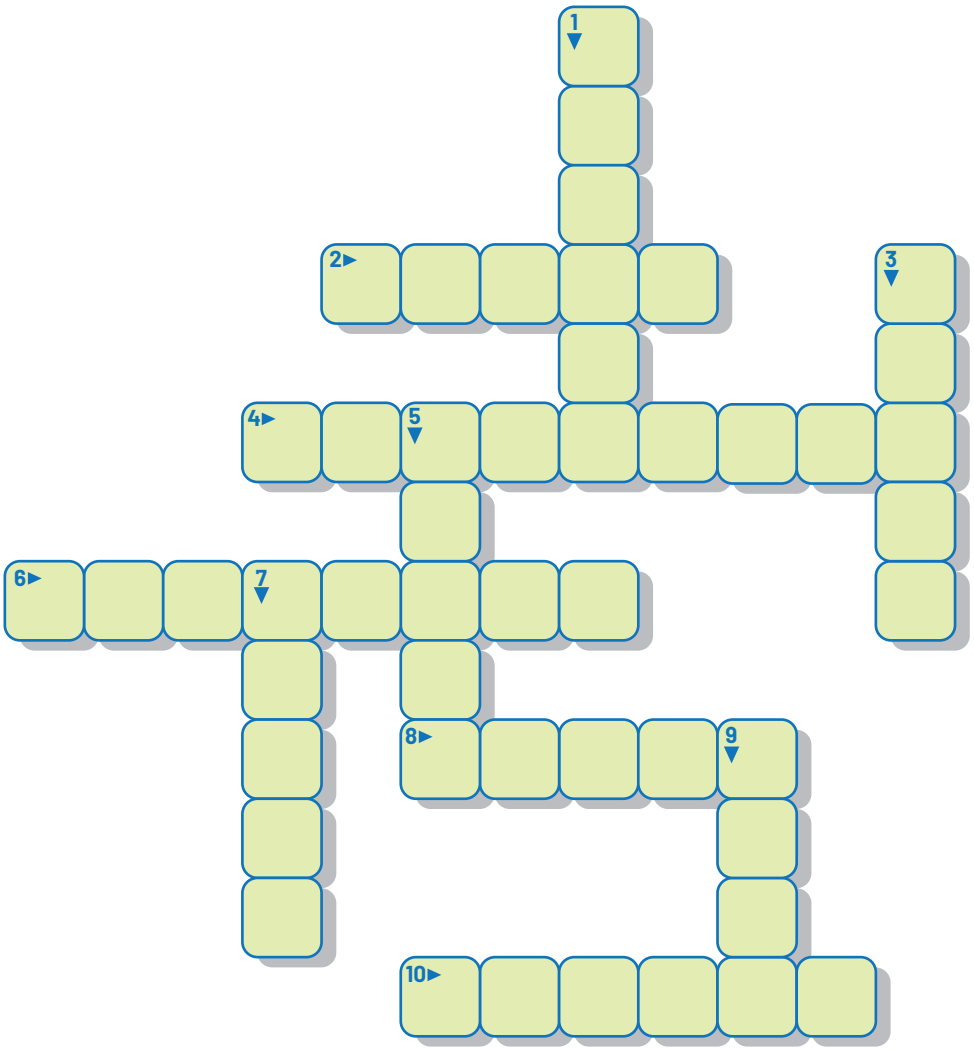

SOLDAN SAĞA

2. Aralarında evlenme engeli bulunmayan bir erkekle bir kadının hayatlarını geçici olmaksızın birleştirmelerini sağlayan akit
4. Aynı kadından süt emmiş, kardeş olmayan çocukların her biri
6. İslam fıkhının ibadetlerle ilgili hükümlerinin dışında kalan ve insanların birbirleriyle veya bireyin toplumla yahut da toplumların birbirleriyle olan hukuki, idari, mali, iktisadi ve beşerî ilişkilerini düzenleyen bölümü
8. Evlenecek olan kadın ile erkek arasında dinî, ahlaki, ekonomik ve sosyal bakımdan olması gereken yakınlık ve denklik
10. Hâkim kararıyla evliliğe son verilmesi anlamında fıkıh terimi

YUKARIDAN AŞAĞI

1. Bir şahsın normal ölçülerde temel ihtiyaçlarının karşılanması için yapılan harcama, geçimi için ayrılan para
3. Evlenmek üzere birbirine söz verme, evlilik öncesi eşlerin birbirini tanıma süreci
5. Belli lafızlarla nikâh akdinin bozulması, boşama ve boşanma anlamında fıkıh terimi
7. Müslüman bir erkeğin nikâh sırasında evleneceği hanıma verdiği veya vermeyi kabul ettiği mal ya da para
9. Birisinin işini üzerine alıp yürüten, bir işin sorumluluğunu üstlenmiş olan kişi

ÇENGEL BULMACA

DİN ÖĞRETİMİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

CEVAP ANAHTARI

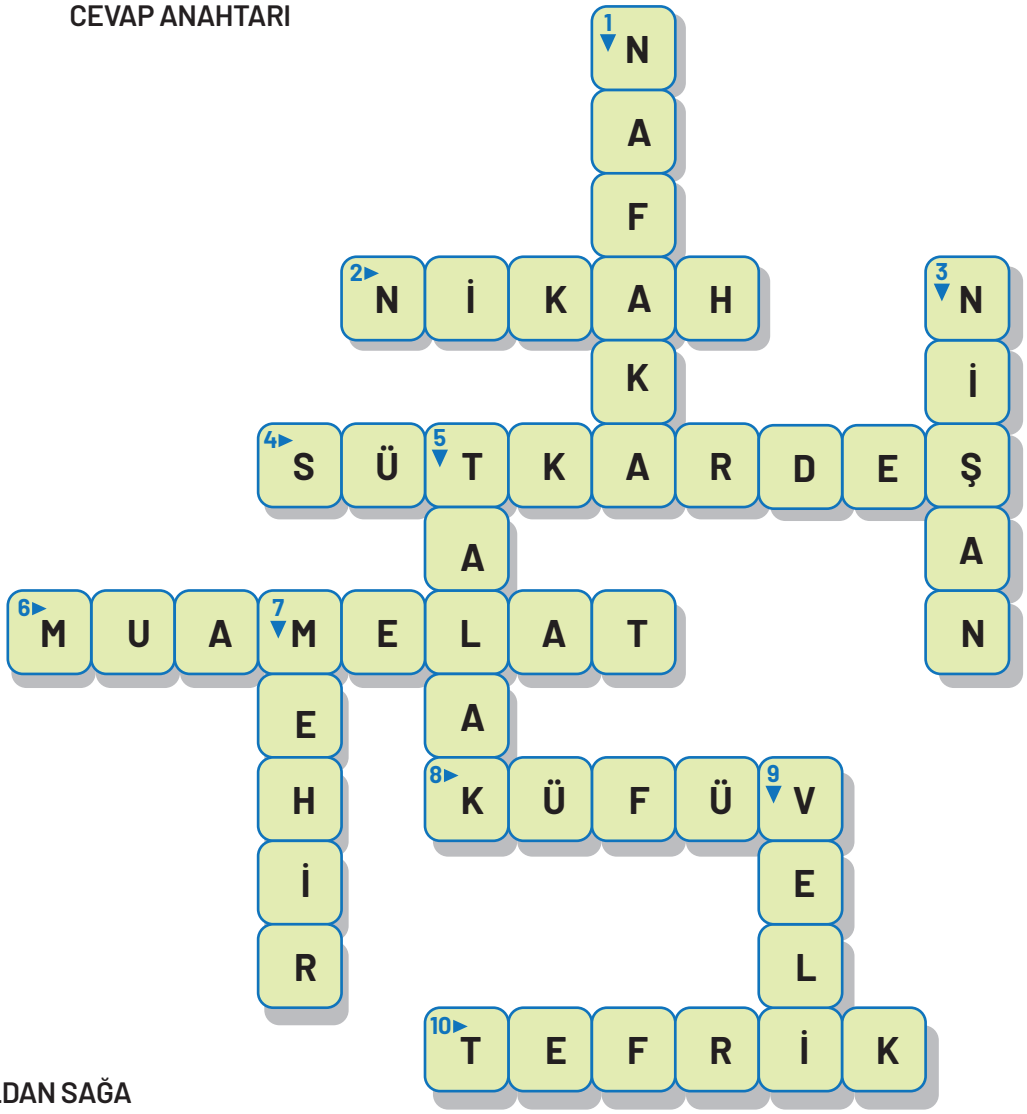

SOLDAN SAĞA

2. NİKAH: Aralarında evlenme engeli bulunmayan bir erkekle bir kadının hayatlarını geçici olmaksızın birleştirmelerini sağlayan akit
4. SÜT KARDEŞ: Aynı kadından süt emmiş, kardeş olmayan çocukların her biri
6. MUAMELAT: İslam fıkhının ibadetlerle ilgili hükümlerinin dışında kalan ve insanların birbirleriyle veya bireyin toplumla yahut da toplumların birbirleriyle olan hukuki, idari, mali, iktisadi ve beşerî ilişkilerini düzenleyen bölümü
8. KÜFÜV: Evlenecek olan kadın ile erkek arasında dinî, ahlaki, ekonomik ve sosyal bakımdan olması gereken yakınlık ve denklik
10. TEFRİK: Hâkim kararıyla evliliğe son verilmesi anlamında fıkıh terimi

YUKARIDAN AŞAĞI

1. NAFAKA: Bir şahsın normal ölçülerde temel ihtiyaçlarının karşılanması için yapılan harcama, geçimi için ayrılan para
3. NİŞAN: Evlenmek üzere birbirine söz verme, evlilik öncesi eşlerin birbirini tanıma süreci
5. TALAK: Belli lafızlarla nikâh akdinin bozulması, boşama ve boşanma anlamında fıkıh terimi
7. MEHİR: Müslüman bir erkeğin nikâh sırasında evleneceği hanıma verdiği veya vermeyi kabul ettiği mal ya da para
9. VELİ: Birisinin işini üzerine alıp yürüten, bir işin sorumluluğunu üstlenmiş olan kişi

DİN ÖĞRETİMİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Kazanım: Miras ile ilgili kavram ve hükümleri delilleriyle açıklar.

Süreç

1. Ek-1 sınıf mevcudu adedince çoğaltılarak öğrencilere dağıtılır.
2. Öğrencilerden Ek-1'deki metni dikkatlice okumaları istenir.
3. Öğrencilerin anlamını bilmediği kelimeler öğretmen tarafından açıklanır.
4. Öğrencilerin cevapları öğretmen rehberliğinde değerlendirilir.

Değerlendirme Soru ve cevaplarla kazanımın gerçekleşip gerçekleşmediği kontrol edilir.

OKU-YORUM

ETKİNLİK 3

20 dk.

EK-1

Aşağıda İslam miras hukukunun bazı ilkeleri verilmiştir. Metni okuyup soruları cevaplayınız.

- Miras hükümleri beşerî değil ilahî irade ile oluşmuştur. Terekeye kimin hangi oranda vâris olacağı kanun koyucu olan Allah (c.c.) tarafından açıkça belirlenmiştir.
- Vârislerin hisseleri belirli rakamlarla bildirilmiştir. Zaman ve şartlar değişse de bu miktarlarda değişim söz konusu olmaz.
- Miras taksiminde nimet külfet dengesi sağlanmış, hisseler adaleti sağlayacak şekilde aile içindeki sorumluluğa ve ihtiyaç durumuna göre taksim edilmiştir.
- Miras anne baba ve çocuklardan oluşan dar bir çerçeve içinde değil yakından uzağa doğru her dereceden pek çok akraba arasında cereyan eder.
- Mûris, vârisinin miras almasına engel olamaz veya onu miras almaktan men edemez.
- Terekeden öncelikle cenaze masrafları karşılanır, ardından ölen kişinin borçları ödenir, daha sonra vasiyeti varsa o yerine getirilir ve en son miras taksimi yapılır. Miras bırakanın yapabileceği vasiyet terekenin üçte biri ile sınırlıdır.

1. Metne göre İslam miras hukuku ile ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

A) Hükümleri evrenseldir.

B) Eşitlik ilkesini esas almıştır.

C) Mirasçının mağduriyetini engeller.

D) Aileyi koruyup kollayan bir yapıdadır.

E) Servet dağılımında dengeyi korur.

2. Vârislerin hisselerinin Kur'an-ı Kerim'de açıkça bildirilmiş olması hangi sonuçları doğurmuştur? Yorumlayınız.

.....

.....

3. Miras taksiminde nimet külfet dengesinin sağlanması ne anlama gelmektedir? Açıklayınız.

.....

.....

DİN ÖĞRETİMİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Kazanım: Miras ile ilgili kavram ve hükümleri delilleriyle açıklar.

Süreç

1. Ek-1 sınıf mevcudu adedince çoğaltılarak öğrencilere dağıtılır ya da tahtaya yansıtılır.
2. Ek-1'deki metin bir öğrenci tarafından yüksek sesle okunur.
3. Ek-1'de yer alan soru öğretmen tarafından sınıfa yöneltilir.
4. Söz almak isteyen öğrencilerin konuşmaları dinlenir.
5. Konu öğretmen tarafından toparlanarak sonuca bağlanır.

Değerlendirme Soru ve cevaplarla kazanımın gerçekleşip gerçekleşmediği kontrol edilir.

Aşağıdaki metni okuyup soruyu cevaplayınız.

Sa'd b. Ebi Vakkas anlatıyor:
Veda Haccı yılında Mekke'de ölümcül bir hastalığa yakalanmıştım. Resulullah (s.a.v.) beni ziyarete gelmişti. Ona:
– Ey Allah'ın Resulü! Benim hastalığım iyice arttı. Ben varlıklı bir kimseyim. Bana sadece tek bir kızım mirasçı olacak. Bu yüzden malımın üçte ikisini sadaka olarak dağıtayım mı?
diye sordum. Resulullah (s.a.v.):
– Hayır, dağıtma!
buyurdu. Ben:
– Yarısını sadaka olarak dağıtayım.
dedim. Resulullah (s.a.v.) yine:
– Hayır!
cevabını verdi ve şöyle buyurdu:
– Üçte birini sadaka olarak dağıtabilirsin! Hatta üçte biri dahi çoktur! Mirasçılarını varlıklı olarak bırakman, onları insanlara ellerini açar ve muhtaç bir hâlde bırakmandan daha hayırlıdır.

(Buhârî, Deavât, 43.)

Metinden hareketle vasiyet edilebilecek miktarın terekenin üçte biri ile sınırlandırılmasının hikmetini yorumlayınız.

DİN ÖĞRETİMİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Kazanım: İslam'ın mülkiyet ile ilgili hükümlerini ayet ve hadislerle açıklar.

Süreç

1. Ek-1 sınıf mevcudu adedince çoğaltılarak öğrencilere dağıtılır ya da tahtaya yansıtılır.
2. Ek-1'deki ayetler bir öğrenci tarafından yüksek sesle okunur.
3. Öğretmen tarafından Ek-1'deki soru sınıfa yöneltilir.
4. Söz almak isteyen öğrencilerin konuşmaları dinlenir.
5. Öğretmen tarafından konu toparlanarak sonuca bağlanır.

Değerlendirme Soru ve cevaplarla kazanımın gerçekleşip gerçekleşmediği kontrol edilir.

Aşağıdaki ayetleri okuyup soruyu cevaplayınız.

"Mal ve çocuklarınızın sizin için birer imtihan olduğunu ve büyük mükâfatın Allah katında bulunduğunu bilin."

(Enfâl suresi, 28. ayet.)

"Bilin ki dünya hayatı; bir oyun, bir eğlence, bir gösteriş, aranızda bir övünme, mal ve evlatta bir çokluk yarışından ibarettir. Tıpkı bir yağmur gibi ki bitirdikleri çiftçileri imrendirir, sonra kurumaya yüz tutar, bir de bakarsın ki sararmıştır, ardından da çerçöp hâline gelmiştir. Ahirette ise ya çetin bir azap yahut Allah'ın bağışlaması ve hoşnutluğu vardır. Dünya hayatı sadece aldatıcı bir yararlanmadan başka bir şey değildir."

(Hadîd suresi, 20. ayet.)

"Karun, Musa'nın kavmindendi. O, gücüne dayanarak onlara haksızlık etmekteydi. Biz ona öyle hazineler vermiştik ki sadece anahtarlarını güçlü kuvvetli bir ekip bile zor taşırdı. Halkı ona şöyle demişti: "Sakın şımarma! Bil ki Allah şımarıkları sevmez. Allah'ın sana verdiğinden ahiret yurdunu kazanmaya bak ve dünyadan nasibini unutma! Allah sana ihsan ettiği gibi, sen de insanlara ihsanda bulun. Yeryüzünde bozgunculuk çıkarmaya çalışma! Şüphesiz Allah bozguncuları sevmez."

(Kasas suresi, 76-77. ayetler.)

İslam mal edinme konusunda hangi hususlara dikkat edilmesini istemiştir? Ayetlerden hareketle açıklayınız.

DİN ÖĞRETİMİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Kazanım: İslam'ın mülkiyet ile ilgili hükümlerini ayet ve hadislerle açıklar.

Süreç

1. Ek-1 sınıf mevcudu adedince çoğaltılarak öğrencilere dağıtılır ya da tahtaya yansıtılır.
2. Öğrencilerden Ek-1'deki metni okumaları istenir.
3. Metinde yer alan ayet ve hadis öğretmen tarafından kısaca açıklanır.
4. Öğretmen tarafından Ek-1'deki soru sınıfa yöneltilir.
5. Söz almak isteyen öğrencilerin konuşmaları dinlenir.
6. Yapılan yorumlar öğretmenin rehberliğinde değerlendirilir.

Değerlendirme Soru ve cevaplarla kazanımın gerçekleşip gerçekleşmediği kontrol edilir.

Aşağıdaki metni okuyup soruyu cevaplayınız.

İslam özel mülkiyet anlayışını esas almış ve mülkiyetin kazanılması ve kullanılmasıyla ilgili bazı ahlaki kurallar koymuştur. İsra suresi 100. ayet bu kurallardan birine işaret etmektedir: "De ki: Rabbimin rahmet hazinelerine eğer siz sahip olsaydınız harcanır korkusuyla kıstıkça kısardınız. İnsanoğlu pek eli sıkıdır!" Hz. Peygamber de bu hususta müminleri şöyle uyarmıştır: "Bu dünya malı göz alıcı ve tatlıdır. Kim bu mala cömert bir gönülle sahip olursa kendisi için malı bereketlenir. Ama kim de hırs ve tamahla dolu bir kalple bu malı arzularsa onun için malın bereketi kaçar."

(Nesâî, Zekât, 93.)

Metinde vurgulanan ahlaki kuralların toplumsal hayata etkileri nasıl olur?

DİN ÖĞRETİMİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Kazanım: İslam'ın ekonomik hayat ile ilgili düzenlemelerini açıklar.

Süreç

1. Ek-1 sınıf mevcudu adedince çoğaltılarak öğrencilere dağıtılır.
2. Öğrencilere etkinlikte ekonomik hayat ile ilgili bazı kavramların açıklamalarının yer aldığı söylenir.
3. Öğrencilerden Ek-1'deki açıklamaları ilgili oldukları kavramlarla eşleştirmeleri istenir.
4. Ek-2'deki cevap anahtarına göre cevaplar kontrol edilir.

Değerlendirme Soru ve cevaplarla kazanımın gerçekleşip gerçekleşmediği kontrol edilir.

EŞLEŞTİRME

ETKİNLİK 7

15 dk.

EK-1

DİN ÖĞRETİMİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Aşağıdaki açıklamaları ilgili oldukları kavramlarla eşleştiriniz.

A Geri ödenmek üzere verilen mal veya birine borç verme anlamına gelir. İslam'ın teşvik ettiği bir uygulamadır.

B Altın, gümüş gibi metallerin değişimi ve kâğıt para çerçevesindeki döviz alım satım işlemlerine denir. Meşru bir yöntem olmakla birlikte faize bulaşmaya uygun bir yapısı olduğundan bir takım şartlarla sınırlandırılmıştır.

C Borç verilen bir parayı veya malı belli bir süre sonunda belirli bir fazlalıkla almanın veya bu şekilde alınan fazlalığın adıdır. İslam'da haram kılınmış bir uygulamadır.

Ç Alım satıma konu olan mal, menkul kıymet, kıymetli evrak ve madenlerin alıcısı ile satıcısını buluşturan kurumsal piyasalara denir. Burada bazı işlemlerin yöntemi İslam'a uygun olmadığı için ihtiyatlı olunması tavsiye edilmiştir.

D Oluşmasından korkulan tehlikenin gerçekleşmesi hâlinde meydana gelecek zararın ortaklaşa karşılanması anlayışına dayanan uygulamadır. Mevcut uygulamalardan bir kısmı İslam'a uygun, bir kısmı ise uygun değildir.

E Bir ticaret malını ileride bulunmayacağı ya da pahalılaşacağı düşüncesiyle istifleyip piyasaya sürmemek anlamına gelir. İslam'da yasaklanmış bir uygulamadır.

1. ( ) Karaborsacılık
2. ( ) Karz
3. ( ) Sigorta
4. ( ) Borsa
5. ( ) Sarf
6. ( ) Faiz

DİN ÖĞRETİMİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Kazanım: İslam'ın ekonomik hayat ile ilgili düzenlemelerini açıklar.

Süreç

1. Ek-1 sınıf mevcudu adedince çoğaltılarak öğrencilere dağıtılır ya da tahtaya yansıtılır.
2. Öğrencilerden Ek-1'deki hadisi ve metni okumaları istenir.
3. Öğrencilerden metnin içeriğini hadiste ifade edilen ilkeler çerçevesinde ve helal gıda bağlamında yorumlamaları istenir.
4. Söz almak isteyen öğrencilerin düşünceleri dinlenir.
5. Öğrencilerin cevapları öğretmen tarafından değerlendirilir, yanlış anlaşılan hususlar olursa düzeltilir.
6. Konu hakkında kesin bir fıkhi hükmün bulunmadığı hususunda öğrenciler bilgilendirilir.

Değerlendirme Soru ve cevaplarla kazanımın gerçekleşip gerçekleşmediği kontrol edilir.

OKU-YORUM

ETKİNLİK 8

20 dk.

EK-1

Aşağıdaki hadisi ve metni okuyup soruyu cevaplayınız.

"Helal bellidir, haram da bellidir. İkisinin arasında ise birtakım şüpheli şeyler vardır ki insanların çoğu bunları bilmezler. Kim şüpheli şeylerden sakınırsa, dinini ve haysiyetini korumuş olur..."

(Müslim, Müsâkât, 107.)

"Artan dünya nüfusu ve bu doğrultuda ortaya çıkan gıda ihtiyacını karşılayabilmek için gelişen teknolojik imkânlar kullanılarak gıdaların genlerine müdahale yoluyla yapısal özelliklerinin istenilen düzeye getirilmesi ve bu sayede kısa sürede, küçük bir alandan, daha fazla verim almak amacıyla ortaya çıkan "Genetiği Değiştirilmiş Organizmalar (GDO)" geleceğin gıda üretim felsefesi bakımından önem arz etmektedir. Gen teknolojisi sayesinde gıdaların ve hayvanların genlerine müdahalede bulunulmasının muhtemel yarar ve zararları ile ilgili yeterli sayıda deneysel bulgu bulunmamakla beraber çevre ve gelecek nesiller üzerindeki olası etkilerinin ve risklerin en aza indirilmesi için gerekli önlemlerin alınması gerekmektedir."

(Alpaslan Alkış, "Genetiği Değiştirilmiş Organizmaların İslam Hukuku Açısından Değerlendirilmesi", ÇOMÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi, 2018, S. 13, s. 31.)

Verilen metindeki bilgiler hadis-i şeriften hareketle nasıl yorumlanabilir? Düşüncelerinizi paylaşınız.

DİN ÖĞRETİMİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Kazanım: İslam ceza hukukunun temel ilke ve kavramlarını kavrar.

Süreç

1. Ek-1 sınıf mevcudu adedince çoğaltılarak öğrencilere dağıtılır.
2. Öğrencilerden Ek-1'deki tanımları okuyarak boş bırakılan yerlere gelmesi gereken kavramları bulması istenir.
3. Öğrencilerin cevapları Ek-2'ye göre kontrol edilir.

Değerlendirme Soru ve cevaplarla kazanımın gerçekleşip gerçekleşmediği kontrol edilir.

BOŞLUK DOLDURMA

EK-1

Aşağıdaki cümleler İslam ceza hukuku kavramlarını tanımlamaktadır. Cümlelerdeki boşluklara verilen kelimelerden uygun olanları yazınız.

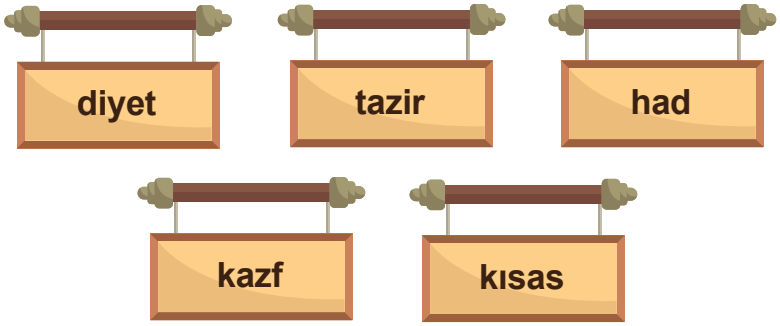

- Kur'an-ı Kerim ve sünnette suçlular için öngörülen, miktarı dince belirlenmiş ve tanımlanmış cezalara ..... adı verilmiştir.

- Kur'an-ı Kerim ve sünnette belirli cezası bulunmayan suçlara verilecek, miktarı ve uygulanması yöneticiye veya hâkime bırakılmış cezalara ..... adı verilmiştir.

- Kasıtlı adam öldürme ve yaralanmalarda suçluya aynı cinsten bir cezanın verilmesine ..... denir.

- Öldürme ve yaralamalarda suçlunun veya velisinin mağdurun kendisine veya yakınlarına ödemek zorunda olduğu bedel ya da kan parasına ..... adı verilmiştir.

- Namuslu bir erkek veya kadına zina iftirasında bulunma veya bir kimsenin soyunun bozuk olduğunu iddia etme anlamında kullanılan ..... İslam'da büyük suçlar arasında sayılır.

BOŞLUK DOLDURMA

EK-2

DİN ÖĞRETİMİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

CEVAP ANAHTARI

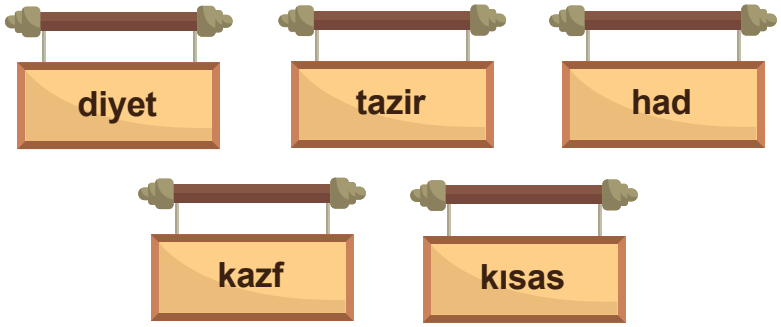

• Kur'an-ı Kerim ve sünnette suçlular için öngörülen, miktarı dince belirlenmiş ve tanımlanmış cezalara had adı verilmiştir.

• Kur'an-ı Kerim ve sünnette belirli cezası bulunmayan suçlara verilecek, miktarı ve uygulanması yöneticiye veya hâkime bırakılmış cezalara tazir adı verilmiştir.

• Kasıtlı adam öldürme ve yaralanmalarda suçluya aynı cinsten bir cezanın verilmesine kısas denir.

• Öldürme ve yaralamalarda suçlunun veya velisinin mağdurun kendisine veya yakınlarına ödemek zorunda olduğu bedel ya da kan parasına diyet adı verilmiştir.

• Namuslu bir erkek veya kadına zina iftirasında bulunma veya bir kimsenin soyunun bozuk olduğunu iddia etme anlamında kullanılan kazf İslam'da büyük suçlar arasında sayılır.

DİN ÖĞRETİMİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Kazanım: İslam ceza hukukunun temel ilke ve kavramlarını kavrar.

Süreç

1. Ek-1 sınıf mevcudu adedince çoğaltılarak öğrencilere dağıtılır ya da tahtaya yansıtılır.
2. Bir öğrenci tarafından Ek-1'deki ayet ve hadisler yüksek sesle okunur.
3. Ek-1'de yer alan soru öğretmen tarafından sınıfa yöneltilir.
4. Söz almak isteyen öğrencilerin konuşmaları dinlenir.
5. Öğrencilerin yorumları öğretmenin rehberliğinde değerlendirilir ve eksik kalan hususlar varsa tamamlanır.

Değerlendirme Soru ve cevaplarla kazanımın gerçekleşip gerçekleşmediği kontrol edilir.

Aşağıda verilen ayet ve hadislerden yola çıkarak İslam ceza hukukunun temel ilkelerini ve bunların topluma yansımasını yorumlayınız.

"... Herkesin yaptığının sonucu kendisine aittir. Hiçbir suçlu başkasının suçunu yüklenmez. Sonunda dönüşünüz Rabbinizedir ve O, hakkında anlaşmazlığa düştüğünüz gerçeği size haber verecektir."

(En'âm suresi, 164. ayet.)

"Allah size, emanetleri mutlaka ehline vermenizi ve insanlar arasında hükmettiğiniz zaman adaletle hükmetmenizi emreder..."

(Nisâ suresi, 58. ayet.)

"Bir kötülüğün karşılığı ona denk bir davranıştır. Ancak kim bağışlar, düzeltme yolunu tutarsa onun mükâfatını Allah verir. Hiç şüphe yok ki O haksızlık edenleri sevmez."

(Şûrâ suresi, 40. ayet.)

"Elinizden geldiği kadar Müslümanlardan cezaları düşürün. Şayet bir çıkış yolu bulursanız (davalıyı) serbest bırakın. Çünkü yöneticinin yanılıp affetmesi, yanılıp ceza vermesinden daha hayırlıdır."

(Tirmizî, Hudûd, 2.)

"Cinayet veya yaralanma gibi bir suça maruz kalan kişi (ya da velisi) şu üç şeyden birini seçer: Ya kısas ister ya affeder ya da diyet alır. Dördüncü bir şey isterse onu engelleyin. Kim de bundan sonra sınırı aşarsa onun için acı verici bir azap vardır."

(Ebu Dâvûd, Diyât, 5.)

DİN ÖĞRETİMİ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ